

audit FINANCIAR

- Soluții eficiente pentru o bună comunicare în misiunile de audit financiar

12/2009

- Analiza efectului de **levier financiar** - tehnică specifică de audit al performanței unei entități
- Noi obiective ale **auditului activelor imobilizate** în condițiile sistemelor de evidență integrate actuale
- Precizări privind **inventarierea** elementelor de natura **activelor, datoriilor și capitalurilor proprii**

La Timișoara, de Ziua Națională a Auditorului Financiar din România

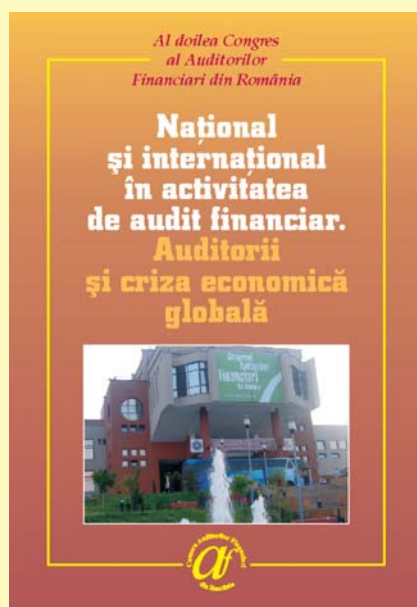
Seminar profesional cu tema **„Rolul auditorului financiar din România - prezent și viitor”**

La 24 octombrie a.c., în Aula Magna a Universității de Vest din Timișoara s-a desfășurat primul seminar profesional pe regiuni de dezvoltare pentru perioada 2009-2010 cu tema „**Rolul auditorului financiar din România - prezent și viitor**”. Manifestarea, care a marcat și Ziua Națională a Auditorului Financiar din România - sărbătorită an de an la 26 octombrie, a prilejuit întâlnirea auditorilor financiari din regiunile de dezvoltare Nord și Nord Vest cu membri ai Consiliului CAFR, cu specialiști din profesie, cu reprezentanți ai unor organizații profesionale din țară și străinătate.

Un reportaj de la această manifestare în pag. 55-56.

Apariție editorială

Al doilea Congres al Auditorilor Financiari din România: **„Național și internațional în activitatea de audit financiar. Auditorii și criza economică globală”**

Eveniment deosebit de important pentru viața profesiei, cel de al doilea Congres al auditorilor financiari din România, desfășurat la 26 iunie 2009, la Cluj-Napoca, a abordat o tematică de o mare actualitate, prilejuind un extrem de util dialog între specialiști remarcabili din țară și din străinătate în scopul dezbaterii unor probleme legate de auditul financiar și de criza economică globală.

După cum preciza prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, „Congresul s-a situat la înălțimea statutului performant al profesioniștilor în audit din România, în desfășurarea sa prilejuind relevarea de idei valoroase și a unor soluții pertinente la provocările perioadei pe care o traversăm, evidențierea celor mai bune practici existente la ora actuală, care ne servesc acum nemijlocit la fundamentarea acțiunilor Camerei.”

Răspunzând solicitării mai multor participanți, precum și a unor auditori financiari sau universitari care nu au putut fi prezenți la Congres, Camera Auditorilor Financiari din România, în coeditare cu Casa de editură Elfi, a scos de sub tipar o carte în care - pe parcursul a 800 de pagini - sunt înmănunchate 49 de comunicări (texte integrale)

și 19 mesaje de salut transmise din partea unor oficialități române, a unor organizații și instituții profesionale din țară și din străinătate și sunt rememorate momentele semnificative ale evenimentului, opiniile unor participanți, precum și reacțiile din mass-media.

Cititorii interesați să lectureze această carte vor avea, cu siguranță, prilejul să se situeze în plină actualitate a problematicii profesiei și să-și îmbogățească cunoștințele și experiența în exercitarea propriilor misiuni.

Lucrarea poate fi procurată de la sediul CAFR.

Anunț important!

În aceste zile se contractează abonamentele la revista „**Audit Financiar**” pentru anul 2010. Tarifele de abonament pentru ediția tipărită și pentru ediția electronică rămân aceleași ca în anul 2009.

Detalii, în talonul anexat în finalul revistei sau pe site-ul revistei: [http: revista.cafr.ro](http://revista.cafr.ro), rubrica „Abonamente”.

Contents

Evaluări

Alexandru CORACIONI

- Soluții eficiente pentru o bună comunicare în misiunile de audit financiar** 3
- *Efficient Solutions for Good Communication in the Financial Audit Missions*

Cercetări în audit și raportări financiare

George CALOTĂ & Mirela GANEA

- Analiza efectului de levier financiar - tehnică specifică de audit al performanței unei entități** 12
- *Analyzing the Financial Leverage Effect - Special Technique for an Entity's Performance Audit*

Prof.univ.dr. Elisabeta JABA & Ioan Bogdan ROBU

- Utilizarea analizei discriminant pentru obținerea probelor de audit (II)** 19
- *The Use of the Discriminant Analysis for Obtaining Audit Evidence (II)*

Prof.univ.dr. Ana MORARIU & Ionel JIANU

- Autentic sau iluzoriu în activitatea profesioniștilor contabili - la limita dintre contabilitatea creativă și fraudă contabilă** 27
- *Authentic or Illusory in the Professional Accountants Activity - on the Borderline Between Creative Accounting and Accounting Fraud*

Prof.univ.dr. Horia Ion NEAMȚU, Aurora POPESCU
& lect.univ.dr. Niculina MARCU

- Noi obiective ale auditului activelor imobilizate în condițiile sistemelor de evidență integrate actuale** 36
- *New Objectives of Fixed Assets Audit Accounted with Integrated Systems*

Auditul și raportările financiare de la teorie la practică

Dr. Georgeta PETRE & dr. Alexandra LAZĂR

- Precizări privind inventarierea elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii** 46
- *Provisions Regarding the Inventory of Assets, Liabilities and Equity Items*

Dimităr JELIAZKOV

- Contabilitatea poate și trebuie să fie implicată în protecția mediului** 50
- *The Accounting Has and Needs to be Involved in Protecting the Environment*

Ziua națională a auditorului financiar la Timișoara

- Seminar profesional cu tema: Rolul auditorului financiar din România - prezent și viitor** 55

Revistă recunoscută de CNC SIS, categoria B+
B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>
Editor: *Camera Auditorilor Financiari din România*
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Consiliul științific

Acad. **Constantin IONETE**

Acad. **Iulian VĂCĂREL**

Prof. univ. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques
et Comptables (INTEC) Paris

Prof.univ.dr. **Dumitru MATIȘ**, auditor financiar, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Prof.univ.dr. **Ioan TALPOȘ**, auditor financiar, Universitatea de Vest din Timișoara

Prof.univ.dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Prof.univ.dr. **Ion IONAȘCU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Veronel AVRAM**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Vasile RĂILEANU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Constantin STAICU**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Tatiana DĂNESCU**, auditor financiar, Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș

Prof.univ.dr. **Victoria STANCIU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Dr. **Alexandra LAZĂR**, auditor financiar, Consilier Ministerul Finanțelor Publice, București

Mircea BOZGA, ACCA, auditor financiar, București

Monica ȘTEFAN, ACCA, auditor financiar, București

Luminița CIOACĂ, ACCA, auditor financiar, București

Director științific

Prof.univ.dr. **Pavel NĂSTASE**,
ASE București

Director editorial

Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef

Cristiana RUS

Colectiv redacțional

Marina ANTOFIE, Adriana COȘA, Cristina DOBRE, Alexandra JORA, Alice PETCU, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: Cristina RADU; Marketing - publicitate: Stancu LICĂ

Prezentare grafică și tehnoredactare: Nicolae LOGIN

Consiliul științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul
articolelor publicate în revistă.

Telefon: (021) 410.74.43 interior 120; Fax: (021) 410.03.48; E-mail: revista@cafr.ro; [http: revista.cafr.ro](http://revista.cafr.ro)

Tipar: Universal Color S.A., str.Victoriei, bl. A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844 - 8801

Soluții eficiente pentru o bună comunicare în misiunile de audit financiar

Alexandru CORACIONI*

Abstract

Efficient Solutions for Good Communication in the Financial Audit Missions

This paperwork is emphasizing the importance of communication for an efficient financial audit and presents some psycho-sociological notions regarding the phenomenon of communication and some practical tools for its' improvement.

The concept of communication is defined by using two descriptive models - information theory and psycho-sociological model. Meaningfully, the last one analyses the process of communication between subjects (individuals, groups) and details the variables which influence the subjects of communication, the communication code and the communication channel. It is emphasized the value of nonverbal language understanding - body language, gesticulation, dressing code etc.

The paperwork defines the attitude and it's important role on individuals' Representational System.

The article presents three types of techniques for collecting information: non-directional interview, guided interview and the focused interview.

It is also presented the group meeting - discussion concept and its methodology (group communication).

Key words: communication, financial audit, psychosociological model, attitude, nonverbal language, interview

Cuvinte cheie:

comunicare, audit financiar, model psihosociologic, atitudine, limbaj nonverbal, interviu

Introducere

În lumea auditului financiar, comunicarea este un subiect esențial, dar în același timp rar discutat din punct de vedere al aspectelor psihologice și sociale implicate. Din activitatea practică, se observă că, de cele mai multe ori, succesul unei misiuni de audit depinde de facilitarea comunicării dintre auditori și organizația auditată. Nivelul de performanță al misiunii de audit este de asemenea legat de modul în care se desfășoară dialogul între membrii echipei de audit pe parcursul procesului de planificare, colectare de probe de audit și finalizare a misiunii de audit. În mod explicit, termenul de comunicare apare în denumirea standardelor profesionale¹: ISA 260 „Comunicarea cu persoanele însărcinate cu guvernanta” și ISA 265 „Comunicarea deficiențelor în controlul intern către persoanele însărcinate cu guvernanta și către conducere”. Cele două standarde se concentrează asupra comunicării auditorului cu persoanele însărcinate cu guvernanta și cu conducerea discutând aspectele ce trebuie comunicate, procesul de comunicare, documentația care înregistrează comunicarea verbală și necesitatea informării conducerii asupra deficiențelor semnificative din controlul intern. În ISA 260 se recunoaște importanța unei comunicări eficiente reciproc, dar în ansamblu ambele standarde analizează problematica comunicării din punct de vedere tehnic, fiind mai puțin concentrate asupra aspectelor psihologice sau sociale implicate în procesul de comunicare. Standardele profesionale recomandă în anumite situații obligativitatea formei scrise, iar în altele, în funcție de gradul de structurare al situa-

* FCCA, Altrix Consulting, Sibiu, auditor financiar, e-mail: coracioni@accamail.com

¹ IFAC, Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate-Audit financiar 2009, coeditare CAFR- Irecson, 2009.

ției, se poate apela la forma verbală. Problematika comunicării apare în mod sistematic în numeroase standarde profesionale, deoarece auditul implică în desfășurarea sa numeroase procese de comunicare. Spre exemplu, ISA 260 prezintă în

Anexa 1 situațiile în care apar cerințe specifice la comunicările cu persoanele însărcinate cu guvernanta (Figura 1); observăm că se fac trimiteri la 16 standarde internaționale de audit (inclusiv ISQC1 și ISA 260).

Figura 1 - Cerințe specifice care se referă la comunicările cu persoanele însărcinate cu guvernanta

Cod	Denumire standard	Punct	Canal comunicare
ISQC1	Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuirii ale situațiilor financiare și alte misiuni de asigurare și servicii conexe	30(a)	Nespecificat
ISA 240	Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare	21, 38(c) (i), 40-42	Interviu Discuție Nespecificat
ISA 250	Luarea în considerare a legii și a reglementărilor într-un audit al situațiilor financiare	14, 19, 22-24	Interogare Discuție Nespecificat
ISA 260	Comunicarea cu persoanele însărcinate cu guvernanta	14, 15, 16, 17, 18, 19	Nespecificat Scris Nespecificat Scris Nespecificat Scris
ISA 265	Comunicarea deficiențelor în controlul intern către persoanele însărcinate cu guvernanta și către conducere	9	Scris
ISA 450	Evaluarea denaturărilor identificate pe parcursul auditului	12-13	Nespecificat
ISA 505	Confirmări externe	9	Nespecificat
ISA 510	Misiuni de audit inițiale – solduri inițiale	7	Nespecificat
ISA 550	Părți afiliate	27	Nespecificat
ISA 560	Evenimente ulterioare	7(b) (c), 9, 10(a), 13(b), 14(a), 17	Interogare Scris Discuție Notificare Discuție Notificare
ISA 570	Principiul continuității activității	23	Nespecificat
ISA 600	Considerații speciale – auditurile situațiilor financiare ale grupului (inclusiv activitatea auditorilor la nivelul componentelor)	49	Nespecificat
ISA 705	Modificări ale opiniei raportului auditorului independent	12, 14, 19(a), 28	Nespecificat Nespecificat Discuție Nespecificat
ISA 706	Paragrafele de observații și paragrafele explicative din raportul auditorului independent	9	Scris
ISA 710	Informații comparative – Cifre corespunzătoare și situații financiare comparative	18	Scris
ISA 720	Responsabilitățile auditorului cu privire la alte informații din documentele care conțin situații financiare auditate	10, 13, 16	Nespecificat Notificare Notificare

Notă: *Nespecificat* - nu se precizează o formă obligatorie a comunicării;
Interogare - această acțiune recomandată de standard se poate desfășura atât în formă scrisă, cât și în cadrul unei discuții.

Lucrarea analizează în continuare aspectele comunicării în audit din punct de vedere al psihologiei sociale, aplicată în domeniul managementului proceselor specifice auditului financiar.

Metodologia și obiectivele cercetării

Necesitatea cercetării este determinată de evoluția conceptelor de psihologie socială referitoare la comunicare în general, care își găsesc aplicație practică directă în activitatea de obținere/colectare a probelor de audit. În mod natural, se pune întrebarea firească: „Cum poate fi optimizat procesul de comunicare?” Obiectivul cercetării este concentrat pe sintetizarea și analiza aspectelor teoretice de psihologie socială referitoare la fenomenul de comunicare și care pot să apară în procesul de desfășurare a auditului financiar. Metoda de cercetare este calitativă, de tip comprehensiv, bazată pe recenzia unor lucrări teoretice specializate în descrierea fenomenului comunicării și pe comparația cu situațiile practice specifice activității de audit financiar. Un rol important în dezvoltarea aspectelor teoretice ale acestui articol l-a avut lucrarea „Psihologia comunicării”, elaborată de Jean-Claude Abric², dar și alte surse de informare teoretică menționate pe parcursul lucrării. Ca rezultat al acestei comparații, articolul prezintă câteva instrumente practice de optimizare a comunicării. Gama acestor instrumente practice poate fi îmbogățită de către fiecare profesionist în domeniul auditului financiar prin aprofundarea aspectelor teoretice specifice domeniului.

2 Abric, J.C., *Psihologia comunicării*, Collegium, Editura Polirom, 2002

Conceptul de comunicare

Conceptul de comunicare a fost definit în două variante:

- model în cadrul teoriei informației (Shannon, 1952)³ și
- modelul psihosociologic.

Din punct de vedere etimologic, cuvântul „comunicare” provine din limba latină: „communico” care înseamnă „a împărtăși ceva cu cineva”, „a intra în relație”, „a împărtăși”, „a comunica”⁴.

Primul model are un pronunțat caracter tehnic, fiind dezvoltat de către specialiștii în domeniul telecomunicațiilor. Reprezentarea grafică este simplă (Figura 2):

Narativ, comunicarea se poate defini ca procesul prin care **emițătorul** transmite un mesaj către un **receptor**, prin intermediul unui **canal de comunicare** (limbajul); mesajul este transmis cu ajutorul unui **cod**, iar receptorul trebuie să decodizeze informația primită. În mod normal, procesul este însoțit de „zgomot” (surplus nerelevant de informație sau elemente perturbatoare) care ar trebui să fie eliminat cu ajutorul unui filtru în scopul creșterii eficienței procesului. Bucla de **feedback** reprezintă mecanismul de autoreglare a procesului.

Acest model ignoră faptul că subiecții procesului de comunicare sunt

indivizi/grupuri de indivizi aflați sub influența unor factori interni de natură psihologică sau externi de natură socială.

În cadrul **modelului psihosociologic**⁵, comunicarea este privită ca un ansamblu de procese de interacțiune prin care se asigură schimburi de informații/semnificații între persoane aflate într-un context social. Comunicarea nu este un simplu proces de transfer al informației, ea implică un act de „**tranzacție**” între doi interlocutori care se bazează și pe nuanțe, cum ar fi detaliile corporale (**limbajul trupului**), fizionomia, gestică (**limbajul mâinilor**), înfățișarea sau chiar pauzele (**limbajul tăcerii**). Procesul decurge pe două planuri: al conținutului (cuvinte, idei, informație), dar și al relației (sentimente, comportament). Scopurile principale urmărite prin comunicare sunt următoarele: să fim auziți, să fim înțeleși, să ne fie acceptate ideile și să provocăm o reacție (schimbare de comportament/atitudine).

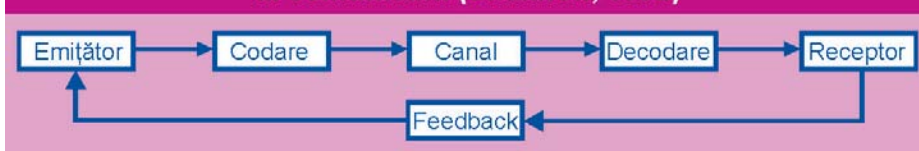
Din punct de vedere al implicării putem avea limbajul **pasiv** (spre exemplu, citirea) sau **activ** (limbajul **oral** sau **scris**). Limbajul oral are trei componente esențiale: limbajul **verbal**, limbajul **paraverbal** (adică înțelesurile dincolo de cuvinte transmise prin ton, volum sau ritmul vocii) și limbajul **nonverbal** (semnale transmise prin postură, fizionomie, mimică, gesturi, privire

sau distanță). În cadrul comunicării de tip nonverbal se înscrie **limbajul timpului** (prin respectarea punctualității, a programului etc). **Limbajul gesturilor** poate înlocui complet limbajul clasic (spre exemplu, „**limbajul surzilor**”). Un aspect interesant este proporția fiecărei categorii de limbaj în cadrul transmiterii mesajului vorbit: limbaj verbal (7%), paraverbal (38%) și nonverbal (55%). Studiile de specialitate au arătat că 93% dintr-un mesaj se transmite pe cale nonverbală și doar 7% pe cale verbală.

Factorii care influențează **actorii** implicați în acest proces sunt:

- (1) Variabilele **psihologice**: individul implicat poate fi considerat un organism care se află într-o stare de tensiune psihologică din partea factorilor de mediu care cu siguranță îi vor influența comportamentul. Unul dintre mecanismele de influențare este **mecanismul de apărare**. Informația care nu corespunde propriului sistem de valori al individului va declanșa o reacție de apărare. Ca exemple ale acestui mecanism întâlnite în situațiile curente amintim: **scotomizarea** (eliminarea informațiilor incomode), **memorizarea selectivă** (uitarea informației care ridică „probleme”, imediat după recepție), **interpretarea defensivă** (transformarea informației în funcție de așteptările individului), **negaarea autorității sursei** (informația cu riscuri este devalorizată în scopul manipulării situației);
- (2) Variabilele **cognitive**: actorii implicați în comunicare sunt

Figura 2 - Reprezentarea grafică a modelului informațional al comunicării (Shannon, 1952)

3 Shannon, C.F., *The Mathematical Theory of Communication*, University of Illinois Press, 1952.

4 Voichița, I., *Dicționar latin-român*, Ed. Lider, ediția a VI-a.

5 Abric, J.C., *Psihologia comunicării*, Collegium, Editura Polirom, 2002.

puternic influențați în primul rând de personalitatea lor, cu caracteristicile ei mentale și intelectuale. Sistemul cognitiv al actorilor influențează limbajul utilizat (codul comunicării). Pentru un dialog eficient, codul trebuie cunoscut de ambele părți implicate (emițător și receptor). *Notă: Din experiența practică am observat că în numeroase situații organizația auditată receptează în mod dificil demersul de audit, deoarece scopul misiunii de audit nu este suficient de bine înțeles. Din acest motiv terminologia specifică auditului trebuie explicată personalului firmei auditate; de cele mai multe ori, această lipsă de cunoaștere poate genera o nepotrivire între așteptările firmei și ceea ce oferă auditorul.* O a doua componentă a aspectului cognitiv este **sistemul de reprezentare**. Individul nu abordează în mod neutru procesul de comunicare, el este influențat din start de sistemul său de reprezentare (**reprezentarea de sine**), de realitatea imaginată și influențată de reprezentarea de sine: **Eul intim** și **Eul public**⁶. Eul intim este imaginea personală a individului, o imagine privată și în general necunoscută publicului. Imaginea publică poate fi în mod fundamental diferită de imaginea intimă a individului. Eul public este cel declarat și, în fapt, este imaginea pe care acesta dorește să o propună publicului. *Notă: Spre exemplu, dacă imaginea despre sine a auditorului este cea a unui "om puternic", această reprezentare îi va influența comportamentul, auditorul va institui cu ceilalți parteneri de dialog relații diferite*

în funcție de reprezentarea sa personală despre sine. În practica psihologiei sociale a comunicării se consideră ca având un rol deosebit starea de reprezentare a **Eului copil**, **Eului adult** sau a **Eului părinte**. În timpul unui interviu este important ca începutul și sfârșitul să fie sub „semnul” Eului copil, în timp ce miezul convorbirii să aparțină Eului adult; discuția trebuie abordată sub influența unei stări de reprezentare de tipul: „Eu sunt OK, tu ești OK.”⁷. Comunicarea este influențată de asemenea, de către comportamentul indus de **reprezentarea despre celălalt** sau de **reprezentarea despre sarcină** sau despre **context**. *Notă: În procesul de dialog cu personalul firmei auditate, intuirea reprezentărilor proprii/specifice actorilor implicați în procesul de comunicare auditor – organizație auditată este un element important pentru îmbunătățirea transferului de informație.*

- (3) Variabilele **sociale**: comportamentul individului este influențat de statutul social al acestuia și anume de poziția sa în ierarhia socială. Acest gen de influență poate să apară sub forma **conflictului de roluri** (adoptarea unui rol diferit de cel la care ne așteptăm conform rolului social) sau cel de **rigiditate a rolurilor** (neadaptarea la o nouă situație socială). *Notă: Spre exemplu, în practica de audit ne așteptăm la un comportament etic ireproșabil din partea interlocutorului, dar, surprinzător, așteptările noastre pot fi înșelate (implicit, comunicarea va avea de suferit).* Un alt aspect al variabilelor

sociale este existența **prejudecăților** sau a **stereotipurilor** dependente de „istoria” personală a individului, cel mai bun exemplu fiind prejudecata legată de aspecte de natură etnică sau culturală. *Notă: Din experiența practică, putem aminti însă și de prejudecata des întâlnită că auditorul trebuie să fie un "consultant" al firmei auditate; consecințele acestei prejudecăți influențează negativ în foarte multe cazuri relația auditor – firma auditată.*

Din această scurtă prezentare a factorilor de influență asupra actorilor procesului de comunicare se observă că imaginea tehnică a modelului Shannon (emițător – receptor depersonalizați) trebuie completată cu aceste aspecte psihosociologice. Aspectul de dificultate este că nu întotdeauna influențele sunt vizibile sau ușor de interpretat. Din această cauză este necesar ca auditorul să conștientizeze necesitatea unei pregătiri tehnice în această direcție a cunoașterii, cu aplicație practică în management.

Din punct de vedere psihosociologic, factorii care influențează **codul** și **canalul de comunicare** sunt:

- (1) Variabilele **psihice sau obiective**: codul de limbaj utilizat trebuie să nu fie ambiguu sau cu mai multe înțelesuri. Cu alte cuvinte, limbajul trebuie adaptat la interlocutor, informația transmisă/cerută trebuie să fie concisă și simplă în exprimare, pentru a evita capcanele unui limbaj tehnic/specializat. Adaptarea trebuie să fie spontană, în funcție de nivelul de percepție al interlocutorului. *Notă: De multe ori, trebuie să recunoaștem*

⁶ Moscovici, S., *La Psychanalyse, son image et son public*, PUF, Paris, ed. a 2-a, 1961

⁷ Dănescu, T., *Audit financiar: convergențe între teorie și practică*, Ed. Irecson, 2007

că termenii specializați ai auditorilor, „încărcați” cu definiții tehnice specifice standardelor profesionale cresc dificultatea comunicării cu firma auditată.

(2) Variabile **psihologice și psihosemantice**: cuvintele utilizate în comunicare pot avea efecte de influențare. Astfel, cuvintele-șoc („*efectul de halo*”) pot crea efecte neașteptate; ele trebuie alese cu atenție. **Ponderea și ordinea cuvintelor** pot determina crearea de semnificații în cadrul unui proces de comunicare. Introducerea (primele cuvinte), într-o întâlnire, dar și ultimele cuvinte pot avea consecințe în influențarea sensului discuției, datorită poziției în cadrul procesului de comunicare. Oratorii urmăresc să ia cuvântul primii sau ultimii, datorită acestor efecte de **primaritate** sau de **recentă**. *Notă: În întâlnirile cu managementul firmei, auditorii trebuie să fie atenți la aceste detalii ale dialogului.*

(3) Alegerea **canalului de comunicare**: acest aspect nu se rezumă numai la suportul informațional (voce, scris sau gestică), dar și la condițiile de spațialitate ale participanților la procesul de comunicare. Spre exemplu, s-a constatat că dialogul este favorizat de dispunerea spațială **față în față**⁸ sau **alături**, care influențează implicit tipul de discurs. Canalul scris prezintă unele avantaje comparativ cu limbajul oral, cum ar fi evidențierea clară a obiectivului comunicării, dar și a tipului de relație care se stabilește între interlocutori. Alte avantaje ale comunicării scrise sunt posibili-

tatea unei planificări riguroase, facilitarea comunicării faptelor și opiniilor, adecvarea pentru mesaje complexe și lungi, posibilitatea de revizuire și utilizare ulterioară ca dovadă. Un dezavantaj principal al limbajului scris este faptul că nu poate fi însoțit de comunicare nonverbală;

(4) **Rolul actorilor**: emițătorul are libertatea de a alege limbajul, cuvintele și canalul de comunicare. Acesta transmite chiar și informații informale despre persoana sa, fapt care trebuie monitorizat în cadrul comunicării. Astfel, în procesul de comunicare, în afara limbajului verbal apar și aspecte ale comunicării nonverbale. *Notă: Din acest punct de vedere, credem că auditorul trebuie să ia în considerare, în mod serios, aspecte practice, cum ar fi ținuta vestimentară (codul vestimentar este în fapt un cod de comunicare nonverbal cu conotații culturale majore).*

În strânsă legătură cu alegerea canalului de comunicare sunt și factorii de **context** și de **mediu**. Spațialitatea actorilor comunicării este decisivă în alegerea limbajului. Dacă se dorește obținerea unui mediu de dialog într-o sală de ședințe atunci mesele de lucru se vor dispune circular, iar dacă interacțiunea este **unilaterală** atunci acestea vor fi dispuse ca într-o sală de amfiteatru. Pentru o comunicare eficientă, locul și timpul unei întâlniri poate fi crucial; ședința de încheiere trebuie programată într-un moment al zilei când atenția audienței/managementului este maximă. *Notă: Din experiența noastră practică, recomandăm folosirea materi-*

alelor vizuale de prezentare care să faciliteze transferul informației. În această situație vom realiza o combinație a comunicării verbale cu reprezentările grafice/scrise care prezintă avantajele specifice discutate mai sus.

Legat de subiectul spațialității, putem aminti problema **spațiului personal** (distanța la care suntem pregătiți să interacționăm cu ceilalți)⁹:

- **Distanța intimă** (contact fizic – 45 cm) este distanța la care contactul fizic este natural;
- **Distanța personală** (45 cm – 120 cm) este distanța la care suntem apți să ne susținem majoritatea conversațiilor cu prieteni sau cunoscuți;
- **Distanța socială** (120 cm – 3 m) este distanța de siguranță, la care comunicăm informații care nu sunt în mod particular private; este spațiul fizic adoptat, spre exemplu, în discuții cu un funcționar; este spațiul interacțiunii formale;
- **Distanța publică** (3 - 8 m) caracterizează interacțiunile deosebit de formale; este distanța pe care o păstrăm față de personajele foarte importante, înzestrate cu putere.

Contextul social și cultural trebuie înțeles deoarece în multe situații, caracteristici specifice ale culturii organizaționale pot influența în sens negativ finalitatea actului de comunicare. În mod evident, comunicarea verbală și nonverbală trebuie monitorizată cu prudență într-un mediu conservator sau multicultural. *Notă: Considerăm ca o recomandare utilă pentru auditori alegerea distanței optime de comuni-*

⁸ Andre de Peretti, Legrand, J.A., Boniface, J., *Tehnici de comunicare*, Collegium, Editura Polirom, 2001.

⁹ Hall, E.T., *La dimension cachee*, Ed. Seuil, 1971.

care cu managementul firmei în funcție de profilul psihologic și gravitatea problemei discutate.

În final, comunicarea este un proces care implică două părți (**bilaterală**); aceasta este rațiunea existenței buclei de feedback. *Notă: În opinia noastră, pentru a realiza un feedback eficient în cadrul activității de audit este recomandabil să oferim firmei auditate oportunitatea evaluării auditorului sau echipei de audit, prin intermediul unui formular/chestionar de evaluare. Același procedeu este utilizat în interiorul firmei de audit, spre exemplu, la finalizarea unui program de instruire sau de informare. Comentariile referitoare la calitatea comunicării sunt utile în planificarea viitoare. Feedback-ul poate fi evaluat drept o tehnică de comunicare, deoarece reprezintă un transfer de informație; există mai multe tipuri de feedback: **feedback pozitiv** (lauda), **feedback negativ** (critica) și **feedback constructiv** (în fapt, o formă a criticii, dar fără a leza personalitatea celui care a greșit). *Notă: Menționăm că un feedback pozitiv pentru a fi eficient trebuie să îndeplinească o calitate esențială și anume să fie sincer.**

Noțiunea de atitudine

Conceptul poate fi definit ca o stare mentală și neurofiziologică determinată de experiență și care influențează individul în acțiunile sale¹⁰; atitudinea determină comportamentul și are un rol important în sistemul de reprezentare al indivizilor. Implicit, atitudinea este un factor major de influențare a comunicării.

Din cadrul tipurilor de atitudini, pentru activitatea auditorilor este semnificativă **atitudinea de chestionare** sau **atitudinea de anchetă**. În principiu, această atitudine se referă la acțiunea de a pune întrebări care îi permit receptorului să se exprime. În activitatea practică de chestionare apar riscuri cum ar fi **superficializarea** respondentului care se concentrează asupra fluxului de întrebări și acordă mai puțină atenție calității răspunsului, în situația unui volum mare de întrebări. Un alt risc al activității de chestionare este posibilitatea **canalizării** sau **manipulării** respondentului datorită modului particular de selectare, a ordinii sau a modului de formulare a întrebărilor.

În concluzie, observăm că procedul chestionarului, care pare a fi o metodă facilă în procesul comunicării, implică un risc direct proporțional cu mărimea chestionarului, de obținere a unor informații superficiale și uneori canalizate. Considerăm că, în mod logic, se impune folosirea rațională a chestionarului ca mijloc de comunicare.

Cadrul optim de comunicare

Pentru ca respondentul să se exprime în mod optim în cadrul procesului de comunicare, acesta trebuie în mod primordial să simtă că este ascultat. **Ascultarea** este o caracteristică a **atitudinii de comprehensiune**, creind premiza fundamentală a comunicării. Prin atitudine de comprehensiune îi transmitem celuilalt sentimentul că ne interesează ceea ce spune pentru a înțe-

lege mesajul transmis și nu în scopul emiterii unei judecăți de evaluare. Termenul de comprehensiune semnifică capacitatea de înțelegere a unei noțiuni¹¹. *Notă: Din activitatea practică de auditor am observat că, în mod evident, un auditor aflat într-un proces de comunicare trebuie să învețe în primul rând să **asculte**. În timpul acestui proces de ascultare este necesar să manifestăm o atitudine de înțelegere și să cenzurăm tendințele manifeste de evaluare/chestionare/interpretare/consiliere sau de ajutor. În situația în care auditatul va simți o atitudine închizitorială, procesul de comunicare se poate bloca (se poate declanșa **limbajul respingerii**). Chiar și absența comunicării verbale (**limbajul tăcerii**) poate avea o anumită semnificație, spre exemplu, tăcerea poate să apară atunci când ești ispitit să critici în mod distructiv, atunci când ești provocat sau ești într-o stare de sensibilitate nervoasă¹².*

Tehnici de culegere a informației între indivizi

Se pot clasifica trei mari tipuri de tehnici de culegere a informației: interviul nondirectiv, interviul ghidat și interviul directiv; deosebirea esențială se referă la gradul de inițiativă lăsat respondentului.

- (1) **interviul nondirectiv**: se bazează pe instalarea unui climat caracterizat de acceptarea necondiționată a celuilalt, neutralitate binevoitoare, autenticitate și **empatie**. În principiu, această tehnică se caracterizează prin inducerea unei atitudini de comprehensiune¹³, având ca scop detensionarea atmosferei de dialog;

10 Allport, G.W., *Attitudes*, Handbook of Social Psychology, Clark University Press, 1935.

11 Academia Română, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Univers enciclopedic, 1998.

12 Dr. ing. Emil Ciobanu, *Suport de curs – auditor în domeniul calității*, 2009.

13 Muchielli, A., *Arta de a comunica*, Collegium, Editura Polirom, 2005.

(2) **interviul ghidat**: se poate utiliza, spre exemplu, în timpul asistării la procesul de inventariere. Implică următoarele faze: elaborarea ghidului de interviu (lista de teme), începerea interviului (faza nondirectivă), introducerea ghidului (faza directivă), întoarcerea la atitudinea nondirectivă etc. *Notă: În activitatea practică de audit am observat că adeseori se folosesc ghiduri de interviu în mod repetitiv, fără modificarea acestora în funcție de specificul organizației sau al evoluției cadrului legislativ. Aceste detalii sunt observate de către organizația auditată, iar efectul nu este benefic unei comunicări efective.*

(3) **interviul focalizat**: reprezentativ pentru această tehnică este **chestionarul**. Chestionarul utilizat trebuie să fie adaptat la situația specifică, cu termeni simpli, întrebările trebuie să nu depășească 20 de cuvinte, având întrebările dificile poziționate spre finalul chestionarului pentru a nu bloca procesul de comunicare într-o fază intermediară. Întrebările se pot, la rândul lor, clasifica astfel:

- întrebări închise: cu răspuns fixat anterior (da/nu); în procesul de audit acest gen de întrebare trebuie evitat pentru că se obțin doar răspunsuri simple;
- întrebări pre-formate; acestea au riscul de sugerare a răspunsului;
- întrebări deschise: crează respondentului posibilitatea dezvoltării subiectului;

- întrebări-relev: stimulează imaginația prin trimiterea la altă persoană („Dacă ați fi manager financiar, cum ați răspunde la această întrebare?”) etc.

În funcție de gradul de structurare a situațiilor de comunicare se pot aplica diferite tehnici de culegere a informațiilor: în cazul situațiilor **foarte bine structurate** putem aplica chestionarul, iar în situațiile **nestructurate** este recomandat **interviul nondirectiv**. *Notă: Experiența practică de audit a arătat că în cadrul interviurilor este preferabilă utilizarea întrebărilor deschise.*

În literatura de specialitate¹⁴ sunt prezentate următoarele tipuri de interviuri: interviul neoficial (conversațional), interviul general cu ghid de abordare, interviul standardizat și interviul închis cu răspunsuri fixe; în lucrarea menționată este discutată detaliat problematica tipurilor de întrebări, a desfășurării unui interviu sau a tehnicii utilizării chestionarelor în activitatea de audit.

Principiile de etică (analizate de „Institutul de Etică Josephson”)¹⁵ pot constitui fundamentul unui climat pozitiv pentru o comunicare eficientă; dintre aceste principii putem aminti **respectul** și **empatia** ca fiind foarte strâns legate de dezvoltarea unei atitudini de comprehensiune.

Comunicare și procese de grup

În cadrul activității de audit putem asimila echipa de audit cu noțiunea de **grup sociologic** și anume acela

de ansamblu de indivizi interdependenți; în cele mai multe cazuri se poate discuta despre noțiunea de **grup restrâns**, datorită dimensiunii reduse a echipei. În cadrul teoriilor psihosociologice referitoare la fenomenele de grup un subiect interesant este cel referitor la conceptul de **leadership**, dar, datorită complexității sale, considerăm că depășește obiectul prezentului articol.

Din cadrul tehnicilor de grup cu aplicabilitate directă în activitatea de audit considerăm ca fiind utilă analiza conceptului de **întrunire-discuție**. Această tehnică poate fi întâlnită adeseori în activitatea echipei de audit, dar și în discuțiile auditorilor cu managementul organizației auditate.

O întrunire - discuție este practic o ședință care poate fi asimilată unei activități în grup, în cadrul căreia are loc un schimb oral de informații sau de opinii; activitatea este organizată după reguli precise, având un scop bine definit, a cărui realizare nu se poate atinge prin alte forme de comunicare (oral sau scris). S-a constatat că, în general, performanța activităților desfășurate în grup (informare, analiză, rezolvarea problemelor, stabilirea deciziilor) este superioară performanței activităților efectuate individual (efect de **sinergie**). De cele mai multe ori, comunicarea în grup poate prezenta diferite grade ale intensității conflictuale a comunicării într-o paletă largă, plecând de la **consens** și culminând sub forma **confruntării**.

Tipurile de ședință întâlnite în activitatea operațională a unei organizații pot fi următoarele:

- decizională;

14 Boulescu, M., Ghiță, M., Mareș, V., *Fundamentele auditului*, Editura didactică și pedagogică, 2001.

15 Dănescu, T., *Audit financiar: convergențe între teorie și practică*, Ed. Irecson, 2007.

- de informare;
- de armonizare;
- de explorare;
- de incursiune.

Fiecare tip poate să determine o strategie particulară de abordare în vederea atingerii optime a scopului.

În cadrul unei întruniri se poate urmări comunicarea unei teme și discutarea acesteia; în audit situația este întâlnită, spre exemplu: în momentul planificării auditului, al discutării unor aspecte specifice (cum ar fi descoperirea unor erori sau a fraudei) sau al închiderii misiunii de audit.

Metodologia conducerii întrunirilor poate fi sintetizată astfel:

- pregătirea întrunirii: pregătirea și studierea problemei, pregătirea schemei de discuție, planificarea aspectelor administrative ale întâlnirii;
- demararea întrunirii: definirea obiectivului de către **animatorul/moderatorul** desemnat al întrunirii, verificarea omogenității informației, definirea unei metode;
- întrunirea propriu-zisă;
- tehnici, instrumente folosite: reformularea, sinteză, reflectări, importanța limbajului nonverbal; acestea sunt puse în scenă de către animator, care poate fi un observator, dar și un actor;
- turul de masă: această tehnică prezintă dezavantajul că nu permite exprimarea persoanelor cu timiditate în public;
- sinteza finală: verifică ambiguitățile, motivează grupul, menține coeziunea;

- tabla de lucru: se consemnează punctele discutate și se monitorizează progresul deciziilor; există și dezavantaje ale utilizării tablei, cum ar fi cea de instrument al puterii (manipulare), centrare pe instrument și pe sarcină, eliminarea din procesul de discuție a persoanei care notează etc.

Recomandări practice

Din experiența practică a comunicării am ales câteva recomandări care pot fi aplicate cu ușurință în diferite situații întâlnite în activitatea de audit financiar.

Spre exemplu, pentru eficientizarea climatului unui interviu este bine să luăm în considerare următoarele indicații:

- Fiți amabil și receptiv;
- Evitați comentariile ce pot fi interpretate ca amenințări;
- Conduceți discuția într-o ambianță confortabilă;
- Asigurați-vă că locul ales pentru interviu are un grad suficient de confidențialitate;
- Mențineți contactul privirilor și distanța potrivită; controlați-vă poziția mâinilor;
- Dați interviuatului timpul necesar pentru a-și gândi răspunsurile;
- Nu vă temeți de scurtele momente de tăcere. Este nepoliticos să interveniți într-un moment de tăcere în care celălalt își formulează mental răspunsul;
- Nu folosiți gesturi și cuvinte care să inducă un comportament pozitiv sau unul negativ al interviuatului.

În timpul desfășurării unui interviu vă oferim următoarele sugestii:

- La începerea și încheierea discuției detensionați atmosfera printr-o atitudine prietenoasă;
- În timpul dialogului demonstrați o atitudine matură;
- Explicați scopul/durata interviului;
- Lucrați de la general la particular;
- Întrebați de la cunoscut la necunoscut;
- Nu afectați prea mult timp notițelor în dauna interviului;
- Monitorizați timpul în mod logic și clar;
- Eliminați atitudinea de superioritate față de persoana audiată;
- Atenție la expresii de genul: „Se știe că ...” sau la adresarea la persoana a II-a singular („Tu ai analizat...”);
- Ascultarea trebuie să fie activă;
- Tehnica chestionării nondirective;
- Aspectele pozitive vor fi subliniate;
- În cazul utilizării criticii: trebuie folosită critica cu măsură; trebuie să criticăm conținutul informațional, nu persoana;
- Răbdare în a asculta persoana audiată până la capăt (cât timp vorbește la subiect);
- Concentrare asupra subiectului;
- Contact vizual permanent;
- Feedback care dovedește atenție (în timpul și la finalul dialogului).

Pentru desfășurarea eficientă a unei ședințe de lucru este bine să

ținem seama de ideile care urmează:

- Ședințele se organizează numai atunci când există un scop;
- Participanții trebuie să vină pregătiți pentru a prezenta opiniile cât mai concis;
- Moderatorul ședinței trebuie să aloce timpul necesar fiecărui punct de pe ordinea de zi;
- Trebuie încurajată exprimarea opiniilor;
- Trebuie evitate discuțiile în afara agendei stabilite a ședinței;
- Nu trebuie permisă monopolizarea discuției de către o singură persoană;
- Trebuie asigurat un climat de comunicare adecvat;
- Moderatorul ședinței trebuie să rezolve cu tact eventualele dezechilibre și conflicte;
- Moderatorul trebuie să asigure emiterea unor concluzii și precizarea unor măsuri pentru implementarea deciziilor luate.

În situația pregătirii unui material scris, care va fi folosit într-o prezentare, este utilă citirea acestuia cu voce tare înaintea prezentării, în vederea corectării textului, sau chiar exersarea unor pasaje în fața oglinzii pentru observarea detaliilor de ordin nonverbal sau paraverbal și a monitorizării încadrării în intervalul de timp dedicat expunerii.

Aceste recomandări oferite mai sus nu au pretenția de a se constitui într-un „decalog” al regulilor de comunicare, dar credem noi că acestea pot fi utile în diverse situații specifice dialogului. Literatura de specialitate conține numeroase indicații cu aplicabilitate practică,

mai mult, se recomandă exersarea abilităților de comunicare/persuasiune/negociere în adevărate jocuri sau exerciții¹⁶.

Concluzie

În această lucrare am parcurs împreună o călătorie imaginară interesantă. La primii pași am descoperit vârfurile semețe ale normelor profesionale, ne-am întâlnit pe urmă cu frumusețea matematică a modelului informațional al comunicării, pentru a traversa, apoi, labirintul psihologic al dialogului inter-personal. Am aflat că tăcerea poate să vorbească sau că trebuie să învățăm să ascultăm. În final, ne-am așezat împreună la masa dialogului pentru a parcurge detaliile unei ședințe de lucru eficiente. În mod natural se poate naște întrebarea: „Ce trebuie să înțelegem din acest articol?”. Un răspuns posibil ar fi acela că în demersurile noastre de comunicare

trebuie să învățăm să adăugăm un strop de afectivitate (empatie) pentru a putea construi o reală punte a dialogului. Cu siguranță, majoritatea cititorilor s-au întâlnit în activitatea cotidiană profesională sau chiar de familie, cu aspecte legate de dificultatea unei comunicări eficiente. În opinia noastră, fiecare dintre noi poate să-și dezvolte tehnicile de comunicare prin studiul conceptelor de psihologie socială. Mitul oratorului sau al managerului înnașcut pot fi „demonstrate”; oricare dintre noi își poate perfecționa abilitatea de a comunica cu condiția să conștientizeze necesitatea acestui fapt. În spiritul celor prezentate mai sus vă invităm pe dumneavoastră, cititorii, să vă exprimați propriile gânduri/idei legate de această temă, pe care să ni le transmiteți pe adresa redacției sau a autorului. Acest feedback poate fi o șansă de îmbogățire pentru viitor a conceptelor care stau la baza acestui articol sau de abordare a unor noi direcții de discuție.

Bibliografie

- Abric, J.C., *Psihologia comunicării*, Collegium, Editura Polirom, 2002;
- Allport, G.W., *Attitudes*, Handbook of Social Psychology, Clark University Press, 1935;
- Andre de Peretti; Legrand, J.A.; Boniface, J., *Tehnici de comunicare*, Collegium, Editura Polirom, 2001;
- Boulescu, M.; Ghiță, M.; Mareș, V., *Fundamentele auditului*, Editura didactică și pedagogică, 2001;
- Dănescu, T., *Audit financiar: convergențe între teorie și practică*, Ed. Irecson, 2007;
- IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate - Audit financiar 2009*, Coeditare CAFR-Irecson, 2009;
- Moscovici, S., *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt*, Ed. Polirom, 1998;
- Muchielli, A., *Arta de a comunica*, Collegium, Editura Polirom, 2005;
- Shanon, C.F., *The Mathematical Theory of Communication*, University of Illinois Press, 1952;
- Stanton, N., *Comunicarea*, Ed. Societatea de Știința și Tehnică, 1995.

16 Andre de Peretti; Legrand, J.A.; Boniface, J., *Tehnici de comunicare*, Collegium, Editura Polirom, 2001

Analiza efectului de levier financiar - tehnică specifică de audit al performanței unei entități

George CALOTĂ* & Mirela GANEA**

Introducere

Abstract

Analyzing the Financial Leverage Effect - Special Technique for an Entity's Performance Audit

Today, regarding through the prism of the ever increasing needs and decisions based on financial situations and information regarding the firm's performance, the internal audit's role becomes increasingly important.

In order to bring value to the entity's financial administration process, the auditors turn to procedures and specific techniques that have to evaluate the manner in which expenses are made, in general, and, in particular, the measures taken to obtain an optimal usage for these expenses. In this context, internal auditors use the technique entitled "the analysis of the financial structure's influence over performance" in order to establish a diagnosis with regards to the efficiency/inefficiency of the administration activity. Through this article the authors realized a theoretical and practical approach for the technique the analysis of the financial structure's influence with the purpose to identify concrete solutions for increasing the level of the economic rate of return, solutions that the internal auditors can recommend to the management and, as such, to ensure, for this level, the return of the invested capital and the coverage for economical and financial risks for investors (shareholders or creditors).

Bearing in mind today's demanding, the article represents a practical model for obtaining a pertinent image for the entities' internal situation and can be considered a starting point for internal auditors for the development of the internal audit missions and, also, for the realization of practical guides which will act as support for coherent performance audit missions.

Key words: performance audit, financial structure, the financial leverage effect, economic profitability, financial profitability

Cuvinte cheie:

auditul performanței, structura financiară, efectul de levier financiar, rentabilitate economică, rentabilitate financiară

De la apariția sa și până în prezent, auditul intern a fost clasificat de mai mulți specialiști în domeniu, fiecare autor încercând să fie original prin folosirea anumitor criterii.

În funcție de modul cum auditul intern își atinge obiectivele, se pot distinge trei tipuri de audit intern și anume: *auditul de regularitate, auditul de sistem, auditul performanței*.

În literatura de specialitate internațională *auditul performanței este definit ca fiind o activitate independentă și obiectivă de analiză complexă a activităților/proceselor dintr-o entitate, concepută să aducă un plus de valoare acestora, cu scopul evaluării rezultatelor obținute, comparativ cu cele propuse sau așteptate în condiții de economicitate, eficiență și eficacitate - cei „3E”*.

Concept de referință în abordările teoretice și, totodată, preocupare permanentă în activitatea practică, *performanța semnifică reușita, succesul, excelența atinsă în urma desfășurării unei activități*.

La nivelul entității performanța reprezintă gradul în care aceasta reușește să satisfacă atât cerințele mediului intern, cât și pe cele ale mediului extern, printr-o combi-

* Drd. Universitatea din Craiova, e-mail: gcalota2003@yahoo.com.

** Drd. Universitatea din Craiova, e-mail: mirelaganea04@yahoo.com.

nație optimă între eficacitate și eficiență. Altfel spus, *performanța este o stare de competitivitate a întreprinderii atinsă printr-un nivel de eficacitate și eficiență care îi asigură o prezență durabilă pe piață*¹.

Indiferent de modalitatea de definire a acestui concept, *performanța* reprezintă dezideratul oricărei entități și prezintă un grad ridicat de interes pentru o gamă largă de utilizatori. Informațiile privind performanța unei întreprinderi permit identificarea punctelor tari și slabe ale activității acesteia și sunt prezentate, conform legislației din țara noastră², în anexele la situațiile financiare anuale întocmite de agenții economici.

În perioada actuală, prin prisma nevoilor tot mai mari și a deciziilor, fundamentate pe situațiile financiare, și a informațiilor despre performanța firmei, rolul auditului intern devine din ce în ce mai important. Pentru a oferi încredere informațiilor furnizate de firmă, auditorul intern trebuie să cunoască entitatea, sistemului contabil și de control intern.

Trebuie subliniat faptul că, deși auditul performanței nu presupune examinarea situațiilor financiare anuale ale entității și nici verificarea conformității cu cadrul normativ și procedural, pot apărea situații ce impun și asemenea verificări, în scopul realizării următoarelor deziderate:

- identificarea unor modalități de îmbunătățire a performanțelor entității și optimizării utilizării resurselor;
- furnizarea către management a unor informații pertinente;

- asigurarea managementului de top cu opinii independente în legătură cu atingerea rezultatelor dorite și gestionarea resurselor utilizate în condițiile celor „3E”.

În vederea atingerii acestor obiective, auditorii apelează la proceduri și tehnici specifice, care conduc la obținerea unei imagini pertinente a situației interne a companiilor reflectată concentrat în nivelul profitabilității, eficienței și a riscului.

În practică, principalele tehnici de analiză a probelor de audit, utilizate în auditul performanței, sunt: *tehnica scorurilor în determinarea riscului de faliment, analiza diagnos-*

tic, tehnica ratelor, analiza influenței structurii financiare, analiza influenței structurii costurilor, analiza cost-eficacitate.

Metodologia de cercetare

Pentru realizarea acestui articol s-a pornit de la egalitatea, devenită axiomă a contabilității, $Activ = Pasiv$ ³ și s-a urmărit aprofundarea metodei de calcul a efectului de levier, în vederea identificării factorilor care pot influența creșterea eficienței activității de exploatare a unei entități economice.

Tabel 1 - Firme selectate în eșantion

Nr. crt.	Societatea comercială	Domeniul de activitate
1.	A	Industria alimentară
2.	B	Fabricarea produselor textile
3.	C	Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.
4.	D	Fabricarea substanțelor și a produselor chimice
5.	E	Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și a semiremorcilor
6.	F	Agricultură, vânătoare și servicii
7.	G	Construcții de clădiri
8.	H	Fabricarea băuturilor alcoolice
9.	I	Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țițeiului
10.	J	Comerț cu ridicata și amănuntul, întreținerea și reparația autovehiculelor și motocicletelor
11.	K	Industria farmaceutică
12.	L	Fabricarea altor produse din minerale nemetalice
13.	M	Extracția petrolului și a gazelor naturale
14.	N	Alte servicii anexe industriei extractive
15.	O	Industria metalurgică
16.	P	Restaurante și alte servicii de alimentație
17.	R	Hoteluri și alte facilități de cazare
18.	S	Silvicultură și exploatare forestieră
19.	T	Pescuitul și acvacultura

1 Niculescu M., Lavalette G., *Strategii de creștere economică*, Editura Economică, București, 1999, pag. 256.

2 Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752 din 2005 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, M.Of. nr. 1080 și 1080 bis din 30.11.2005, Partea I.

3 Poate fi exprimată ca: $Activ = Capital\ propriu\ (Kpr) + Datorii\ totale\ (Dt)$

Articolul este rezultatul cercetărilor efectuate în perioada 2006 -2008 de către autori și face parte dintr-o cercetare doctorală ce vizează auditul intern al activității financiar-contabile.

În scopul prezentării unei opinii valide și argumentate, dar și pentru a oferi o aplicabilitate practică a cercetării, au fost efectuate atât un studiu teoretic, cât și o analiză a capacității firmelor românești de a-și spori rentabilitatea pe seama unui efect pozitiv al îndatorării.

Populația, pentru realizarea acestei analize, este formată dintr-un portofoliu de 19 societăți comerciale ale căror acțiuni sunt cotate la Bursa de Valori București⁴ (tabelul 1). Eșantionul a fost stabilit prin selectarea, în mod aleatoriu, a celei mai reprezentative societăți comerciale pentru fiecare domeniul de activitate.

Indiferent de forma sa de organizare sau de ramura de activitate, orice entitate economică poate utiliza, pentru finanțarea activității sale, atât capitaluri proprii, cât și capitaluri împrumutate.

Conceptul de structură financiară

Dacă avem în vedere faptul că toate întreprinderile își desfășoară activitatea în legătură cu un ansamblu de norme ce se cer respectate în cadrul unor fluxuri de natură bănească și financiară, am putea spune că finanțarea optimă a firmei vizează, cu precădere, minimizarea cos-

turilor capitalurilor utilizate de aceasta.

În acest sens, recurgem la conceptul de structură financiară, concept ce ilustrează relația dintre diversele forme de finanțare ale unei întreprinderi, fie după exigibilitate, fie după forma de proprietate.

În literatura de specialitate din România se regăesc o multitudine de definiții ale noțiunii de structură financiară.

Astfel, unul din specialiștii⁵ recunoscuți în domeniu definește structura financiară a întreprinderii ca fiind „raportul existent între finanțările sale pe termen scurt și finanțările pe termen mijlociu și lung”.

Aceeași concepție, cea a structurii financiare ca raport între finanțarea pe termen scurt și finanțarea pe termen mediu și lung, este împărtășită de alți specialiști în domeniu din România⁶, care susțin că „structura financiară a firmei este determinată de structura întregului pasiv bilanțier”.

Într-o altă lucrare din domeniu⁷, se consideră că „structura financiară a unei firme este definită prin proporțiile diferite în care o firmă apelează la finanțări prin capitaluri proprii sau prin capitaluri împrumutate, precum și modul în care aceste resurse financiare se materializează în capital productiv”. În acest sens, structura financiară exprimă împărțirea resurselor financiare ale firmei între capitaluri proprii și capitaluri împrumutate (datorii), fiind adesea confundată cu raportul datorii/capi-

taluri proprii numit levier financiar (pârghie financiară)⁸.

Subscriem acestei opinii, conform căreia *cele două categorii de surse de finanțare a activității (capital propriu și capital împrumutat) se completează reciproc, existând anumite proporții între acestea care trebuie respectate, deoarece apelarea la împrumuturi într-o măsură necontrolată antrenează o serie de riscuri pentru întreprindere, punând în pericol întreaga activitate a acesteia.*

Folosirea capitalului împrumutat poate influența pozitiv sau negativ rentabilitatea financiară a întreprinderii, după cum rata rentabilității economice este superioară, respectiv inferioară ratei dobânzii aferente creditelor contractate.

Această influență poartă denumirea de *efect de levier financiar* și exprimă creșterea ratei de remunerare a capitalurilor proprii determinată de creșterea gradului de îndatorare. Efectul de levier este cu atât mai mare cu cât rentabilitatea economică este superioară ratei dobânzii. Efectul de levier devine negativ dacă rata dobânzii devine prea ridicată sau dacă rata rentabilității economice se diminuează, îndatorarea căpătând un „efect de măciucă”.

Atât pentru capitalul investit, cât și pentru capitalurile proprii și pentru datoriile financiare (creditele bancare) se pot asocia anumite rate de rentabilitate. Astfel, capitalului investit îi corespunde rata rentabilității economice (Re), datoriilor financiare le corespunde rata do-

4 www.bvb.ro

5 Brețcu, A., *Finanțele agenților economici*, Universitatea Eftimie Murgu, Reșița, 2008, pag.48.

6 Bătrânca, M., Popa, A., Moscviciov, A., *The Financial Structure and its Role in the Financing of the Entity*, în „Analele Universității din Oradea, Științe Economice”, 2008, Vol. III, pag. 75.

7 Siminică, M., *Diagnosticul financiar al firmei*, Editura Universitaria, Craiova, 2008, pag.51.

8 Berceanu, D., Spulbăr, C., *Structura financiară a firmei*, în Revista „Finanțe—provocările viitorului”, Editura Universitaria, Craiova, Anul VII, Nr. 8/2008, pag. 88.

bânzii (Rd), iar capitalului propriu, rata rentabilității financiare (Rf).

Analiza influenței structurii financiare asupra performanței

Informațiile necesare efectuării analizei, pentru cele 19 entități economice, au fost obținute în urma prelucrării datelor din situațiile financiar-contabile prezentate pe site-ul Ministerului Finanțelor Publice⁹ pe o perioadă de 2 ani (2007 – 2008).

Astfel, pe baza acestor date au fost calculate rata rentabilității economice, rata dobânzii și rata rentabilității financiare, după cum urmează:

Rata rentabilității economice (Re) exprimă performanța economică globală a activului economic (capitalului investit) și se determină ca raport între rezultatul din exploatare (RE) și capitalul investit:

$$R_e = \frac{RE}{K_{inv}} \quad (1)$$

Valorile indicatorilor utilizați în calcul, cât și rezultatele obținute la nivelul celor doi ani ai perioadei analizate, sunt prezentate în tabelul 2.

Din analiza datelor prezentate în tabel se constată că firmele analizate au înregistrat rate ale rentabilității economice cuprinse în intervalul 2,32% - 25,86% la nivelul anului 2007 și, respectiv, 2,74% - 25,85% în 2008.

Întrucât societățile analizate își desfășoară activitatea în sectoare diferite, efectuarea unei studii comparative a rentabilității economice înregistrată de fiecare firmă în parte este dificil de realizat, iar rezultatele obținute nu ar fi relevante.

Totuși, putem aprecia tendința de reducere în dinamică a rentabilității economice, înregistrată la societățile A, E, G, I, K, O, R, T ca fiind o scădere a eficienței activității de exploatare la nivelul firmelor respective, cu consecințe negative asupra rentabilității financiare.

Din rezultatul din exploatare (RE), se achită dobânzi (Dob), calculate pe baza ratei (Rd) aplicată la datoriile financiare ale firmei (Df), astfel:

$$Dob = Rd * Df \quad (2)$$

Rata dobânzii (Rd) este calculată, pentru fiecare firmă în parte, ca raport între cheltuielile cu dobânzile aferente creditelor contractate (Dob) și nivelul datoriilor financiare (Df). În urma efectuării calculelor, s-au obținut valorile înscrise în tabelul nr. 3.

Tabel 2 - Calculul ratei rentabilității economice

Nr. crt.	Societatea comercială	Capital propriu (Kpr)		Profitul de exploatare (PE)		Rata rentab. ec. (Re) (%)		Modif. abs. a Re	Indici Re (%)
		2007	2008	2007	2008	2007	2008		
1	A	25.284.346	91.213.396	6.337.738	9.258.126	25,07	10,15	-14,92	40,49
2	B	7.157.010	7.203.963	425.310	1.144.562	5,94	15,89	9,95	267,36
3	C	29.536.708	130.615.625	2.458.840	13.907.238	8,32	10,65	2,32	127,90
4	D	66.788.259	76.177.123	8.606.667	17.971.164	12,89	23,59	10,70	183,07
5	E	33.824.323	37.135.931	8.745.897	2.528.372	25,86	6,81	-19,05	26,33
6	F	65.648.746	66.115.641	1.521.572	1.814.324	2,32	2,74	0,43	118,40
7	G	32.234.016	72.074.990	4.073.955	7.419.975	12,64	10,29	-2,34	81,45
8	H	19.898.576	28.223.179	812.645	1.280.235	4,08	4,54	0,45	111,07
9	I	22.891.930	132.801.217	5.410.004	4.413.896	23,63	3,32	-20,31	14,06
10	J	231.918.721	229.108.762	9.728.180	12.947.149	4,19	5,65	1,46	134,72
11	K	291.142.408	310.857.276	42.077.062	25.346.164	14,45	8,15	-6,30	56,42
12	L	40.932.900	41.883.800	4.245.400	8.795.900	10,37	21,00	10,63	202,48
13	M	74.656.088	102.591.875	17.043.766	26.521.365	22,83	25,85	3,02	113,24
14	N	12.826.985	14.581.914	1.629.109	3.485.190	12,70	23,90	11,20	188,19
15	O	2.081.311.009	2.097.727.907	512.322.032	265.117.670	24,62	12,64	-11,98	51,34
16	P	36.081.460	140.493.479	2.458.840	13.907.238	6,81	9,90	3,08	145,26
17	R	28.810.000	35.340.199	6.843.300	4.088.813	23,75	11,57	-12,18	48,71
18	S	22.700.300	21.771.867	901.100	1.146.545	3,97	5,27	1,30	132,66
19	T	43.807.152	46.040.334	8.745.897	2.528.372	19,96	5,49	-14,47	27,51

⁹ <http://www.mfinante.ro/contribuabili/link.jsp?body=/bilant.do>.

Tabel 3 - Calculul ratei dobânzii

Nr. crt.	Societatea comercială	Datoriile financiare (Df)		Cheltuieli cu dobânzile (Dob)		Rata dobânzii (Rd) (%)	
		2007	2008	2007	2008	2007	2008
1.	A	20.056.754	31.932.527	1.345.916	2.771.767	6,71	8,68
2.	B	5.193.130	7.658.292	533.185	595.557	10,27	7,78
3.	C	6.544.752	9.877.854	798.930	1.183.515	12,21	11,98
4.	D	25.455.067	26.777.187	2.703.160	2.598.823	10,62	9,71
5.	E	9.982.829	8.904.403	759.692	698.444	7,61	7,84
6.	F	11.540.355	14.496.422	1.260.199	1.504.013	10,92	10,38
7.	G	5.798.152	11.420.738	368.751	632.819	6,36	5,54
8.	H	3.617.999	7.678.901	445.873	559.777	12,32	7,29
9.	I	9.148.786	63.197.770	445.941	1.774.557	4,87	2,81
10.	J	30.609.003	82.844.134	823.285	3.787.141	2,69	4,57
11.	K	53.445.076	71.406.081	2.479.729	3.502.627	4,64	4,91
12.	L	8.325.400	3.663.100	2.398.800	2.420.300	28,81	66,07
13.	M	238.606	258.163	29.014	15.569	12,16	6,03
14.	N	2.798.425	2.377.779	332.419	314.300	11,88	13,22
15.	O	466.729.570	550.305.807	33.693.091	26.930.141	7,22	4,89
16.	P	2.096.300	4.986.421	632.200	523.777	30,16	10,50
17.	R	6.544.752	9.877.854	798.930	1.183.515	12,21	11,98
18.	S	5.424.300	4.231.234	672.700	810.184	12,40	19,15
19.	T	9.982.829	8.904.403	759.692	698.444	7,61	7,84

Considerând că firma nu înregistrează activitate extraordinară (rezultatul extraordinar este nul) și nici venituri financiare, profitul brut este egal cu diferența dintre profitul de exploatare și cheltuielile cu dobânzile (Dob):

$$Pb = RE - Dob \quad (3)$$

iar profitul net va fi egal cu:

$$Pn = (RE - Dob) * (1 - T) \quad (4)$$

Înlocuind profitul net din relația de calcul ratei rentabilității financiare (Rf) cu formula anterioară, se obține:

$$R_f = \frac{(RE - Dob) * (1 - T)}{K_{pr}} \quad (5)$$

dar:

$$RE = Re * K_{inv}$$

$$Dob = Rd * Df$$

Rezultă:

$$\begin{aligned} R_f &= \frac{Re * K_{inv} - Rd * Df}{K_{pr}} (1 - T) = \\ &= \frac{Re * (K_{pr} + D_f) - Rd * D_f}{K_{pr}} (1 - T) = \\ &= \left[Re + (Re - Rd) \frac{D_f}{K_{pr}} \right] (1 - T) \quad (6) \end{aligned}$$

unde:

$$\frac{D_f}{K_{pr}} = \text{levierul financiar sau brațul pârghiei financiare;}$$

$$(Re - Rd) = \text{diferențialul efectului de levier;}$$

$$(Re - Rd) \frac{D_f}{K_{pr}} = \text{efectul de levier financiar.}$$

T = cota de impozit pe profit.

În acest context, putem afirma că rentabilitatea capitalurilor proprii este influențată în mod direct de:

- *randamentul activelor - sau rata rentabilității economice (Re);*
- *rata dobânzii - sau costul dobânzii (Rd);*
- *structura de finanțare - sau levierul financiar (raportul Df / Kpr);*
- *rata impozitului pe profit (T).*

Rentabilitatea financiară este egală, așadar, cu rentabilitatea economică corectată cu *efectul de levier al îndatorării*, exprimat prin relația: $(Re - Rd) * Df / Kpr$.

Pentru a se obține un efect pozitiv de levier financiar este necesar ca rata rentabilității economice (Re) să fie superioară costului datoriilor financiare (Rd). Considerând această condiție îndeplinită, cu cât levierul financiar este mai mare (gradul de îndatorare este mai ridicat) cu atât rentabilitatea financiară va fi mai mare. Dacă, însă, rentabilitatea eco-

nomică este mai mică decât rata dobânzii, efectul de levier financiar este negativ, fiind cu atât mai mare cu cât levierul financiar are o valoare mai mare. În acest din urmă caz, folosirea împrumuturilor financiare nu este eficientă, determinând reducerea câștigurilor acționarilor.

În funcție de raportul dintre rata rentabilității economice și rata dobânzii, în practică se întâlnesc următoarele situații:

- a) când rentabilitatea economică este superioară ratei dobânzii ($Re > Rd$), efectul de levier financiar este pozitiv, acționând în favoarea societății îndatorate prin majorarea ratei rentabilității financiare ($Rf > Re$);
- b) când rentabilitatea economică este egală cu rata dobânzii ($Re = Rd$), recursul la îndatorare nu modifică rentabilitatea capitalurilor proprii;
- c) când rentabilitatea economică este mai mică decât rata dobânzii ($Re < Rd$), efectul de levier

este negativ, acționând nefavorabil asupra societății; avem de-a face cu „efectul de măciucă”, rentabilitatea capitalului propriu diminuându-se când societatea apelează la îndatorare.

În contextul celor prezentate anterior, ne exprimăm opinia că scopul final în utilizarea efectului de levier îl reprezintă creșterea rentabilității întreprinderii, condiția de eficiență fiind ca rata rentabilității economice să rămână superioară ratei efective a dobânzii (costului real al capitalului împrumutat).

Astfel, raportul dintre nivelul ratei rentabilității economice și cel al ratei medii a dobânzii constituie factorul prin intermediul căruia structura financiară influențează performanța unei întreprinderi. Dacă randamentul activelor este suficient, structura financiară are o influență benefică, iar dacă acest randament este scăzut, influența structurii financiare este defavorabilă.

În condițiile în care, rata dobânzii este o variabilă independentă de acțiunile întreprinderii, nivelul ei

fiind stabilit prin contractul de creditare, mărimea ratei rentabilității economice rămâne singura variabilă asupra căreia firma poate acționa, în scopul creșterii rentabilității financiare a capitalurilor sale.

Așadar, activitatea de exploatare a unei întreprinderi este principalul factor care condiționează sporirea rentabilității, în sensul obținerii de profituri superioare costurilor necesare finanțării acestora.

În urma studierii acestei relații pe exemplul firmelor din eșantion, s-au obținut rezultatele prezentate în tabelul 4.

La sfârșitul anului 2007, se constată că numai 11 din cele 19 firme a căror structură financiară a fost analizată au reușit să degajeze o rentabilitate economică superioară costului datoriilor financiare. Astfel, societățile A, D, E, G, I, J, K, M, N, O și T sunt cele care au înregistrat o sporire a rentabilității financiare pe seama efectului pozitiv al levierului financiar. Această creștere a fost influențată atât de nivelul

Tabel 4 - Determinarea ratei rentabilității financiare

Nr. crt.	Societatea comercială	Diferențialul de levier (Re-Rd)		Levierul fin. (Df/Kpr)		Efectul de levier (Re-Rd)Df/Kpr		Rata rentab. financiare (Rf)	
		2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
1.	A	18,36	1,47	0,79	0,35	14,56	0,51	37,30	10,58
2.	B	-4,32	8,11	0,73	1,06	-3,14	8,62	3,31	23,13
3.	C	-3,88	-1,33	0,22	0,08	-0,86	-0,10	7,60	10,56
4.	D	2,27	13,89	0,38	0,35	0,86	4,88	13,61	27,69
5.	E	18,25	-1,04	0,30	0,24	5,39	-0,25	30,38	6,60
6.	F	-8,60	-7,63	0,18	0,22	-1,51	-1,67	1,05	1,34
7.	G	6,28	4,75	0,18	0,16	1,13	0,75	13,59	10,93
8.	H	-8,24	-2,75	0,18	0,27	-1,50	-0,75	2,83	3,91
9.	I	18,76	0,52	0,40	0,48	7,50	0,25	29,93	3,53
10.	J	1,50	1,08	0,13	0,36	0,20	0,39	4,36	5,98
11.	K	9,81	3,25	0,22	0,29	2,130	0,939	4,42	2,77
12.	L	-18,44	-45,07	0,26	0,10	-4,708	-4,320	-1,73	-1,94
13.	M	10,67	19,82	0,003	0,003	0,034	0,050	0,09	0,10
14.	N	0,82	10,68	0,28	0,20	0,229	2,081	3,71	5,66
15.	O	17,40	7,74	0,29	0,36	5,029	2,754	10,20	6,09
16.	P	-5,39	-2,08	0,22	0,08	-1,195	-0,158	0,26	0,50
17.	R	-6,40	1,07	0,08	0,16	-0,504	0,175	1,14	1,74
18.	S	-8,43	-13,88	0,31	0,21	-2,647	-3,349	-1,18	-1,75
19.	T	12,35	-2,35	0,30	0,24	3,646	-0,564	8,01	0,63

ridicat al randamentului activelor, cât și de mărimea raportului Df/Kpr ca expresie a levierului financiar.

Astfel, deși societățile *A*, *E* și *I* înregistrează niveluri aproximativ egale ale diferențialului de levier (peste 18 u.m.), cea mai mare creștere a rentabilității a înregistrat-o societatea *A*, ca urmare a deținerii unui nivel ridicat al levierului financiar (0,79). Celelalte 8 societăți din eșantion, *B*, *C*, *F*, *H*, *M*, *N*, *O* și *T* au înregistrat un efect de levier negativ, ceea ce echivalează cu o ineficiență a activității de exploatare a acestora, în sensul degajării unor rezultate inferioare costului datoriilor efectuate pentru finanțare.

În anul 2008, numărul societăților care beneficiază de efectul pozitiv de levier financiar este tot 11, dar cu modificări în structura eșantionului, respectiv: societățile *A*, *B*, *D*, *G*, *I*, *J*, *K*, *M*, *N*, *O* și *R*. Totodată, se constată și o diminuare a efectului pozitiv de levier și, în consecință, o ameliorare a sporirii rentabilității la firmele în cauză.

Concluzii

Putem afirma că rezultatul aplicării de către auditorul intern a tehnicii „analiza influenței structurii financiare asupra performanței”, îl constituie stabilirea unui diagnostic asupra eficienței/ineficienței activității de exploatare a entității.

În condițiile în care entitatea înregistrează, pentru perioada analizată, o rentabilitate economică superioară ratei dobânzii – și deci, un efect de levier pozitiv – activitatea ei este considerată ca fiind eficientă, în timp ce, dacă entitatea înregistrează un efect de levier financiar negativ, activitatea ei se caracterizează printr-o ineficiență a activității de producție și comercializare.

Și într-un caz și în celălalt auditorul intern trebuie să propună managementului soluții concrete de creștere a nivelului ratei rentabilității economice, astfel încât aceasta să asigure atât remunerarea capitalului investit, cât și acoperirea riscului economic și financiar al investitorilor (acționari sau creditori).

În funcție de natura activității desfășurate și de strategia urmată, elementele cheie pe care managementul întreprinderii trebuie să le îmbunătățească pentru a crește rentabilitatea economică sunt creșterea profitabilității vânzărilor și accelerarea vitezei de rotație a activelor. În aceste condiții, măsurile ce se impun pentru creșterea ratei rentabilității economice se identifică pe două direcții:

- **sporirea ratei de rentabilitate comercială, prin:**
  - creșterea cantității de produse/servicii vândute, reducerea cheltuielilor de exploatare și comercializare;

- creșterea prețurilor de vânzare, ca urmare a îmbunătățirii calității produselor/serviciilor;
- modificarea structurii producției în favoarea produselor/serviciilor cu rata de rentabilitate comercială mai mare decât media pe întreprindere.
- **accelerarea vitezei de rotație a activelor, prin:**
  - reducerea nivelului stocurilor și a duratei medii de aprovizionare a materiilor prime și a materialelor;
  - reducerea nivelului stocurilor și a duratei ciclului de fabricație pentru producția în curs de execuție;
  - reducerea nivelului stocurilor și a duratei livrărilor pentru produsele finite;
  - reducerea nivelului creanțelor și a duratei medii de încasare;
  - creșterea ponderii imobilizărilor fixe productive în totalul imobilizărilor;
  - optimizarea structurii capitalului investit.

Bibliografie

- Arens A., Loebbecke K, *Audit: O abordare integrată*, ediția a-8-a, Editura Arc, Chișinău, 2003
- Bătrâncea M., Popa A., Moscviciov A., *The Financial Structure and its Role in The Financing of the Entity*, „Analele Universității din Oradea. Științe Economice”, 2008, Vol. III
- Berceanu D., Spulbăr C., *Structura financiară a firmei*, Revista „Finanțe-provocările viitorului”, Editura Universitaria, Craiova, Anul VII, Nr.8/2008
- Brețcu A., *Finanțele agenților economici*, Universitatea Eftimie Murgu, Reșița, 2008
- Ghiță M., Mareș V., *Auditul performanței finanțelor publice*, Editura CECCAR, București, 2002
- Niculescu M., Lavalette G., *Strategii de creștere economică*, Editura Economică, București, 1999
- Siminică M., *Diagnosticul financiar al firmei*, Editura Universitaria, Craiova, 2008
- Stancu I., *Finanțe, ediția a patra*, Editura Economică, București, 2007
- *** OMFP nr. 1752 din 2005 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene
- *** *Audit de performanță îndrumări generale*, Manual de curs elaborat folosind fondurile oferite de Uniunea Europeană prin Proiectul Phare RO2002/000.586.03.04.13., BDO STOY HAYWARD, București, 2006
- www.bvb.ro; www.mfinante.ro; www.theia.org

Utilizarea analizei discriminant pentru obținerea probelor de audit (II)

Elisabeta JABA* & Ioan-Bogdan ROBU**

Abstract

The Use of the Discriminant Analysis for Obtaining Audit Evidence (II)

The hypothesis that sights the determination of an entity's situation at a certain time, during an audit engagement, having the discriminatory analysis as work method, have been ratified by the application of the SPSS15.0 statistic tool. A certain number of outcomes appeared based on the information in the data base that has been created; the outcomes will constitute the fundament for shaping and enabling the calculated discriminatory functions. The methodological approach proposed by the statistic tool targets the testing of the independent variables (means, variations, tolerance), also targets the impact of the independent variables over the discrimination and over the proposed mathematic models with the assistance of some statistics, the correlations at the discriminating functions level, but also the accuracy of the canonic coefficients resulted from the model.

The outputs generated by the program enable the discrimination of the main factors that might influence the situation of a firm at a certain time, the relationships and inter correlations between these and the manifestation intensity of these relationships. The calculated discriminating functions, combined following the creation of some canonic coefficients, enable the issuance of an opinion regarding the situation of a firm at a certain time, but also discussions about the influent factors.

Considering the hypothesis regarding the erroneous framing of a firm or regarding certain framings of new firms that are included, at a medium level, within the range of the quantified factors, there were created mathematic models for the forecast of framing a firm within a certain category. Through the discriminatory maps it was drawn a classification and a graphic delimitation of the analyzed firms, on the three performance levels (leader, middle, least), taking into account the independent variables that participate at the score function shaping. This method may constitute the premise for the thoroughness of the statistics influence within the theory and the practice of the financial audit; the statistical techniques opening new research fields and optimizing the current methods and practices.

Key words: discriminatory analysis, influence factors, score function, regional map

Cuvinte cheie:

analiza discriminant, factori de influență, funcție scor, hartă teritorială

Introducere

În acest studiu ne propunem să răspundem la ipoteza de lucru în cadrul derulării unei misiunii de audit financiar, prin care se urmărește cunoașterea firmei, a mediului în care își desfășoară activitatea, dar și a

riscurilor care îi pot influența performanța și poziția financiară la un moment dat. Astfel, pe baza unor factori economici dintr-o anumită perioadă de timp, ținându-se cont de apartenența la o anumită regiune a țării, dar și de obiectul de activitate legal, se va putea realiza încadrarea unei firme într-o anumită categorie

* Prof.univ.dr., Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, e-mail: ejaba@uaic.ro

** Masterand Contabilitate, Expertiză și Audit, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, e-mail: bogdan_rob_u@yahoo.com

(*leader, middle, least*), în funcție performanță, având în vedere o serie de variabile supuse analizei.

Pe baza eșantionului extras (60 de firme cotate la Bursa de Valori București - BVB), se va putea astfel construi un model matematic care să conducă la încadrarea ulterioară a oricărei firme, asupra căreia se va dori cunoașterea apartenenței la o anumită categorie. Totodată, se vor putea realiza interpretări asupra output-urilor generate de instrumentul statistic: funcții discriminant, corelații și influența unor variabile, hărți teritoriale, prognoze.

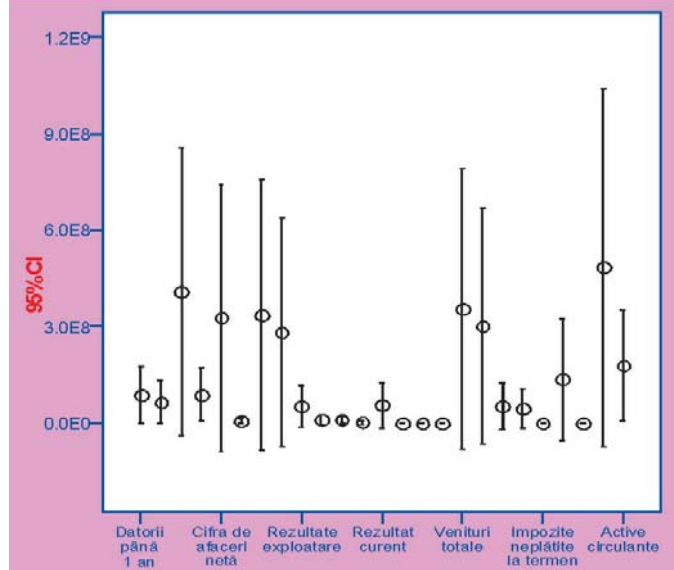
Considerând că această metodă, a analizei discriminant, va fi deosebit de utilă în cadrul misiunii de audit financiar, propunem o serie de discuții asupra rezultatelor generate în cadrul analizei efectuate asupra eșantionului studiat.

Obținerea și validarea funcțiilor discriminant

În urma demersului efectuat asupra bazei de date, în SPSS se vor obține anumite rezultate, care vor sta la baza exprimării unor interpretări valide ce vor fi utilizate apoi în luarea de decizii. Dintre principalele rezultate obținute, cele mai importante sunt constituite de coeficienții funcțiilor discriminant, iar interpretarea lor este foarte asemănătoare cu cea din cazul analizei regresiei multiple. Acești coeficienți sunt calculați ținându-se cont de variabilele independente analizate, variabile ce vor sta la baza obținerii modelului matematic.

Un alt aspect deosebit de important în construirea funcțiilor discriminant este acela al multicolarității, fenomen întâlnit în cazul variabilelor independente, motiv pentru care nu se poate realiza o măsurare clară a importanței relative a acestora în discriminarea funcțiilor. Pentru a se obține o imagine asupra importanței relative a variabilelor independente se va putea examina mărimea absolută a coeficienților standardizați ai funcțiilor discriminant. În cele mai multe cazuri, coeficienții standardizați ai căror valori sunt mai mari determină importanța și gradul de contribuție al variabilei echivalente la capacitatea de discriminare a funcției. Parcurgând, în ordinea stabilită, totalitatea pașilor indicați în SPSS, se vor obține o serie de rezultate, grupate într-un output ce va surprinde totalitatea analizelor comandate.

Figura 1 - Abaterea medie standard aferentă variabilelor independente

În figura nr. 1 sunt prezentate valorile medii aferente variabilelor numerice independente, precum și distribuția abaterilor de la medie conforme intervalului de încredere de 95%.

Tabelul nr. 1 prezintă testul Lambda al lui Wilks, testul statistic F, gradele de libertate asociate variabilelor, precum și nivelul de semnificație. Testul lui Wilks (WL) este calculat pentru fiecare variabilă independentă în parte și reprezintă raportul dintre variația din interiorul grupului și variația totală la nivel de eșantion ($WL = SSR/SST$). Acest raport poate lua valori în intervalul $[0,1]$. O valoare apropiată de zero sau un $Sig < 0,05$ arată că există diferențe semnificative între nivelurile medii ale variabilei considerate pe grupe, iar o valoare apropiată de unu sau un $Sig > 0,05$ arată că nu există diferențe semnificative între nivelurile medii ale variabilei considerate pe grupe.

Prin valorile pe care le va lua acest test, se pot identifica variabilele care discriminează unitățile statistice repartizate pe grupe: cu cât valoarea statisticii Wilks' Lambda este mai mică cu atât variabila independentă X_i are o influență mai mare în discriminarea pe grupe.

Testul F prezintă raportul dintre suma abaterilor medii pătratice dintre grupuri și suma abaterilor medii pătratice din interiorul acestora, aferentă fiecărei variabile independente. Testului F îi sunt asociate df_1 și df_2 grade de libertate, unde $df_1 = k-1$ și $df_2 = n-k$, acestea fiind utilizate pentru obținerea nivelului de semnificație. Dacă valoarea lui Sig este mai mică de 0,05, aceasta indică faptul că diferențele

Tabel 1 - Testul ANOVA în cazul analizei discriminant

Tests of Equality of Group Means

	Wilks' Lambda	F	df1	df2	Sig.
Capital Social	.960	1.179	2	57	.315
Regiune țară	.969	.903	2	57	.411
Număr angajați	.957	1.283	2	57	.285
Obiect activitate	.994	.161	2	57	.852
Active imobilizate	.929	2.184	2	57	.122
Active circulante	.970	.892	2	57	.416
Datorii până la 1 an	.949	1.518	2	57	.228
Datorii de peste 1 an	.964	1.069	2	57	.350
Capitaluri proprii	.931	2.115	2	57	.130
Creanțe	.967	.959	2	57	.389
Cifra de afaceri netă	.948	1.577	2	57	.215
Venituri în avans	.909	2.860	2	57	.066
Venituri exploatare	.948	1.565	2	57	.218
Cheltuieli exploatare	.949	1.526	2	57	.226
Rezultate exploatare	.944	1.686	2	57	.194
Venituri financiare	.968	.942	2	57	.396
Cheltuieli financiare	.947	1.600	2	57	.211
Rezultat financiar	.996	.113	2	57	.893
Rezultat curent	.947	1.598	2	57	.211
Venituri extraordinare	.944	1.681	2	57	.195
Cheltuieli extraordinare	.(a)				
Rezultat extraordinar	.944	1.681	2	57	.195
Venituri totale	.950	1.496	2	57	.233
Cheltuieli totale	.951	1.478	2	57	.237
Rezultat brut	.949	1.522	2	57	.227
Rezultat net	.949	1.536	2	57	.224
Impozite neplătite la termen	.982	.514	2	57	.601

(a) - nu poate fi calculat, deoarece este o constantă

Tabel 2 - Variabilele care nu au trecut testul de toleranță (a)

	Variație în cadrul grupurilor	Toleranța	Toleranța minimă
Capitaluri proprii	2900048183821881000.000	.000	.000
Cifra de afaceri neta	2522770638443084000.000	.000	.000
Venituri exploatare	2605920570572308000.000	.000	.000
Cheltuieli exploatare	1865654717605735000.000	.001	.001
Cheltuieli financiare	1790668159047039.000	.004	.001
Rezultat financiar	752871239862320.000	.010	.001
Rezultat curent	76532024740431100.000	.001	.001
Cheltuieli extraordinare	.000	.000	.000
Rezultat extraordinar	3710022.122	.000	.000
Venituri totale	2817637062059048000.000	.000	.000
Cheltuieli totale	1983299755031166000.000	.001	.001
Rezultat brut	76498973267031700.000	.000	.000
Rezultat net	52412923776389400.000	.000	.000

Toate variabilele care au trecut de criteriile de toleranță sunt introduse simultan.
Nivelul minim de toleranță este .001

de grup sunt semnificative, în caz contrar acestea nu sunt semnificative.

Tabelul nr. 2 indică variabilele independente care nu au trecut testul de toleranță, pentru un nivel maxim admis de 0.001.

În tabelul nr. 3 sunt prezentate distribuțiile valorilor proprii, procentajul varianței, procentajul cumulat și corelația canonică pentru fiecare variabilă canonică sau funcție discriminant. **Eigenvalue** reprezintă raportul dintre suma pătratelor abaterilor dintre grupuri (variația dintre grupuri) și suma pătratelor abaterilor din interiorul grupurilor (variația din interiorul grupurilor), iar valoarea maximă a acestui indicator corespunde vectorului propriu a cărui direcție de dispersie este maximă. A doua valoare corespunde vectorului următor, iar rădăcina pătrată a fiecărei valori proprii (eigenvalue) oferă indicii asupra direcției și întinderii vectorului propriu. Valori proprii mici sunt asociate vectorilor a căror lungime nu este semnificativă la nivelul dispersiei totale. Coloana a 3-a a tabelului oferă posibilitatea evaluării dispersiei valorilor variabilelor canonice. Procentajul cumulat reprezintă valoarea cumulată a dispersiei calculate a variabilelor canonice, iar pentru prima funcție valoarea acesteia este de 62.6% din totalul întregii dispersii. Coloana corelației canonice măsoară asocierea dintre scorul discriminant și grupele impuse spre analiză, iar pentru funcția 1 se poate observa o valoare superioară a coeficientului, ceea ce indică o legătură puternică între scorul discriminant și grupele asociate. Valorile ce tind spre 1 indică o puternică corelație între scorul discriminant și grupele de distribuție, iar valorile ce tind spre 0 indică o slabă corelație.

În tabelul 4 - Wilks' Lambda se indică proporția din totalul varianței scorului discriminant care nu se explică prin diferențele dintre grupuri, iar o valoare Lambda minimă indică faptul că centroizii scorurilor discriminante diferă. Prima coloană a tabelului testează ipoteza potrivit căreia centroizii funcțiilor prezentate sunt egale pe întreaga întindere a grupurilor. Wilks' Lambda reprezintă proporția totalului varianței din scorul discriminant care nu se explică prin diferențele dintre grupe, acest indicator luând valori cuprinse între 0 și 1. Testul Chi-square indică existența semnificativă sau nu a unor diferențe dintre centroizii grupelor de clasificare, iar dacă valoarea Sig este mai mică decât 0.10 (în cazul de față aceasta este $0.649 > 0.10$), atunci centroizii grupelor nu diferă semnificativ. Și în cazul funcției 2 se poate observa o asemănare între centroizi.

Tabel 3 - Corelația canonică: *Eigenvalues*

Function	Eigenvalue	% din variație	Cumulativ %	Corelație canonică
1	.348(a)	62.6	62.6	.508
2	.208(a)	37.4	100.0	.415

Primele două funcții discriminant canonice au fost folosite în analiză.

Tabel 4 - Wilks' Lambda

Test of Function(s)	Wilks' Lambda	Chi-square	df	Sig.
1 through 2	.614	24.617	28	.649
2	.828	9.542	13	.731

Tabel 5 - Impactul fiecărei variabile asupra modelului

Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients

	Function	
	1	2
Capital social	-1.402	-1.773
Regiune țară	.265	.215
Număr angajați	-1.524	4.215
Obiect activitate	.164	-.273
Active imobilizate	2.409	3.500
Active circulante	-6.291	-1.626
Datorii până la 1 an	4.122	-4.945
Datorii de peste 1 an	2.623	-.090
Creanțe	-.874	3.477
Venituri în avans	-1.587	.108
Rezultate exploatare	3.237	-2.109
Venituri financiare	1.324	-.401
Venituri extraordinare	-.339	.551
Impozite neplătite la termen	-.095	-.232

Impactul variabilelor asupra modelelor matematice propuse este prezentat în tabelul nr. 5, după ce s-a efectuat standardizarea acestora, deoarece variabilele se cuantificau prin diferite unități de măsură. Amplasarea influenței este evidențiată prin valoarea în modul a coeficienților, semnul explicând totodată și sensul influenței. Din tabel se poate observa cu ușurință că o influență semnificativă asupra funcției 1 o au *Activele circulante*, *Datoriile de până la 1 an*, dar și *Rezultatul din exploatare*. Asupra funcției 2, o influență semnificativă au *Numărul de angajați*, *Activele imobilizate*, *Datoriile de până la 1 an* și *Creanțele*. Coeficienții variabilelor canonice permit compunerea scorului pentru fiecare caz în parte.

Tabel 6 - Corelația dintre fiecare variabilă și funcția discriminant

Structure Matrix		
	Function	
	1	2
Venituri în avans	.532(*)	.093
Active imobilizate	.464(*)	.087
Capitaluri proprii(a)	.459(*)	.087
Rezultate exploatare	.408(*)	.079
Rezultat curent(a)	.400(*)	.061
Rezultat net(a)	.396(*)	.066
Rezultat brut(a)	.394(*)	.066
Cifra de afaceri netă(a)	.390(*)	.053
Datorii până la 1 an	.388(*)	.067
Venituri exploatare(a)	.388(*)	.055
Cheltuieli exploatare(a)	.383(*)	.049
Venituri totale(a)	.379(*)	.067
Cheltuieli totale(a)	.374(*)	.067
Cheltuieli financiare(a)	.363(*)	.016
Număr angajați	.354(*)	.085
Capital social	.342(*)	.060
Venituri financiare	.307(*)	.034
Active circulante	.257(*)	.199
Rezultat financiar(a)	.163(*)	.055
Venituri extraordinare	-.221	.449(*)
Rezultat extraordinar(a)	-.221	.449(*)
Datorii de peste 1 an	.053	.419(*)
Regiune țară	.100	.368(*)
Impozite neplătite la termen	-.070	-.280(*)
Creanțe	.243	.251(*)
Obiect activitate	.019	-.163(*)

Tabel 7 - Coeficienții canonici ai funcției discriminant

	Function	
	1	2
Capital social	.000	.000
Regiune țară	.309	.250
Număr angajați	.000	.001
Obiect activitate	.076	-.127
Active imobilizate	.000	.000
Active circulante	.000	.000
Datorii până la 1 an	.000	.000
Datorii de peste 1 an	.000	.000
Creanțe	.000	.000
Venituri în avans	.000	.000
Rezultate exploatare	.000	.000
Venituri financiare	.000	.000
Venituri extraordinare	.000	.000
Impozite neplătite la termen	.000	.000
(Constant)	-1.276	-.173

Unstandardized coefficients

Corelația dintre fiecare variabilă independentă și funcția discriminant este reprezentată în tabelul nr. 6. Această matrice propune o alternativă în a studia impactul și importanța fiecărei variabile independente asupra funcției discriminante, fiecare variabilă cu asterisc indicând o corelație superioară asupra uneia sau alteia dintre funcții. Totodată, variabilele marcate sunt ordonate după mărimea corelației și putem observa cum primele 19 variabile din tabel au o influență semnificativă asupra funcției 1, iar următoarele 7 variabile influențează semnificativ cea de-a doua funcție. Astfel, putem observa că *Veniturile în avans* au o influență majoră asupra primei funcții, iar *Veniturile extraordinare* au o influență majoră asupra funcției nr. 2.

Coeficienții canonici ai funcției discriminant sunt prezentați în tabelul nr. 7 și sunt utilizați pentru a compune scorul discriminant aferent fiecărui caz, pentru fiecare funcție în parte. De exemplu, pentru prima funcție canonică scorul este: $\text{ScorF1} = 0,309 \times \text{Regiune țară} + 0,076 \times \text{Obiect activitate} - 1,276$. Scorul funcției 2 se compune asemănător, utilizând coeficienții corespunzători: $\text{ScorF2} = 0,250 \times \text{Regiune țară} + 0,001 \times \text{Număr angajați} - 0,127 \times \text{Obiect activitate} - 0,173$.

Tabel 8 - Funcțiile la nivelul centroizilor grupurilor

Diagnostic firmă	Function	
	1	2
Leader	-.559	.680
Middle	.775	.090
Least	-.337	-.457

Unstandardized canonical discriminant functions evaluated at group means

Centroizii reprezintă valorile medii ale scorurilor discriminantului în cazul unui anumit grup. Astfel, pentru fiecare din cele trei grupuri de clasificare, dar și pentru cele două funcții discriminant în parte poate fi calculat un centroid, conform tabelului nr. 8. Centroizii din interiorul grupurilor sunt compuși pentru fiecare variabilă canonică și se poate observa cum pentru prima funcție, media discriminantă, sau scorul pentru variabila canonică *Leader* este **-0,559**, pentru cele *Middle* **0,775**, iar pentru cele *Least* **-0,337**.

Fiecare coloană conține estimațiile coeficienților pentru clasificarea funcțiilor pentru o singură grupă, funcțiile fiind utilizate pentru a clasifica cazurile în grupe (Leader, Middle, Least), rezultând o funcție pentru nivelul *Leader* de tipul: **Capital social x 8.12E-**

Tabel 9 - Clasificarea coeficienților funcției

	Diagnostic firmă		
	Leader	Middle	Least
Capital social	8.12E-009	6.99E-009	1.04E-008
Regiune țară	3.295	3.560	3.080
Număr angajați	.000	-.001	-.001
Obiect activitate	.809	.985	.969
Active imobilizate	5.14E-010	1.06E-009	-1.11E-009
Active circulante	-7.93E-009	-1.91E-008	-7.25E-009
Datorii până la 1 an	2.92E-008	5.40E-008	4.84E-008
Datorii de peste 1 an	2.08E-008	3.43E-008	2.34E-008
Creanțe	-1.98E-008	-3.00E-008	-3.29E-008
Venituri în avans	-1.53E-007	-2.28E-007	-1.69E-007
Rezultate exploatare	-6.78E-009	1.52E-008	5.55E-009
Venituri financiare	-6.19E-009	2.49E-008	5.44E-009
Venituri extraordinare	.000	-.001	-.001
Impozite neplătite la termen	-1.47E-006	-1.38E-006	5.49E-007
(Constant)	-6.982	-8.498	-6.842

Fisher's linear discriminant functions

009+ Regiune țară x 3.295 + Număr angajați x 0.000 + Obiect activitate x 0.809 + Active imobilizate x 5.14E-010 - Active circulante x 7.93E-009 + Datorii până la 1 an x 2.92E-008 + Datorii de peste 1 an x 2.08E-008 - Creanțe x 1.98E-008 - Venituri în avans x 1.53E-007 - Rezultat din exploatare x 6.78E-009 - Venituri financiare x 6.19E-009 + Venituri extraordinare x 0.000 - Impozite neplătite la termen x 1.47E-006 -6.982 = SCOR LEADER.

Asemănător se va proceda și pentru a estima clasificarea funcțiilor și pentru celelalte categorii de *diagnostic* din acest tabel. Pentru a obține un scor de clasificare pentru fiecare grup, se va asocia valorii fiecărei variabile coeficientul corespunzător cu care se va înmulți, iar produsele calculate se vor aduna și la final se va adăuga și variabila constantă pentru a forma scorul. Se va prezice apartenența unui caz la un anumit grup, în măsura în care valoarea funcției de clasificare va fi maximă, într-unul din cele trei cazuri (Leader, Middle, Least). De exemplu, pentru datele unei anumite firme se vor construi cele trei modele, iar valoarea maximă a scorului pentru unul din cele trei cazuri, va determina și încadrarea firmei.

Discuții asupra reprezentărilor grafice

În cadrul demersului statistic, o etapă importantă o constituie interpretarea rezultatelor. Dacă în prima

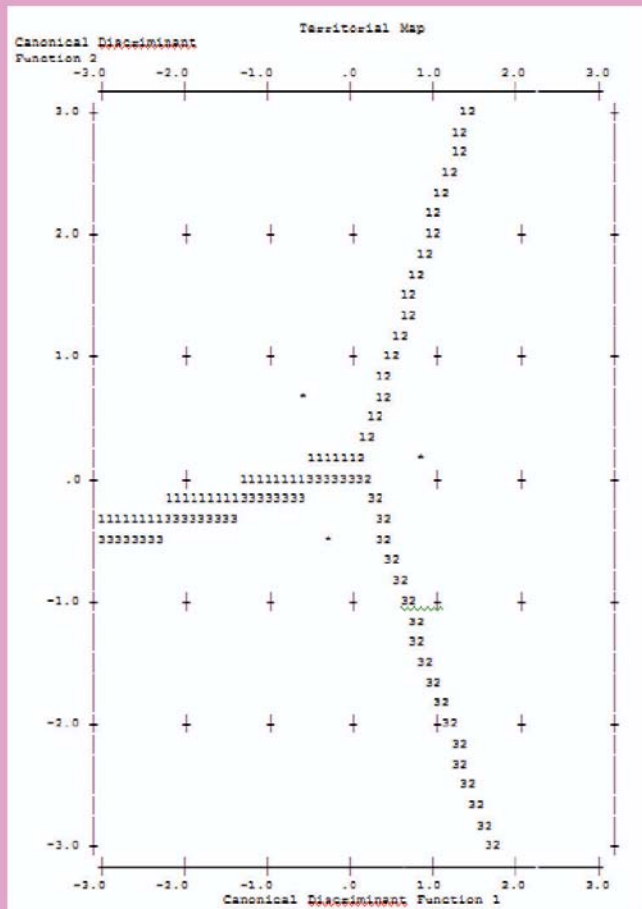
parte am procedat la realizarea unor discuții cu privire la rezultatele obținute din tabele, în ceea ce privește compunerea funcțiilor discriminant, dar și a structurii acestora, partea a doua o vom dedica discuțiilor pe marginea interpretărilor grafice.

Figura 2 ilustrează harta teritorială a discriminantului bazată pe scorurile funcției membrilor grupurilor, această hartă descriind regiunile asociate fiecărui grup. Se poate observa din figură cum fiecare teritoriu definește un spațiu unde este cel mai probabil ca membri unui grup să fie alocați. Trebuie, totodată, să se țină cont de fiecare dimensiune, ce reprezintă un set de variabile care diferențiază grupurile între ele, acesta fiind modul în care sunt repartizate cazurile în teritoriu. Deficiența semnificativă a hărții constă în faptul că nu arată mărimea relativă a grupului și nici cât de mult se suprapun grupurile, ci accentuează diferențele dintre grupuri. Totodată, în interiorul hărții sunt prezentați și centroizii grupurilor, iar prin scorurile funcției discriminant înșirate de-a lungul granițelor se va indica aria stăpânită de fiecare grup.

Figura 3 prezintă repartitia elementelor eșantionului supus analizei pe cele trei cazuri de clasificare și pe total combinat, având în vedere scorurile obținute în urma calculării celor două funcții discriminant rezultate. Tot în aceste grafice sunt evidențiați și centroizii (valorile medii ale funcțiilor discriminant, F1 și F2, asociate fiecărei clase). Se poate observa cu ușurință influența pe care o determină variabilele indepen-

Figura 2 - Harta teritorială a discriminantului

Simbolurile utilizate în harta teritorială:

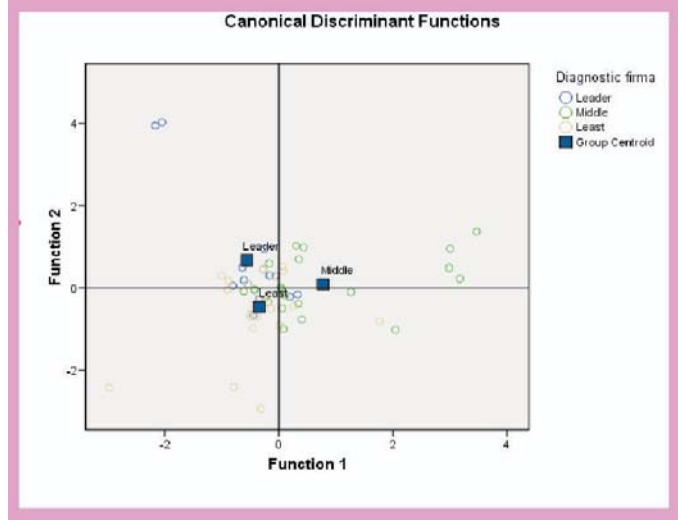
Simbol	Grup	Etichetă
1	1	Leader
2	2	Middle
3	3	Least
*	Indică centroidul unui grup	

dente asupra celor două funcții, în ceea ce privește reprezentarea firmelor de tip *Leader* (scorurile iau valoare pozitivă după funcția 2 și valoare negativă după funcția 1), *Middle* (scorurile iau valoare pozitivă atât după funcția 1, cât și după a doua) și *Least* (valori negative după ambele funcții).

Validarea analizei discriminant

Ultima etapă din cadrul analizei discriminant este reprezentată de validarea acestei analize, lucru care este facilitat în cazul de față prin utilizarea softului informatic, realizându-se o validare încrucișată, prin reestimarea funcțiilor discriminant pentru toate eşantioanele obținute prin eliminarea, pe rând, a câte

Figura 3 - Reprezentarea grafică a distribuției firmelor pe cele trei clase

unui caz. În cazul eşantioanelor mari se recomandă dubla validare încrucișată, atunci când se recurge la divizarea eşantionului sursă în două sub-eşantioane. Un sub-eşantion va fi utilizat pentru estimarea coeficienților, iar celălalt va fi utilizat pentru validarea acestora.

Concluzii

În cadrul analizei se va ține cont, totodată, și de graficele rezultate care vor prezenta o imagine de ansamblu asupra eşantionului, dar și a grupelor de clasificare. Totodată trebuie precizat faptul că metoda, cel puțin în SPSS 15.00, permite determinarea eventualelor corelații dintre variabilele principale, lucru ce ar putea influența negativ modelul matematic propus.

Extensiunile metodei nu se pot limita numai la aceste clasificări în funcție de performanța firmelor, ci rămâne ca soluție pentru a determina, în funcție de criterii bine stabilite, clasificarea rapoartelor de audit, în ceea ce privește opiniile emise (raport fără rezerve, raport fără rezerve cu explicații, raport cu rezerve, imposibilitatea emiterii unei opinii sau refuzul de a emite o opinie).

Aplicarea acestei metode poate constitui premisa aprofundării influenței domeniului statistic în teoria și practica auditului financiar, tehnicile statistice deschizând noi domenii de cercetare. În contextul unui mediu economic complex și dinamic, aplicarea acestor tehnici și procedee statistice în diferitele etape

ale auditului financiar, atât ca instrumente de validare, prognoză sau de pregătire a misiunii, va naște în viitor un nou domeniu de interes, ce va îmbina *auditul*, *statistica* și *analiza economico-financiară*, pe care l-am putea numi ipotetic **audiometria (audiometrics)**.

Acest domeniu va presupune analiza și studiul ansamblului mecanismelor și proceselor de la nivelul auditului financiar pe baza tehnicilor și procedurilor statistice, în corelație cu diferiți indicatori economico-financiar.

Bibliografie

Arens, A., Loebbecke, J., *Audit o abordare integrală*, Ed. Arc, Chișinău, 2006.

Chan, Y. C., *Biostatistics 303*, Singapore, 2005.

Dănețiu, T., *Metode multivariate utilizate în analiza datelor de marketing asistată de calculator*, teză de doctorat, București, 2005.

Desbois, D., *Une introduction ? l'analyse discriminante avec SPSS pour Windows*, La Revue MODULAD, 2003.

Jaba, E., Grama, A., *Analiza statistică cu SPSS sub Windows*, Ed. Polirom, Iași, 2004.

Jaba, E., Jemna, D., *Econometrie*, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2006.

Jaba, E., Jemna, D., Viorică, D., Balan, C., *Discriminant analysis in the study of Romanian regional economic development*, Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, tomul LIV, Științe Economice, Iași, 2007.

Mironiuc, M., *Analiză economico-financiară. Elemente teoretico-metodologice și aplicații*, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2006.

Pintilescu, C., *Analiză statistică multivariată*, Ed. Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2007.

IFAC, *Reglementări internaționale de audit, asigurare și etică. Audit financiar 2008*, coeditare CAFR și Irecson, București, 2009

ACCA are acum 500 de membri în România

Vineri, 2 octombrie 2009, ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants) a sărbătorit înregistrarea celui de-al 500-lea membru în România. Menționăm că din totalul absolvenților ACCA 170 au devenit până în prezent membri ai CAFR, dobândind calitatea de auditor financiar în România.

Ceremonia organizată cu acest prilej a fost onorată de prezența unor personalități importante pentru ACCA și mediul financiar contabil din România, precum **Brendan Murtagh**, președintele la nivel global al ACCA, **Mircea Poenaru**, președintele Asociației Auditorilor Interni din România, membri ai Consiliului de Administrație al ACCA în România.

Din partea Camerei Auditorilor Financiar din România au participat **Alice Petcu**, șeful Departamentului Învățământ și Admitere și **Adriana Coșa**, expert relații internaționale.

În cadrul festivității, biroul ACCA din România - care a împlinit trei ani de existență în țara noastră - i-a sărbătorit, totodată, pe cei aproape 100 de studenți care și-au finalizat cursurile în sesiunile decembrie 2008 și iunie 2009 și care au devenit membri ai comunității internaționale ACCA de profesioniști în domeniul financiar-contabil.

Andreia Manea, directorul executiv al ACCA South Eastern Europe, a precizat cu acest prilej că biroul din România gestionează activitatea ACCA din patru țări, România, Bulgaria, Moldova și Grecia și că ACCA, despre care se cunoaște că este cea mai mare asociație contabilă profesională din lume, are acum în țara noastră peste 3500 de studenți și 500 de absolvenți care au devenit membri ai săi: "Ne bazăm reputația pe 100 de ani de experiență în training și dezvoltare profesională în domeniul financiar contabil, valoarea calificărilor

oferite de asociație fiind dată de recunoașterea acestora la nivel global".

În numele președintelui Camerei Auditorilor Financiar din România, prof. univ. dr. **Ion Mihăilescu**, și al Consiliului Camerei, **Alice Petcu** a adresat ACCA, și în mod special biroului din România, cele mai calde felicitări pentru realizările obținute și a transmis urări de noi succese în activitatea viitoare. Totodată, au fost reiterate excelențele relații de colaborare ale CAFR cu ACCA, cu Biroul din România: "Suntem onorați de participarea membrilor marcanți din conducerea ACCA la evenimentele internaționale pe care le organizăm, de semnarea a două Acorduri de Cooperare cu ACCA și de participarea lectorilor ACCA la seminariile tehnice pe care le-am organizat și vom continua să le organizăm pentru membrii noștri. După cum se cunoaște, este implementat un proces prin care Camera recunoaște membrii ACCA, acordându-le acestora statutul de auditor financiar în România și înregistrându-i în Registrul Auditorilor din România."

Autentic sau iluzoriu în activitatea profesioniștilor contabili - la limita dintre contabilitatea creativă și fraudă contabilă

Ana MORARIU* & Ionel JIANU**

Abstract

Authentic or Illusory in the Professional Accountants Activity - on the Borderline Between Creative Accounting and Accounting Fraud

In the last two decades, serious accounting scandals occurred in large companies (Enron and WorldCom). It was the moment when the problem of creative accounting and accounting fraud has come on the agenda of business firms and governments. Creative accounting regroups the techniques based on the spaces of liberty and the options presented by the accounting normaliser which allows and obliges the managers of a company or a group of companies to fix the level of the result inside a delimited space. Unlike creative accounting, fraud comes from an illegal deed, the difference between creative accounting and fraud consisting in the intentioned and illegal deed which generated the anomaly. This study examples the most often met cases, which are at the limit between creative accounting and accounting fraud, with the purpose to reflect upon some limits of the audit procedures which are meant to identify the situations which generate the accounting fraud.

Key words: creative accounting, accounting fraud, audit

Cuvinte cheie:

contabilitate creativă, fraudă contabilă, audit

Introducere

În contextul actual al normalizării, unde există mai multe opțiuni pentru a reflecta aceeași tranzacție, nu există rezultat obiectiv. Alegerea unei norme sau a unei opțiuni, care implică abandonul unei alte norme sau opțiuni, are consecințe asupra situațiilor financiare și rezultatului contabil. Rezultatul poate să varieze între anumite borne fără ca, în interiorul acestui spațiu, un nivel de rezultat să poată fi considerat mai reprezentativ decât altul. Normalizatorii ar putea să reducă acest spațiu prin reducerea numărului de opțiuni contabile. Suma alegerilor între opțiunile contabile constituie, în sens strict, politica contabilă a entității.

Conform unei accepțiuni mai extinse, politica contabilă cuprinde¹: alegerea (sau modificarea) metodelor de evaluare privind situațiile financiare anuale, consolidate sau semestriale; alegerea (sau modificarea) metodelor de prezentare a situațiilor financiare anuale, consolidate sau semestriale; determinarea volumului sau a gradului de agregare a informației publicate în situațiile financiare și mai particular în anexa conturilor anuale sau consolidate; determinarea informației publicate în raportul de gestiune aferent conturilor anuale (sau consolidate), ca și în raportul semestrial pentru societățile cotate; determinarea datei de prezentare a informației financiare; publicarea voluntară a situațiilor financiare facultative (precum tabloul de finanțare) sau a informațiilor pri-

* Prof. univ. dr., Catedra de Contabilitate, Audit și Control de Gestiune, Academia de Studii Economice București; ana.morariu@gmail.com

** Drd., Academia de Studii Economice București, ionel_j@yahoo.com

1 Casta J-F. (2000), *Encyclopédie de Comptabilité, Contrôle de Gestion et Audit*, Ed. Economica, Paris

vind mediul entității; alegerea (sau schimbarea) auditorului legal; alinierea (parțială sau totală) la referențialele contabile străine, precum International Accounting Standards Board (IASB) sau Financial Accounting Standards Board (FASB); abandonul, în cazuri excepționale, de la unele principii contabile fundamentale, cazul principiului continuității activității.

Ristea M. (2000) consideră că „politicile contabile sunt opțiuni privind principiile, bazele de evaluare, convențiile, regulile și procedurile specifice adoptate de entitate la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare, în timp ce metodele contabile reprezintă tratamentele sau procedurile utilizate de entitate în concordanță cu normele și politicile contabile pentru a produce și furniza informații fidele privind poziția financiară, performanța și fluxurile de numerar ale entității”². Politicile contabile, dar și normele contabile, în condițiile în care oferă mai multe tratamente pentru rezolvarea aceleiași probleme, asigură libertatea de a alege între o metodă sau alta pentru a construi și redacta informații privind poziția financiară, performanța și evoluția fluxurilor de numerar, în funcție de două criterii: relevanța și fiabilitatea informației.

Existența mai multor metode contabile pentru rezolvarea unei situații largeste câmpul aplicării contabilității creative. Contabilitatea creativă regrupează ansamblul de tehnici fondate pe spațiile de libertate și opțiunile lăsate de normalizatorul contabil care permite managerilor unei entități sau ai unui grup să fixeze nivelul rezultatului în interiorul unui spațiu delimitat. Colasse B. (1995) afirma că „nu există rezultat adevărat, ci rezultat aranjat cu ajutorul tehnicilor de contabilitate creativă”³.

Contabilitatea creativă „s-a născut” în Marea Britanie în anii '80 când numeroase entități britanice utilizau artificii contabile și financiare pentru a crește excesiv cifra lor de afaceri și implicit rezultatul. Colasse B (1996) definește contabilitatea creativă ca fiind practicile de informare contabilă, adesea la limita legalității, practicate de anumite entități care, profitând de limi-

tele normalizării, caută să își înfrumusețeze imaginea poziției financiare și a performanțelor economice și financiare⁴. De exemplu, o entitate poate alege dacă să capitalizeze sau nu cheltuielile de constituire. Deși corect din punct de vedere economic ar fi să le recunoască direct pe cheltuieli, dacă entitatea urmărește obținerea unui profit mai mare în anul curent, va alege capitalizarea acestor cheltuieli, atâta timp cât reglementările contabile permit acest lucru. Însă drumul de la contabilitatea creativă la fraudă nu este mare.

Spre deosebire de contabilitatea creativă, fraudă provine dintr-un fapt ilegal, diferența între contabilitatea creativă și fraudă constând în caracterul intenționat și ilegal a actului care a generat anomalia. Comisia de anchetă asupra declarațiilor contabile frauduloase creată în SUA definește fraudă ca fiind orice act care face ca situațiile financiare să fie semnificativ „înșelătoare”. Brown P.R. (1999) delimitează fraudă ca fiind falsificarea, modificarea sau distrugerea documentelor, înregistrarea de operații false sau disimularea unor informații importante⁵. IFAC definește fraudă ca fiind „un act intenționat, comis de unul sau mai mulți indivizi din cadrul conducerii, persoane însărcinate cu guvernarea angajaților, sau unor terțe părți, ce implică utilizarea înșelăciunii pentru a obține un avantaj injust sau ilegal”⁶. În special sunt considerate fraude: manipularea, falsificarea sau denaturarea contabilității sau documentelor, deturarea activelor, eliminarea sau omisiunea incidenței anumitor operații în contabilitate sau în documente, înregistrarea operațiilor fără fundament și aplicarea incorectă a politicilor de închidere a conturilor.

Recentele falimente ale marilor corporații multinaționale au scos în evidență importanța care trebuie acordată normelor contabile. Referitor la acest aspect, Joseph Stiglitz – laureatul premiului Nobel în economie în 2001 afirma în „Le Monde”⁷: „când vedeți un accident pe stradă, vă gândiți că șoferul este responsabil. Când vedeți mai multe accidente în același loc, vă puneți întrebări despre starea drumului. Este cazul actual”. Mai mult ca niciodată, în ultimii ani s-au făcut eforturi pentru armonizarea contabilității la nivel internațional, prin emiterea unor standarde de ra-

2 Ristea M. (2000), *Metode și politici contabile de întreprindere*, Ed. Tribuna Economică, București

3 Colasse B. (1995), *Contabilitate generală*, traducere din limba engleză, Ed. Moldova, Iași

4 Citat de Feleagă N & Malciu L. (2002), *Politici și opțiuni contabile*, Ed. Economică, București

5 Brown P.R. (1999), *Earnings management: A subtle (and troublesome) twist to earnings quality*, Journal of Financial Statement Analyses, vol.4, nr.2, pag. 61-63

6 IFAC (2009), *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate – Audit financiar 2009*, Coeditare CAFR - Irecson, București

7 Stiglitz J. (2001), *Le Monde*, 9 iulie

portare financiară de înaltă calitate, care să diminueze numărul de opțiuni contabile, iar prin politicile contabile promovate să diminueze în cât mai mare măsură câmpul de acțiune al contabilității creative.

În prezent, două sisteme contabile domină la nivel mondial: IFRS și US GAAP. Normele IFRS sunt bazate pe principii⁸ și lasă o anumită marjă de manevră entităților și auditorilor. Normele US GAAP se bazează pe reguli⁹ foarte detaliate. Falimentul marilor entități americane (Enron, WorldCom) a repus în cauză mitul fiabilității și pertinentei informațiilor prezentate conform US GAAP, ceea ce scoate în evidență calitatea unor norme bazate pe principii precum IFRS. Pe data de 2 octombrie 2002 IASB și FASB au semnat un acord de convergență intitulat *Norwalk Agreement*, prin care cele două organisme conlucrează pentru armonizarea celor două referențiale contabile, în fapt ambele de sorginte anglo-saxonă, în scopul producerii de standarde de înaltă calitate. În 2002, Crouzet P. & Veron N afirmă: „relația între IASB și FASB este o asociere de mimetisme și de rivalitate”¹⁰. Astăzi, această afirmație poate fi combătută având în vedere că, pe data de 17 noiembrie 2007, SEC a anunțat public că recunoaște, începând cu exercițiul financiar 2007, situațiile financiare ale entităților străine stabilite conform standardelor IFRS, fără o reconciliere prealabilă cu US GAAP¹¹. Ca urmare a acestei recunoașteri americane, UE s-a angajat să accepte, începând cu exercițiul financiar 2008, situațiile financiare stabilite conform normelor US GAAP. Astfel, în prezent, la nivel mondial, domină două referențiale contabile: IFRS și US GAAP. Sperăm ca în procesul de convergență al celor două referențiale să se elimine, pe cât posibil, opțiunile contabile care, prin intermediul contabilității creative, pot conduce uneori la fraudă contabilă.

Metoda de cercetare

Prezentul studiu identifică și explică situațiile de practică contabilă cel mai des întâlnite, care conduc la creșterea artificială a rezultatului contabil și care se află la limita dintre contabilitatea creativă și fraudă

contabilă. Unele dintre aceste situații au fost promovate și de marile companii multinaționale, ceea ce a condus, în cazul unora dintre ele, la faliment: cazul Enron, WorldCom. Care au fost consecințele falimentelor marilor companii? A fost misiunea de audit una dintre cauzele acestor falimente? Dacă da, care sunt limitele procedurilor de audit? Pentru a răspunde la aceste întrebări s-a procedat la o cercetare normativă prin studiul literaturii de specialitate în domeniu.

Rezultate

În timp ce contabilitatea creativă implică manipulări contabile aflate la limita reglementărilor legale, fraudele presupun efectuarea de manipulări contabile care se află în afara limitelor legale. Manipulările contabile concretizate prin fraudă contabilă au la bază următoarele caracteristici: permit „înfrumusețarea” situațiilor financiare prin înscrierea de vânzări nereale de bunuri sau servicii sau prin supraevaluarea sumelor din vânzările actuale; permit prezentarea de informații false în situațiile financiare prin înscrierea datoriilor și a cheltuielilor la valori incorecte; permit prezentarea intenționată de informații false în situațiile financiare, prin înscrierea veniturilor într-un exercițiu financiar diferit de cheltuielile aferente; permit creșterea artificială a valorii activelor și, implicit, a valorii societății; permit conducerii de a omite prezentarea de informații semnificative în situațiile sale financiare, cu scopul de a înșela utilizatorii.

Următoarele situații, aflate la limita dintre contabilitatea creativă și fraudă contabilă, conduc la creșterea artificială a rezultatului contabil: evaluarea provizioanelor; recunoașterea costurilor îndatorării; delimitarea – cheltuieli sau investiții; reevaluarea activelor; deprecierea activelor; realizarea intențiilor.

Discuții

Evaluarea provizioanelor

Un provizion este o datorie al cărui moment de apariție și valoare sunt nesigure și care poate fi recunos-

⁸ *Principiile* reprezintă reguli de acțiune care se sprijină pe o judecată de valoare și care constituie un model (Le petit ROBERT, 1993)

⁹ *Regula* reprezintă o formulă care arată ce trebuie făcut într-o situație clar determinată (Le petit ROBERT, 1993)

¹⁰ Crouzet P. & Veron N. (2002), *OPINIONS: L'affaire Enron favoriserait peut-être l'adoption de normes comptables internationales déjà choisies par l'UE*, le Temps, 4 iulie 2002, disponibil la <http://en.temps.reel.free.fr/Temps0702.htm>

¹¹ SEC (2007), *SEC takes action to improve consistency of disclosure to U.S. investors in foreign companies*, disponibil la <http://www.sec.gov/news/press/2007/2007-235.htm>

cut dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: există o obligație prezentă provenită din evenimente trecute; este probabilă o ieșire de resurse care încorporează beneficii economice; se poate realiza o estimare credibilă a obligației. Suma înregistrată ca provizion trebuie să fie bazată pe cea mai bună estimare a cheltuielilor generate de acea obligație la data bilanțului, luându-se în calcul toate riscurile și incertitudinile legate de evenimentul respectiv. Totodată, provizionul trebuie revizuit la valoarea actuală a obligației (cea mai bună estimare) sau la apariția unor riscuri suplimentare. Adesea aceste condiții nu sunt luate în considerare la constituirea provizioanelor, ele fiind recunoscute la valori minime, astfel încât datoriile entității să fie cât mai mici, iar rezultatul contabil cât mai mare. În general, constituirea provizioanelor la alte valori decât cele reale nu este considerată fraudă contabilă, ci manipulare contabilă, cu care managerii pot „jongla”, astfel încât să se obțină rezultatul dorit. Impactul provizioanelor asupra rezultatului contabil este cu atât mai mare cu cât tehnica contabilă privind recunoașterea provizioanelor contabile permite ca derecunoașterea acestora să influențeze favorabil rezultatul. Este motivul pentru care managerii folosesc provizioanele ca pe un instrument al contabilității creative pentru a scădea rezultatul în perioadele favorabile, prin constituirea de provizioane, și a crește rezultatul în perioadele nefavorabile, prin reluarea provizioanelor constituite.

Costurile îndatorării

IAS 23 *Costurile îndatorării* permite două metode de recunoaștere a costurilor îndatorării: direct pe cheltuieli prin afectarea rezultatului perioadei (metoda de bază) sau incluse în valoarea activului dacă pot fi atribuite în mod direct achiziției, construcției sau producției respectivului activ (metoda alternativă). Reglementările contabile naționale recunosc, de asemenea, cele două metode contabile privind contabilizarea costurilor îndatorării. În acest sens, *Ordinul 1752/2005*¹² precizează: „Dobânda la capitalul împrumutat pentru finanțarea achiziției, construcției sau producției de active cu ciclu lung de fabricație poate fi inclusă în costurile de producție, în măsura în care aceasta este legată de perioada de producție”. Existența a două metode contabile pentru recunoașterea costurilor îndatorării permite managerilor să

aleagă tratamentul alternativ care conduce la diminuarea cheltuielilor financiare, cu consecințe asupra creșterii rezultatului contabil. Alegerea uneia din cele două metode de recunoaștere a costurilor îndatorării, chiar dacă cealaltă ar fi mai pertinentă, nu este considerată fraudă contabilă, ci doar, eventual, manipulare contabilă. IASB, în procesul de eliminare a opțiunilor contabile, cu scopul de a diminua câmpul acțiunii contabilității creative, a modificat IAS 23 în anul 2007. Potrivit acestei modificări, costurile îndatorării care pot fi atribuite direct achiziției, construcției sau producției unui activ, nu pot fi recunoscute pe cheltuieli, ci incluse în valoarea activului la care se referă. Modificarea se aplică începând cu exercițiul financiar 2009.

Delimitarea – cheltuieli sau investiții

Un exemplu în acest caz este societatea WorldCom, care a considerat cheltuielile de exploatare efectuate cu achiziția de noi clienți ca investiții, motiv pentru care le-a recunoscut ca active. Acest tratament contabil a avut drept consecință creșterea rezultatului calculat de societate și raportarea unor profituri inexistente. Discuția s-a purtat în jurul întrebării: active sau cheltuieli din exploatare? Pentru a răspunde la această întrebare ar trebui să se cunoască viitorul entității, ceea ce este dificil de estimat. Totuși, dacă se dovedește că entitatea obține succes ca urmare a portofoliului de clienți pe care și l-a creat, ar fi fost corect ca, în acest caz, cheltuielile înregistrate anterior cu achiziția de noi clienți să fie recunoscute ca active. În felul acesta cheltuielile ar afecta rezultatul exercițiilor viitoare când ele ar genera venituri, concretizate în fluxuri de trezorerie. Dar contabilitatea este un domeniu reglementat, iar pentru rezolvarea acestei situații, WorldCom trebuia să respecte prevederile contabile din US GAAP care interziceau recunoașterea acestor cheltuieli ca active. Această situație este reglementată și la nivel internațional. În acest sens, IAS 38 *Imobilizări necorporale* precizează la paragraful 63: „mărcile, titlurile de publicare, listele de consumatori și alte elemente similare în fond generate intern nu vor fi recunoscute ca imobilizări necorporale”. Prin urmare, situația prezentată mai sus este dovada unei fraude contabile deoarece s-a realizat prin nerespectarea reglementărilor contabile.

12 Ordinul 1752 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1080 din 30 noiembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare

Reevaluarea activelor

Activele trebuie reevaluate atunci când valoarea contabilă diferă semnificativ de valoarea lor justă. Reevaluarea se efectuează pe clase de active (clădiri, utilaje, mijloace de transport etc), evitându-se astfel riscul ca active similare să fie raportate în bilanț la baze diferite de evaluare. Reevaluarea trebuie efectuată de un evaluator independent, limitându-se în felul acesta aplicarea contabilității creative. Prin urmare, reevaluarea activelor la valoarea lor justă este un lucru bun deoarece activele sunt prezentate în bilanț la valoarea lor reală și nu la costul de achiziție, care este o valoare istorică. Totuși, acest lucru poate fi înșelător atunci când entitățile crează piețe „fictive” pentru stabilirea valorii juste.

Un exemplu în acest sens este societatea Enron care, pentru a stabili valoarea justă a imobilizărilor neproductive, a vândut o parte din acestea unei entități „prietene”, la un preț net superior valorii lor reale și a folosit acest preț de vânzare ca reper pentru stabilirea valorii juste. Astfel, pe de o parte, a raportat profituri din vânzare de 67 milioane dolari, iar, pe de altă parte, a prezentat în bilanț celelalte imobilizări neproductive la valori supraevaluate. Acest caz depășește câmpul contabilității creative, plasându-se sub aria fraudei contabile prin disimularea informațiilor prezentate.

Deprecierea activelor

Așa cum se cunoaște, la sfârșitul exercițiului financiar, atunci când valoarea contabilă a unui activ depășește valoarea recuperabilă, în cazul activelor imobilizate, valoarea netă de realizare în cazul stocurilor sau costul amortizabil, în cazul activelor financiare deținute până la scadență sau al creanțelor și împrumuturilor emise de entitate trebuie să se înregistreze ajustări pentru deprecierea sau pierderea de valoare a activelor. Entitățile pot abuza de acest tratament contabil prin nerecunoașterea deprecierei activelor în contabilitate sau prin subestimarea deprecierei activelor, ceea ce are drept consecință creșterea valorii activelor și a rezultatului contabil raportat de entitate. Într-o astfel de situație este dificil de apreciat în ce măsură profesionistul contabil a procedat la efectuarea de manipulari contabile sau a efectuat o fraudă contabilă. Totuși, în cele mai multe cazuri, această situație este apreciată ca o manipulare contabilă, chiar și în situația în care impactul asupra situațiilor financiare este semnificativ.

Realizarea intențiilor

Intențiile apar atunci când există opțiuni contabile pentru alegerea unui tratament contabil. De exemplu, în cazul *activelor financiare*, entitatea poate opta pentru evaluarea acestora fie la cost, fie la valoarea justă, în funcție de intenția entității de a clasa aceste active. Astfel, dacă entitatea intenționează să achiziționeze active cu scopul principal de a degaja profituri pe termen scurt, ele reprezintă *instrumente financiare la valoarea justă prin contul de profit și pierdere*, evaluarea acestora se realizează la valoarea justă, iar schimbările în valoarea justă se recunosc în *contul de profit și pierdere*. Dacă însă entitatea intenționează să achiziționeze activele pentru a fi deținute pe termen lung, nu neapărat până la scadență, ele reprezintă *instrumentele financiare disponibile pentru vânzare* care se evaluează la valoarea justă, iar schimbările în valoarea justă se recunosc în *capitalul propriu* și fac obiectul unui test de depreciere. Dacă valoarea justă nu poate fi evaluată credibil, instrumentele sunt evaluate la cost. Entitățile pot abuza de această situație pentru a înregistra variațiile de valoare în situația financiară dorită, respectiv bilanț sau cont de profit și pierdere. Deși influența asupra situațiilor financiare a recunoașterii instrumentelor financiare într-o categorie sau alta poate fi semnificativă, această situație se înscrie în câmpul contabilității creative. Aceasta deoarece nu există un principiu care să stabilească intenția unei entități, nici nu ar putea fi stabilit un astfel de principiu deoarece intențiile se pot schimba. Însă dacă apreciem performanța unei entități în funcție de variația capitalului propriu între două exerciții financiare succesive, putem considera că, indiferent de tratamentul contabil adoptat, performanța este aceeași.

Probleme privind intenția entității apar și în cazul clasificării activelor deținute pentru vânzare. O entitate trebuie să clasifice un activ imobilizat ca deținut pentru vânzare dacă valoarea sa contabilă va fi recuperată în principal printr-o operațiune de vânzare și nu prin utilizarea sa continuă. Un activ clasificat ca deținut pentru vânzare va fi evaluat la minimumul dintre valoarea sa contabilă și valoarea justă diminuată cu costurile aferente vânzării. Astfel, clasificarea activelor ca deținute pentru vânzare și evaluarea lor se bazează pe o decizie a conducerii, care nu a fost încă pusă în aplicare și care necesită reguli detaliate. IFRS 5 *Active imobilizate deținute pentru vânzare și activități întrerupte*, precizează că „*activul destinat cedării trebuie să fie disponibil pentru o vânzare imediată (de regulă, un*

an de la data bilanțului, cu anumite excepții), așa cum se prezintă la data respectivă, supus numai termenilor uzuali în cazul vânzărilor de astfel de active destinate cedării, iar vânzarea lui să aibă o probabilitate ridicată (mai degrabă posibil)¹³. Intențiile directorilor în luarea deciziilor trebuie să se înscrie în limitele fixate de reglementări, deoarece, în caz contrar, intenția, odată concretizată, poate fi considerată fraudă contabilă. Când obiectivitatea devine imposibilă, iar reglementările-incerte intervine etica: prin deciziile luate trebuie să se ofere o imagine fidelă în conturi. Astfel, poate mai mult ca niciodată se remarcă importanța principiului „true and fair view”.

Consecințele falimentelor marilor companii

Fenomenul de fraudă contabilă a prins amploare în ultimul deceniu. Lupta contra acestui fenomen periculos a fost declanșat de scoaterea la lumină a ingineriilor financiare și contabile promovate de unele dintre marile societăți multinaționale. Cele mai cunoscute dintre ele sunt: Enron, WorldCom și Xerox în SUA, Vivendi și France Telecom în Franța, Parmalat în Italia, Ahold în Marea Britanie. Experiența obținută indică faptul că, deși este bine să se lase o marjă de manevră managerilor pentru a gestiona proiectele propuse, este absolut necesar un control al acestora pentru a exista certitudinea că acționează în interesul acționarilor și investitorilor. Chiar dacă aceste exemple de fraudă sunt rare, ele sugerează că informația contabilă este un instrument care poate fi manipulat de către manageri datorită alternativelor existente în alegerea anumitor politici contabile. Astfel, rezultatul contabil devine o variabilă pe care managerii pot să o influențeze în scopul obținerii rezultatului dorit. Învățămintele scandalurilor financiare recente sunt prețioase într-un mediu contabil în profundă schimbare. Acest aspect a marcat trecerea de la o contabilitate patrimonială (centrată pe protecția creditorilor în caz de lichidare a entității) la o informare financiară a acționarilor, foarte sensibilă la aprecierea riscurilor financiare și comerciale.

O consecință de bază a recentelor scandaluri financiare a fost mediatizarea și dezvoltarea teoriei și practicii referitoare la guvernanta. Într-o accepție mai restrân-

să, termenul guvernanta este folosit pentru a desemna legătura care există între acționar și directorul entității, teoria plasându-se pe explicarea rolului și funcționării consiliului de administrație sau a consiliului de supraveghere. Într-o accepție mai largă, guvernanta entității reprezintă organizarea controlului și a gestiunii entității. În acest sens, Vernimmen P. et al (2005) consideră guvernanta ca acoperind următoarele aspecte¹⁴: definirea cadrului juridic al entității (organizare, funcționare, drepturi și responsabilități ale adunărilor generale ale acționarilor, ale consiliului de administrație și ale consiliului de supraveghere); reguli de numire a directorilor și a administratorilor; reguli de gestionare a eventualelor conflicte de interese; organizarea controlului asupra gestiunii și funcționării entității; drepturile și responsabilitățile altor utilizatori ai informației contabile precum creditorii, clienții, furnizorii, salariații etc; comunicarea financiară a entității, rolul și responsabilitățile analiștilor externi.

Martin Clarke (2002) afirmă referitor la falimentele societăților Enron și WorldCom: „dacă aceste entități au reușit să disimuleze adevărul într-un domeniu strict reglementat, se datorează în parte faptului că piețele și acționarii nu înțeleg perfect conturile și regulile contabile. Este imperativ necesar să se adopte noi reguli contabile și să se înțeleagă toate implicațiile acestora”¹⁵. Este repusă astfel în cauză una din caracteristicile calitative ale informației contabile, și anume inteligibilitatea. În acest sens, cadrul general IASB afirmă: „O calitate esențială a informațiilor furnizate de situațiile financiare este aceea că ele pot fi ușor înțelese de utilizatori. În acest scop, se presupune că utilizatorii dispun de cunoștințe suficiente pentru desfășurarea afacerilor și a activității economice, de noțiuni de contabilitate și au dorința de a studia informațiile prezentate cu atenția cuvenită. Totuși, informațiile asupra unor probleme complexe, care ar trebui incluse în situațiile financiare datorită relevanței lor în luarea deciziilor economice, nu ar trebui excluse doar pe motivul că ar putea fi prea dificil de înțeles pentru anumiți utilizatori.”¹⁶ Se remarcă astfel permisibilitatea cadrului general IASB de a prezenta și informații care nu sunt inteligibile, dar care sunt utile în luarea deciziilor. Acest lucru semnifică faptul că investitorii actuali și potențiali trebuie să cunoască nu

13 IASB (2007), *Standarde Internaționale de Raportare Financiară*, Editura CECCAR

14 Vernimmen P., Quiry P.I., Yann L. F. (2005), *Finance d'entreprise*, Ed. Dalloz Gestion, Paris

15 Martin Clarke (2002), *Debats la lettre du Gema – Les normes comptables internationales*, disponibil la http://www.gema.fr/media/pdf/DOC60_lettregeman15.pdf

16 IASB (2007), *Standarde Internaționale de Raportare Financiară*, Editura CECCAR

doar fundamentele contabilității, dar și semnificația și implicațiile politicilor și opțiunilor contabile asupra situației financiare și performanței entității.

Pentru a reacționa la criza de încredere a investitorilor asupra piețelor financiare americane, guvernul american a adoptat legea *Sarbanes-Oxley*, în data de 30 iulie 2002. Această lege aduce modificări substanțiale privind reglementarea piețelor financiare americane, cu scopul de a oferi o protecție mai bună investitorilor, prin prezentarea de informații complete de către entitățile cotate pe piețele financiare americane. Concret, noutățile aduse de această lege sunt: obligația președintelui¹⁷ și a directorului general¹⁸ de a certifica personal situațiile financiare; interzicerea de a numi administratori neindependenți¹⁹ în comitetul de audit al consiliului de administrație; schimbarea auditorului extern la fiecare 5 ani; condiționarea avantajelor acordate managerilor (pierderea dreptului de a deține acțiuni la societate, interzicerea de împrumuturi de la entitate, interzicerea oricărui mandat social pentru managerii vinovați de fraudă). Este important de semnalat în acest sens obligația impusă de această lege, ca toate entitățile (chiar și cele neamericane) înregistrate la Security Exchange Commission (SEC) să-și constituie un comitet de audit independent. În ipoteza în care o entitate nu are constituit un comitet de audit, se consideră că însuși consiliul de administrație, în ansamblul său, reprezintă acest comitet de audit, ceea ce presupune ca fiecare membru al consiliului de administrație să fie independent.

În Franța, ca o consecință a falimentului Enron, a fost modificată *Legea securității financiare* pentru a permite delimitarea între audit și consiliere. Astfel un auditor nu trebuie să furnizeze entității pe care o auditează sau societăților care controlează societatea auditată sau societăților controlate de societatea auditată, servicii sub formă de consiliere, sfaturi sau recomandări altele decât cele legate expres de misiunea de audit. Însă serviciile de consultanță au cunoscut o dez-

voltare semnificativă în ultimii ani. Așa cum arăta un studiu condus de Suddaby et al (2005) în cadrul marilor cabinete de contabilitate din SUA, veniturile din consultanță reprezentau 29% din veniturile totale în 1990, pentru ca în 1999 aceleași venituri să reprezinte 49% din veniturile totale²⁰. Societatea WorldCom reprezintă un exemplu extrem în această situație deoarece aproape 78% din onorariile plătite societății de audit Arthur Andersen proveneau din consultanța acordată și doar 22% reprezentau onorarii plătite pentru misiunea de audit efectuată.

Ca urmare a scandalului WorldCom, fostul președinte al SEC – Richard Breeden a emis raportul care îi poartă numele, raport devenit celebru prin propunerile, în număr de 78, care în mare parte s-au concretizat prin includerea lor în reglementările americane de guvernare corporativă.

Printre aceste propuneri, cele mai importante sunt: interzicerea cumulului de funcții de președinte al consiliului de administrație și de director general²¹; o mai bună remunerare a administratorilor (pentru entitățile mici și mijlocii creșterea de la 35.000\$ la 150.000 \$) cu obligația de a investi minim 25 % din venitul după impozit în acțiuni, la societatea pe care o administrează; interzicerea administratorilor de a fi membri în consiliul de administrație la mai mult de două entități cotate; obligația consiliului de administrație de a se întâlni de cel puțin 8 ori pe an; obligația membrilor consiliului de administrație de a vizita activele și locurile în care entitatea își desfășoară activitatea; obligația membrilor consiliului de administrație de a se perfecționa în fiecare an în scopul cunoașterii mai bune a entității și a sectorului în care își desfășoară activitatea; interzicerea unui administrator de a păstra postul său mai mult de 10 ani; obligația de a înlocui în fiecare an unul dintre administratori pentru a evita colegialitatea de lungă durată între aceștia; crearea unui plafon de remunerare pentru directori etc.

17 *Chairman of the Board of Directors* în sistemul american sau, altfel spus, președintele Consiliului de Administrație

18 *Chief Executive Officer* sau *Managing Director*, când funcțiile de președinte și de director general sunt diferențiate

19 Un administrator este considerat ca având o funcție neexecutivă atunci când nu are funcții de conducere operațională în entitate; un administrator este considerat *independent* atunci când nu are legături cu entitatea care să poată să-i afecteze semnificativ libertatea sa de judecată. De exemplu, un administrator care este un acționar sau un creditor important al entității, chiar dacă poate să nu aibă funcție executivă, nu este independent

20 Suddaby R., Greenwood R. (2005), *Rhetorical strategies of legitimacy*, *Administrative Science Quarterly*, Vol. 50 pag.35-67

21 De exemplu, referitor la acest aspect, în Franța există două sisteme de guvernare: pe de o parte, un sistem monist în care puterea este partajată între consiliul de administrație și directorul general (două cazuri pot fi prezentate aici: președintele consiliului de administrație este și director general – Total, Bic; președintele consiliului de administrație nu este director general – Renault) și, pe de altă parte, un sistem dualist, în care există un director general, care are o funcție executivă și un comitet de supraveghere, care are o funcție de control – Peugeot, Carrefour

Concluzii

Auditorii se interesează de regulă în efectuarea misiunii lor de fraudele care ar putea avea un impact semnificativ asupra situației financiare și asupra performanței raportate de o entitate. Un studiu realizat în Canada pentru identificarea celor mai importante tipuri de fraude descoperite de auditori în cadrul misiunilor efectuate la entitățile din Canada a scos în evidență următoarea ierarhie a acestora, în funcție de numărul de cazuri întâlnite²²:

- 1) deturnarea de active, care reprezintă furtul sau abuzul asupra unor active aparținând entității precum ascunderea unor vânzări, facturări frauduloase, plăți frauduloase și rambursări de cheltuieli frauduloase;
- 2) corupția, care presupune folosirea influenței unei persoane într-o tranzacție oficială sau de afaceri pentru a obține câștiguri neautorizate și contrare responsabilităților sale;
- 3) situații financiare frauduloase, care implică falsificarea deliberată a situațiilor financiare pentru a prezenta o situație financiară și un rezultat mai mult sau mai puțin rentabil.

Falimentul marilor entități multinaționale a fost datorat, pe de o parte, lipsei de independență a auditorilor, iar, pe de altă parte, limitelor procedurilor de audit în detectarea fraudelor. În acest sens putem evidenția câteva limite ale procedurilor de audit în detectarea fraudelor:

✓ Limite ale controlului intern

Primul grup de interese care stă la originea fraudelor contabile sunt managerii. Un studiu condus de Beasley M.S (2000), care analizează 204 entități acuzate de fraudă de SEC între 1987 și 1999, a scos în evidență că în 72% din cazuri directorul general este implicat în fraudă²³.

Totodată, se constată că aceștia sunt vinovați de fraudele cele mai semnificative. Prin urmare, auditorii nu trebuie să se sprijine foarte mult pe sistemul

de control intern în detectarea fraudelor, uitând astfel că fraudele cele mai semnificative și numeroase se datorează directorilor, controlul intern detectând prioritar fraudele angajaților și mai puțin ale directorilor.

✓ Limite ale procedurilor analitice

Procedurile analitice presupun: utilizarea unor comparații și indicatori pentru a estima dacă soldurile conturilor sau alte date par rezonabile; evaluări ale informațiilor din situațiile financiare, bazate pe analiza unor indicatori și a unor corelații între aceste informații și alte date nefinanciare; analiza unor fluctuații sau a unor corelații identificate, ce nu sunt consecvente cu alte informații relevante sau care se abat în mod semnificativ de la valorile rezonabile; compararea informațiilor financiare ale entității cu informațiile comparabile ale exercițiilor precedente, cu rezultatele stabilite de entitate bazate pe bugete sau previziuni sau estimate de auditor, cu informațiile similare din sectorul de activitate din care face parte entitatea²⁴.

Dacă în urma procedurilor analitice se constată o abatere semnificativă, se efectuează o investigare suplimentară. Dacă însă nu se constată o abatere majoră, procedura contribuie astfel la creșterea încrederii auditorului față de elementul auditat, fără a se mai efectua teste suplimentare, ceea ce reprezintă o limită. Această afirmație este probată de Loebbecke et al (1989) într-un studiu efectuat asupra a 287 de fraude descoperite de KPMG, 61% din fraude fiind descoperite datorită testelor de detaliu asupra soldurilor conturilor și numai 19% ca urmare a procedurilor analitice efectuate²⁵.

Procedurile analitice au cunoscut o puternică dezvoltare în anii '90, fiind apoi din ce în ce mai folosite, înlocuind sau completând testele de detaliu, deoarece sunt mai puțin costisitoare, răspunzând astfel cererii în materie de eficiență. În cazul societății WorldCom, numeroasele proceduri analitice efectuate de societatea de audit Arthur Andersen nu au reușit să depisteze fraudă.

22 Peltier-Rivest D. (2005), *La detection des fraudes commises en entreprises au Canada - Une étude de ses victimes et de ses malfaiteurs*, disponibil la <http://acfe.com/documents/rtnn-french-canadian.pdf>;

23 Beasley M.S., Carcello J.V, Hermanson D.R. (2000), *Fraudulent Financial Reporting: Consideration of Industry Traits and Corporate Governance Mechanisms*, Accounting Horizons, 14(4), decembrie 2000, pag. 441-454;

24 Morariu A. & Turlea E., *Auditul financiar contabil*, Editura Economică, București, 2004;

25 Loebbecke J.K., Eining M.M., Willingham J.J. (1989), *Auditor's experience with material irregularities: Frequency, nature and detectability*, Auditing: A Journal of Practice and Theory, vol.9, nr. 1, p.1-28;

Stabilitatea ratelor înregistrate de WorldCom a fost interpretată de auditori ca o sursă care indica faptul că totul era conform și că nici un test suplimentar nu trebuia întreprins.²⁶

✓ Limite ale evaluării riscurilor

Deoarece auditorul nu poate verifica toate tranzacțiile, le va selecta pe cele riscante, care sunt susceptibile să genereze erori sau fraude. Însă abordarea prin riscuri funcționează bine dacă auditorul este capabil să identifice zonele riscante, însă nu toți auditorii au această capacitate. Astfel, se poate ajunge la situația de a nu detecta fraude imense deoarece nu au fost alese adecvat tranzacțiile care trebuiau analizate în profunzime. În plus, dacă o entitate este auditată de aceeași societate de audit care repetă procedurile de audit de la an la an, managerul societății auditate poate să cunoască procedurile de audit efectuate și să efectueze manipulări asupra tipurilor de tranzacții neauditare.

Pigé B. (1997) remarca faptul că un cabinet de audit are trei active principale²⁷: metodele sale de lucru, calitatea colaboratorilor săi și reputația sa.

Dintre cele trei tipuri de active cea mai importantă este reputația, firma Arthur Andersen pierzându-și prea ușor reputația. Iar dacă reputația unei firme a fost construită în decursul unei perioade lungi de timp, ea se pierde rapid și este dificil de restabilit. Adesea se pune întrebarea dacă informațiile prezentate de contabilitate sunt fiabile.

Falimentul societăților Enron și WorldCom a pus sub semnul întrebării fiabilitatea și calitatea situațiilor financiare prin reflectarea tehnicilor de contabilitate creativă și de fraudă puse în practică de către manageri.

Este adevărat că aceste tehnici conduc la prezentarea unei situații favorabile, însă ele nu pot înșela foarte mult timp investitorii: mai devreme sau mai târziu profiturile fictive vor dispărea, creșterea datoriilor va apărea. Bineînțeles că, între timp, investitorii au fost înșelați.

Un studiu efectuat de Nobes C. (1995) a scos în evidență faptul că, dacă, inițial, auditul extern avea ca

obiectiv detectarea și prevenirea fraudelor, în prezent, rolul auditului extern este de a verifica dacă situațiile financiare oferă o imagine fidelă a situației financiare, a performanței și a fluxurilor de trezorerie degajate de o entitate²⁸.

Este cunoscut faptul că cele mai multe cazuri de fraudă au fost descoperite ca urmare a verificărilor externe efectuate de auditori. De aceea, rolul auditorilor în depistarea fraudelor contabile trebuie să crească, astfel încât acestea să fie depistate încă din faza incipientă, înainte de a se produce, nu atunci când este prea târziu și nu se mai poate constata decât falimentul entității.

Însă considerăm că pentru a preveni și limita numărul de fraude, mai multe măsuri de prevenire ar trebui puse în aplicare, măsuri care să precedă auditul extern al unei entități, precum: punerea la dispoziție a unei linii telefonice în sistem anonim pentru semnalarea neregulilor; pregătirea antifraudă a angajaților și directorilor; înființarea unui departament de audit intern în cadrul entității, iar, acolo unde acesta este creat, dimensionarea obiectivă a sarcinilor sale.

Mulțumiri

Acest articol a fost elaborat ca parte a proiectelor:

- „Doctorat și doctoranzi în triunghiul educație-cercetare-inovare (DOC-ECI)”, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 și coordonat de Academia de Studii Economice din București;
- „Dezvoltarea unui model funcțional de optimizare a strategiei naționale privind raportările financiare ale entităților sectorului privat din România”, CNMP 92-085/2008”, proiect finanțat de Consiliul Național de Management al Proiectelor și coordonat de Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Academia de Studii Economice din București și Universitatea de Vest din Timișoara.

26 Hitzig N.B. (2004), *The hidden risk in analytical procedures: What WorldCom revealed*, The CPA Journal, vol. 74, nr. 2, pag. 32-35;

27 Pigé B. (1997), *Audit et controle interne*, Ed. Litec, Paris;

28 Nobes C. (1995), *L'objectif du rapport annuel et de l'audit externe*, Revue Francaise de Comptabilite, nr. 263;

Noi obiective ale auditului activelor imobilizate în condițiile sistemelor de evidență integrate actuale

Horia Ion NEAMȚU*, Aurora POPESCU** & Niculina MARCU***

Abstract

New Objectives of Fixed Assets Audit Accounted with Integrated Systems

Any individual or public investor is interested to know the risks of the business in which they placing their capital, methods and policies of the investment depreciation, accounting - tax correspondence and its implications on business, so the risk of distortion of the true picture of assets to be minimal. The authors will show in this paper that the lack of long-standing tradition in the audit of fixed assets accounted with integrated systems makes modern auditor the main information provider and guarantor for the capital investor in all its aspects, starting with general information on the trader' activity sector, the development of the sector over the next 3-5 years, the agent place in the sector, to the issues of the internal management control and proper accounting of the tangible, intangible or financial assets.

Key words: audit of assets, integrated systems, audit risk, internal control

Cuvinte cheie:

auditul imobilizărilor, sisteme integrate, riscul de audit, controlul intern

Introducere

Cercetarea abordează, deopotrivă, entuziasmul implementării sistemelor integrate moderne, care aduc cu ele eficiență și control operativ, pe de o parte, și riscul declanșat de funcționarea independentă a sistemului pe baza unor algoritmi de calcul automat și ruperea unor legături tradiționale între departamente prin automatizarea fluxurilor de informații, pe de altă parte.

Din analiza efectuată se poate spune că la baza proiectării, implementării și exploatării unui sistem integrat se află câteva principii și anume:

- principiul supremației obiectivelor și unității de acțiune;
- principiul construirii sistemului pe procese;
- principiul unității bazelor de date;
- principiul interdependenței minime;
- principiul economiei de comunicații;
- principiul economiei de personal și minimizarea erorilor datorate factorului uman.

Decizia de implementare a unui sistem integrat într-o companie care deține sute de mii de înregistrări în registrul mijloacelor fixe și un volum de tranzacții lunare de ordinul miilor este nu numai necesară, dar se declanșează aproape automat datorită complexității evidenței, devenind chiar o soluție strategică a managementului companiei în vederea asigurării premizelor performanței economice.

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice, București, e-mail: horia.neamtu@yahoo.com

** Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail: aurora.popescu@yahoo.com

*** Lect.univ. dr., Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești, e-mail: n_marcu@yahoo.com

Metodologia de cercetare

Cercetarea se bazează pe aspecte relevate în activitatea de audit desfășurată în cadrul unor companii mari cu capital mixt, reprezentative, privind noul model de afacere în cadrul căruia operațiunile efectuate sunt orientate pe procese economice și fluxuri de activități, însoțite concomitent de fluxuri de informații. Metodologia de cercetare se bazează pe metodele consacrate de tip analiză SWOT - puncte forte, puncte slabe, care reies din activitatea de auditare a activelor imobilizate, începând de la analiza existenței unor proceduri clare și fiabile și până la aspectele de amănunt privind contabilizarea și gestionarea faptică.

În cadrul cercetării s-au urmărit identificarea riscurilor majore care pot afecta eficacitatea activităților, beneficiile care pot fi obținute prin prisma organizării unui sistem integrat și al unui sistem de control adecvat, uniform și coerent, precum și emiterea unor concluzii care pot contribui la auditarea imobilizărilor corporale în cadrul sistemelor de calcul integrate.

Complexitatea sistemelor integrate și riscurile de control specifice activelor imobilizate

Noul model de afacere bazat pe orientarea operațiunilor pe procese presupune o serie de transformări organizaționale, optimizări de fluxuri informaționale și integrarea

tuturor etapelor operaționale, astfel încât să poată fi controlate atât conexiunile în cadrul companiei, cât și cele cu terții. Întreg procesul de implementare a sistemului integrat presupune cunoașterea tuturor factorilor importanți și adoptarea celor mai sigure soluții de schimbare a modului de desfășurare a activității.

Sistemele integrate formează în cazul companiilor bazate pe noul model de afacere coloana vertebrală a organizației și sunt responsabile cu gestionarea datelor și organizarea tuturor proceselor economice interne, furnizând totodată o platformă solidă a informațiilor istorice în vederea controlului tranzacțiilor privind activele patrimoniale, iar auditul unui sistem integrat trebuie să ofere suficiente probe cu privire la integritatea proceselor implicate¹.

Cunoașterea entității și a activității pe care aceasta o desfășoară este tratată în Standardul Internațional de Audit ISA 315 – „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său”, în care se precizează că auditorul trebuie să procedeze la „a identifica și evalua riscurile de denaturare semnificativă a informațiilor, în măsura în care se datorează fraudei sau erorii, la nivelul situațiilor financiare și al afirmațiilor, prin înțelegerea entității și a mediului său, inclusiv a controlului intern al entității, furnizând, astfel, o bază pentru elaborarea și implementarea de răspunsuri la riscurile de denaturare semnificativă evaluate”².

Conform ISA 315, auditorul va realiza o cunoaștere a entității și a mediului său, inclusiv în ceea ce

privește organizarea și eficiența controlul intern al acesteia, pentru :

- a evalua riscurile existenței denaturărilor semnificative ale situațiilor financiare;
- a identifica posibilele fraude sau erori;
- a stabili necesitatea aplicării de proceduri de audit suplimentare.

Auditorul utilizează în acest sens raționamentul profesional pentru a determina gradul necesar de cunoaștere a entității și mediului său pentru efectuarea auditului, grad care, de regulă, este mai mic decât cel posedat de management pentru conducerea entității. Structura organizatorică este un sistem care include mai multe componente, relațiile dintre acestea, dar și persoanele implicate în desfășurarea activității acestora, cu competențe și responsabilități adecvate pozițiilor pe care le ocupă. Este foarte important pentru auditor de a cunoaște bine, pe de o parte, structura organizatorică și procesele economice iar, pe de altă parte, obiectivele și strategiile entității pentru că ele generează riscuri de afaceri care pot da naștere la denaturări semnificative ale situațiilor financiare. Cu toate acestea, auditorul nu are responsabilitatea de a identifica sau evalua toate riscurile de afaceri deoarece nu toate riscurile de acest gen dau naștere la riscuri de denaturare semnificativă a situațiilor financiare.

Totodată, se evidențiază necesitatea ca auditorul să procedeze la evaluarea riscului de denaturare semnificativă a situațiilor financiare, îndeosebi în cazul în care:

1 Fotache, D., Hurbean, L., *Soluții informatice integrate pentru gestiunea afacerilor – ERP*, Editura Economică, București, 2004.
2 IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate*, Coeditare CAFR - Irecson, București, 2009

- se calculează pragul de semnificație și măsura în care acesta rămâne adecvat pe parcursul aprofundării lucrărilor de audit;
- se verifică aplicarea și consecvența politicilor și metodelor contabile și prezentarea adecvată a acestora în situațiile financiare;
- se identifică arii de auditare specifice în funcție de activitatea organizației, cum sunt: tranzacțiile între părți afiliate, continuitatea activității, scopul comercial al tranzacțiilor privind activele imobilizate (producție, închiriere, leasing etc);
- se identifică procedurile de audit care pot micșora riscul de audit la un nivel acceptabil;
- se evaluează suficiența și consistența probelor de audit obținute.

Cea mai mare semnificație o au informațiile din interiorul entității, respectiv de la managerii de la nivelurile intermediare, auditorii interni sau alte persoane cu diferite niveluri de autoritate, ceea ce crează o perspectivă diferită de identificare a riscurilor de denaturare semnificativă.

În funcție de toate aceste date auditorul va folosi cunoștințele profesionale pentru a identifica posibile tipuri de denaturări semnificative și a stabili durata și întinderea procedurilor de audit. În cazul în care informațiile obținute pot fi utile la identificarea riscurilor de denaturare semnificativă, poate să ia în considerare informațiile consilierilor juridici externi ai entității și alte surse externe de informații, precum analiștii băncilor sau agenții de rating, revistele de specialitate, publicațiile comerciale și financiare, precum și instituțiile de reglementare.

Factorii de risc inerent, asociați activelor imobilizate sunt:

- subevaluarea sau supraevaluarea valorii activelor imobilizate;
- uzura morală datorată schimbărilor tehnologice aferente domeniului de activitate a entității;
- active neutilizate și inexistența informațiilor privind folosirea lor în viitor;
- închiderea unui segment al afacerii și necesitatea reevaluării activelor la valoarea lor netă de realizare, de regulă inferioară costului;
- existența unor imobilizări în curs de realizare cu valoare semnificativă, cu dată incertă de finalizare a lucrărilor;
- realizarea de active în regie proprie care implică dificultăți de determinare a costurilor;
- existența imobilizărilor corporale mobile de valori mari care implică un risc semnificativ de pierdere, furt, distrugere.

Procedurile personalizate de auditare a activelor imobilizate

Activele imobilizate sunt considerate unele din cele mai importante posturi bilanțiere care solicită experiență în evaluare, cunoștințe juridice, calcul matematic și, în mod deosebit și nu în ultimul rând, cunoștințe referitoare la starea tehnică de funcționare a bunurilor.

Procesul de auditare a activelor imobilizate implică dificultăți corespunzătoare naturii, complexității și ponderii volumului acestora în total.

Principalele obiective în aplicarea procedurilor de audit pentru acest segment sunt prezentate în tabelul 1.

Procedurile de fond aplicabile intrărilor de imobilizări pot include următoarele:

- verificarea aprobării de către conducere a bugetului de investiții;
- analiza cheltuielilor prevăzute în buget, dar neefectuate încă, pentru a constata dacă există fonduri pentru investiții, inclusiv pentru necesarul de fond de rulment;
- analiza comparativă asupra abaterilor costurilor de achiziție de la nivelurile prevăzute în buget, precum și verificarea procedurilor de aprobare aplicate în cazul constatării acestor abateri;
- stabilirea unui eșantion reprezentativ de tranzacții pentru care se va urmări fluxul documentelor și tratamentul contabil pentru întreg circuitul, începând cu cererea de investiție, ordinul de achiziție (se verifică aprobarea corespunzătoare), nota de intrare – recepție (se verifică data achiziției), factura (se verifică detaliile tehnice), înregistrările din registrul activelor fixe și jurnalul de cumpărări (se vor verifica toate atributele elementului de imobilizare).

a. Auditarea reevaluării activelor imobilizate presupune:

- verificarea testelor de depreciere efectuate și concluziile care stau la baza efectuării reevaluării;
- examinarea procedurilor privind reevaluarea activelor imobilizate: consistent deciziei, pro-

Tabel 1 - Obiective în auditarea imobilizărilor

Obiective de auditat	Obiective privind tranzacțiile	Obiective referitoare la evaluarea activelor	Obiectivele auditării evidenței contabile a activelor imobilizate
<p>Imobilizări corporale, necorporale, financiare</p>	<ul style="list-style-type: none"> - achizițiile sunt autorizate din bugetul de investiții conform deciziei manageriale competente - achizițiile reprezintă imobilizări conform cadrului de raportare financiară - imobilizările achiziționate sunt gestionate conform normelor de gestionare a activelor patrimoniale și deciziilor managementului de desemnare a responsabilității gestionării patrimoniului organizației - imobilizările intrate sunt în stare de funcționare și generează fluxuri de beneficii către întreprindere - riscurile și beneficiile asociate deținerii de active aparțin companiei din punct de vedere economic și juridic - ieșirea din gestiune a imobilizărilor presupune transferul riscurilor și a beneficiilor asociate acestora către o terță persoană, conform unor documente adecvate de cedare a activelor patrimoniale - scoaterea din funcțiune, casarea, vânzarea sau transferul imobilizărilor au fost autorizate adecvat conform nivelurilor de competență ale organizației - verificarea tratamentului contabil și juridic al furturilor de imobilizări corporale (existența unei proceduri coerente și implicarea departamentului juridic pentru recuperarea pagubelor) - verificarea eventualelor tranzacții neînregistrate și motivele acestora 	<ul style="list-style-type: none"> - costul de achiziție este format din elementele stabilite în cadrul de raportare financiară - valoarea contabilă netă este rectificată cu toate elementele conform tratamentului de bază sau alternativ prevăzute în standardele internaționale de contabilitate - valorile rectificative de ajustare a costului inițial, diferența de reevaluare, amortizarea lunară, provizioanele au fost calculate corect - valoarea imobilizărilor ieșite este corect calculată - rectificarea valorii contabile prin calcularea de provizioane pentru deprecierea reversibile ale imobilizărilor - evaluarea valorii determinate a imobilizărilor necorporale de natura concesiunilor, brevetelor, mărcilor etc. - stabilirea corectă a costului de producție a imobilizărilor obținute din producție proprie - stabilirea valorii de inventar a imobilizărilor conform normelor de inventariere anuală în vigoare și înregistrarea eventualelor diferențe - stabilirea corectă a valorii fondului comercial prin metoda achiziției ca diferență între costul de achiziție și valoarea, la data tranzacției, a părții din activele nete achiziționate de entitate. - existența unor bunuri cu valoare mai mică decât limita stabilită de lege și cauzele acestei valori (de regulă, sunt mijloacele fixe de natura obiectelor de inventar generate de modificarea pragului legal al valorii de recunoaștere a unei imobilizări) - stabilirea corectă a valorii prejudiciului în cazul furturilor de active imobilizate, respectiv valoarea devizului de lucrări necesare pentru înlocuirea și repunerea în stare de funcționare a mijlocului fix 	<ul style="list-style-type: none"> - delimitarea corectă a cheltuielilor înregistrate, în funcție de natura bunurilor achiziționate, în cheltuieli aferente exercițiului curent sau cheltuieli imobilizate de recuperat în mai multe exerciții - evidența corectă a intrărilor de imobilizări, din punct de vedere al contului, categoriei, codului de clasificare, valorii de înregistrare și datei de punere în funcțiune, conform documentelor anexate la Procesele verbale de punere în funcțiune - contabilizarea corectă și completă a tuturor cheltuielilor de investiții în regie proprie - evidența analitică a imobilizărilor pe gestiuni cu confirmarea responsabililor cu statut de gestionari desemnați prin decizie managerială competentă - analiza și înregistrarea completă și corectă a diferențelor de inventar pentru reflectarea imaginii fidele a patrimoniului în situațiile financiare ale organizației - evidențierea separată conform legislației contabile a diferențelor din reevaluare pe fiecare element de imobilizare în parte - analizarea provizioanelor înregistrate în contabilitate și actualizarea sau anularea lor în funcție de evenimentele constatate în cadrul exercițiului financiar - înregistrarea corectă a valorii rămase neamortizate a imobilizărilor scoase din funcțiune înainte de termenul de amortizare normat - verificarea contractelor de concesiune pentru depistarea eventualelor contracte care prevăd în loc de valoare amortizabilă chirie și astfel nu fac obiectul înregistrării unei imobilizări necorporale în contabilitate - înregistrarea și urmărirea în contul de ordine și evidență a valorii prejudiciului din furturi de mijloace fixe - toate intrările ieșirile și ajustările de valoare afectează exercițiul financiar corespunzător - imobilizările sunt grupate adecvat pentru prezentarea în situațiile financiare de sinteză

Obiective de auditat	Obiective privind tranzacțiile	Obiective referitoare la evaluarea activelor	Obiectivele auditării evidenței contabile a activelor imobilizate
Deprecierea activelor și politicile de amortizare	<ul style="list-style-type: none"> - cheltuielile cu amortizarea sunt aferente imobilizărilor existente și pentru care compania își asumă riscurile și beneficiile asociate deținerii lor - duratele de amortizare sunt stabilite corect în funcție de natura imobilizării, politica de amortizare și statutul juridic al deținerii activului (proprietar, închiriat, public, concesionat etc) - metodele de amortizare sunt aprobate de factorii de decizie și de autoritățile fiscale acolo unde este cazul - au fost inițiate și efectuate testele de depreciere conform tratamentul alternativ privind valoarea reevaluată - în cazul fondului comercial, pot apărea des deprecieri cu caracter reversibil (cum ar fi: scăderea credibilității unei firme, ca urmare a unui scandal de discreditare), care impun crearea unei ajustări pentru deprecieri, folosindu-se în acest scop contul 2907 „Ajustări pentru deprecierea fondului comercial”. 	<ul style="list-style-type: none"> - verificarea algoritmului de calcul al amortizării imobilizărilor conform metodei adoptate - verificarea existenței și corectitudinii metodelor speciale de amortizare: accelerată, regresivă, degresivă, softy - verificarea conformității duratelor de amortizare și, respectiv, a anuităților pentru spețe individuale, cum sunt: imobilizări închiriate (pe durata contractului de închiriere inițial); modernizări (pe durata rămasă a imobilizării modernizate); comoda (pe durata contractului de comodat), concesiuni (pe durata de folosință a concesiunii); brevete, licențe (pe perioada deținerii monopolului de exploatare) etc. - amortizarea cumulată utilizată pentru corectarea valorii de intrare a imobilizărilor este adecvată prin prisma oricăror modificări survenite în politicile adoptate de management 	<p>Verificarea corespondenței între modelul de recuperare a valorii prin amortizare și modelul de producere a beneficiilor de către activul imobilizat, conform principiului de bază stipulat în IAS 36</p> <ul style="list-style-type: none"> - amortizările sunt înregistrate atât în contabilitatea financiară, cât și în contabilitatea de gestiune - înregistrarea în conturile de venituri a amortizării aferente imobilizărilor primite total sau parțial prin subvenții - amortizarea cumulată este grupată corect pentru prezentarea în situațiile financiare de sinteză - amortizarea este alocată exercițiilor financiare corespunzătoare - cheltuielile cu amortizarea sunt reflectate adecvat în costuri și în cadrul contului de profit și pierdere

fesionalismul comisiilor desemnate, indici și algoritmi folosiți, acolo unde valoarea reevaluată a fost stabilită în baza unor indici de actualizare, metodele determinării valorii de înlocuire etc.;

- în cazul reevaluării efectuate de evaluator, aprecierea calificării profesionale a evaluatorului intern sau extern (apartenența la un organism profesional, experiența și reputația, independența față de client);
- revizuirea lucrărilor de reevaluare și aplicarea unor teste de control care să-i permită auditorului să se asigure asupra validității valorilor reevaluate.

b. Auditarea ieșirilor de imobilizări și procedurile de fond aplicabile acestui segment sunt:

- verificarea aprobărilor acordate pentru disponibilizarea activelor imobilizate (aprobări la casare, scoateri din funcțiune, dezmembrări, desființări, trecere în conservare, decizii de vânzare etc.);
- verificarea înregistrării provizioanelor pentru activele scoase din funcțiune și aprobate la casare, dar pentru care nu s-au finalizat documentele justificative;
- verificarea documentației de casare din punct de vedere al corectitudinii datelor de identificare a activelor, a locației acestora, a datei de scoatere din funcțiune (pentru a determina eventualele cheltuieli cu amortizarea eronat înregistrate);
- confruntarea valorii activelor casate cu valoarea prezentată și aprobată de consiliul de adm-

nistrație, eventualele diferențe putând releva confuzii între activele aprobate și cele casate;

- confruntarea cheltuielilor cu casarea, cu veniturile din vânzarea de piese de schimb și componente rezultate în urma casării unor imobilizări corporale și stabilirea valorii rămase neimpozabile;
- verificarea documentațiilor privind furturile de active imobilizate și avizarea de către reprezentantul juridic al organizației a corectitudinii demersurilor făcute către autorități pentru recuperarea acestora;
- verificarea devizelor de lucrări pentru refacerea activelor furate și repunerea acestora în stare de funcționare și modul de înregistrare a acestor cheltuieli;

- verificarea posibilității diminuirii valorii unui eventual fond comercial înregistrat în evidențele contabile.

c. Auditarea inventarierii activelor imobilizate presupune:

- verificarea deciziei de inventariere din punct de vedere formal și informal, conform cu normele legale în vigoare;
- verificarea constituirii comisiilor de inventariere, urmărindu-se eventuale conflicte de interese sau lipsa de profesionalism sau cunoștințe tehnice adecvate;
- verificarea listelor de inventariere din punct de vedere al completitudinii cerințelor legale și al semnăturilor autorizate (membrii comisiei și responsabil sau gestoriar);
- verificarea documentelor anexe inventarierii (declarații gestoriar, procese verbale de sigilare-desigilare, eventuale documente privind tranzacții în timpul inventarierii, note explicative, procese verbale de custodie etc);
- prezentarea și aprobarea procesului verbal de inventariere de către factorii manageriali competenți în autorizarea responsabilităților și eventualelor cheltuieli;
- înregistrarea diferențelor de inventariere în evidența analitică și sintetică, urmărind și compensarea plusurilor cu minusurile, conform propunerilor făcute de comisii (identitatea sorto-tipo-dimensională, exercițiul financiar identic etc.);
- tratamentul observațiilor comisiei de inventariere cu privire la posibilele ajustări de valoare necesare activelor imobilizate

(deprecieri suplimentare, inactivări, provizioane).

d. Auditarea soldurilor activelor imobilizate presupune:

- verificarea conturilor de imobilizări și confirmarea identității evidenței analitice (fișa mijlocului fix, registrul imobilizărilor) cu cea sintetică (balanța contabilă, situații financiare);
- deținerea unor active imobilizate nu presupune implicit și existența dreptului de proprietate asupra activului respectiv. Prin urmare, vor fi verificate titlurile care atestă natura drepturilor patrimoniale asupra activelor respective;
- activele imobilizate pot fi prezentate în situațiile financiare la cost, la o valoare reevaluată sau la o valoare netă de realizare. Prin verificarea procedurilor de determinare a costurilor sau de reevaluare, auditorul se poate asigura cu privire la corectitudinea cifrelor prezentate în situațiile financiare la pozițiile de imobilizări din registru. La sfârșitul exercițiului financiar, auditorul are obligația de a se asigura că rezultatele evaluării la momentul întocmirii bilanțului sunt corect reflectate în conturi și utilizarea registrului activelor fixe poate fi un instrument foarte util din acest punct de vedere.

Verificarea existenței, a condiției fizice și a dreptului asupra imobilizărilor se poate realiza prin inspecții fizice la entitatea auditată, folosind metoda eșantionării, având la bază registrul activelor fixe și examinarea titlurilor care atestă drepturile de proprietate asupra activelor respective.

În aplicarea procedurilor de audit pentru obținerea probelor pot fi avute în vedere următoarele elemente:

- un flux de producție fără fluctuații semnificative poate însemna că activele imobilizate funcționează bine;
- utilizarea informațiilor (înregistrărilor) solicitate clientului de companiile de asigurări cu privire la condițiile care trebuie îndeplinite pentru asigurarea activelor imobilizate;
- diminuarea semnificativă a producției poate da indicii despre o capacitate de producție blocată sau nefolosită, precum și despre necesitatea revizuirii principiului continuității activității.

e. Auditarea prezentării informațiilor în situațiile financiare de sinteză

constă în sarcina auditorului de apreciere a măsurii în care informațiile prezentate sunt semnificative și redau o imagine fidelă în contextul situațiilor financiare de sinteză (exemplu: utilizarea activelor imobilizate pentru a garanta un împrumut este o practică frecventă în viața economică și auditorul se asigură de prezentarea în notele la bilanț a informațiilor privind ipotecile, gajul, garanțiile etc. asupra imobilizărilor corporale).

f. Auditul politicilor și metodelor de amortizare

este strâns legat de auditul activelor imobilizate. Registrul activelor fixe trebuie să conțină informații detaliate despre durata de viață economică estimată, metodele de amortizare, amortizarea anuală și cumulată, precum și valoarea reziduală. Auditul politicilor și tratamentelor privind

amortizarea are ca obiective verificarea corectitudinii calculului și aplicării metodelor și tratamentelor contabile corespunzătoare. Astfel, auditorul verifică dacă metodele de amortizare sunt consecvent aplicate și dacă, în cazul schimbării, implicațiile și explicațiile suplimentare sunt prezentate în situațiile financiare. Este relevantă pentru lucrările de audit existența în cadrul companiei a unui sistem de aprobare a duratelor de viață economică și a metodelor de amortizare în conformitate cu standardele contabile. Mai mult decât atât, aprobarea nu trebuie să aibă loc numai la momentul achiziției, ci anual, pentru revizuirea duratei de viață economică a activelor. În cazul în care un astfel de sistem nu există sau testele de control relevă faptul că, deși există, sistemul nu funcționează eficient, riscul de control este inacceptabil de ridicat.

Măsuri preventive de atenuare a impactului riscurilor asupra auditării immobilizărilor corporale

O etapă cheie în aplicarea procedurilor de audit constă în evaluarea structurii și a eficienței controlului intern. În literatura de specialitate se precizează că acesta este compartimentul care cunoaște cel mai bine starea sistemului implementat și zonele în care un sistem integrat va asigura succesul firmei. Această etapă determină întinderea lucrărilor de audit. Atunci când auditorul consideră că riscul de con-

trol este minim, el se poate aștepta ca cel puțin următoarele segmente să fie supuse controlului intern³:

- achizițiile, reevaluarea și pierderile de active immobilizate;
- asigurarea securității activelor immobilizate care aparțin sau sunt deținute de companie;
- disponibilizarea activelor immobilizate;
- întreținerea și asigurarea activelor immobilizate;
- autorizarea cheltuielilor privind amortizarea.

Un alt segment important în care se exercită controlul intern constă în reevaluarea activelor immobilizate și identificarea activelor immobilizate care au suferit avarii. Existența unor proceduri interne pentru selectarea evaluatorului sau utilizarea unor sisteme de identificare a activelor blocate poate constitui o măsură adecvată de control intern.

Principalul document de evidență a activelor immobilizate este registrul activelor fixe, în care se prezintă fiecare element component al activelor immobilizate cu detalii aferente, iar următoarele elemente pot furniza indicii despre existența și eficiența unui control intern:

- fiecare activ immobilizat are alocat și este marcat cu un număr de inventar unic, număr care este identic cu cel din registrul activelor fixe corespunzător activului respectiv;
- registrul conține toate detaliile necesare pentru controlul operativ al activelor immobilizate.

În cazul companiilor mari cu activități complexe, registrul activelor fixe poate constitui singurul instru-

ment de verificare al activelor. De aceea, auditorul trebuie să ia în considerare acest lucru, măbind riscul de control și dezvoltând procedurile de audit în vederea obținerii de probe adecvate și suficiente, care să stea la baza exprimării unei opinii adecvate.

Veniturile din disponibilizarea activelor immobilizate pot fi ușor deturnate în lipsa unor controale interne adecvate. Astfel, auditorul va aplica proceduri pentru a verifica dacă disponibilizarea activelor a fost realizată de persoane autorizate după o analiză atentă a valorii activului, luând în considerare politicile companiei; existența unor manuale de proceduri interne aplicabile în astfel de circumstanțe și respectarea acestora pot reprezenta indicii cu privire la existența și eficiența controlului intern în domeniul respectiv.

Și o modificare semnificativă a cheltuielilor cu reparațiile, asigurările sau întreținerea activelor immobilizate față de perioadele precedente poate indica un risc de control ridicat. De asemenea, o diminuare semnificativă a cheltuielilor de asigurare asupra bunurilor companiei respective poate reprezenta o consecință a scoaterii din funcțiune a unor immobilizări fără a fi înregistrate.

În cazul în care există un sistem de detectare a erorilor de clasificare a cheltuielilor între cele de întreținere și cele de investiție, auditorul poate decide reducerea volumului lucrărilor sale în sfera cheltuielilor cu reparațiile și întreținerea sau achizițiilor de immobilizări. Prin acțiunile de control intern, managementul trebuie să se asigure că, după achiziție, activul achiziționat este

³ ***Business Guide to Romania, PricewaterhouseCoopers, 2007

înregistrat ca activ imobilizat și nu sub forma cheltuielilor de reparații/ întreținere.

Puncte forte, puncte slabe în auditarea imobilizărilor în cadrul sistemelor integrate de evidență

Analiza tip S.W.O.T. reprezintă un plan de analiză particularizat, util în determinarea punctelor forte și a punctelor slabe relevate în analiza auditului imobilizărilor în cazul sistemelor de calcul integrate, atât din punct de vedere al mediului intern specific, cât și al mediului extern determinant.

Analiza S.W.O.T. se realizează sub forma unei matrici, cu 4 celule, astfel:

S	W
O	T

Unde:

S = strengths (punctele forte ale firmei)

W = weaknesses (punctele slabe)

O = opportunities (oportunitățile pe care ar trebui să le exploateze, valorifice)

T = threats (riscurile de care firma să țină cont)

Analiza mediului intern are în vedere structura și funcționarea modulelor aplicației, respectiv:

- parametri de configurare: controalele la nivel de aplicație, procedura de autorizare a utilizatorilor, configurațiile de securitate;
- securitatea modulelor și per ansamblu a aplicației pentru a

se asigura procesarea controlată și sigură a datelor;

- modificarea configurațiilor predefinite, standard pentru garanțarea integrității proceselor;
- documentația sistemului și help-ul de context ce sprijină utilizatorii;
- administrarea securității informațiilor la nivelul organizației și maniera prin care pot fi identificate și eliminate/diminuate riscurile.

Printre cele mai importante puncte forte pot fi:

- reducerea costurilor prin eficientizarea consumului de resurse;
- operativitatea obținerii datelor și evitarea nerespectării termenelor de raportare a penalităților la plăți, a termenelor contractuale etc.;
- baza de date unică și evitarea redundanței de informații;
- prevenirea riscurilor prin informații corecte și rapide;
- actualizarea datelor conform cerințelor legale în timp;
- îmbunătățirea fluxurilor de date interne și externe, lucrul în echipă;
- scăderea timpului de obținere a rapoartelor privind relațiile companiei cu terții: clienții, partenerii, furnizorii, autoritățile;
- dezvoltarea aplicațiilor IT ale companiei prin conectarea acestora la aplicațiile de tip e-business, e-bank etc.

Principalele puncte slabe sunt considerate a fi :

- **grad ridicat de autonomie** - majoritatea modelelor structurale și comportamentale pentru un asemenea sistem complex pot fi

evidențiate doar ca urmare a operării efective a sistemului;

- **incertitudine** - comportarea unui sistem complex este probabilistică și nu poate fi predictibilă în totalitate sau cunoscută înainte de implementarea sa. Cu cât sistemul este mai complex cu atât gradul de incertitudine este mai mare;
- **variabile** - un număr mare de variabile și inter-relații ce nu pot fi în totalitate cunoscute, ajustate și controlate;
- **multiple obiective** - elementele constitutive ale sistemului au posibilitatea urmării îndeplinirii unor obiective proprii, care pot fi dependente sau independente de obiectivele generale ale sistemului.

În condițiile în care documentele justificative care fac obiectul înregistrărilor contabile, precum și documentele intermediare, jurnale de vânzări, liste de inventariere, registrele analitice sunt disponibile numai în format electronic și nu pe suport de hârtie, auditorul poate să abandoneze metoda clasică de auditare și să adopte metode de auditare informatizate care utilizează trei strategii de testare: metoda datelor – test, metoda simulării paralele și metoda modului de audit integrat.

Verificarea imobilizărilor corporale, necorporale și financiare ridică probleme diferite după natura și importanța acestora în contextul economic al organizației, deci în funcție de mediul extern, astfel:

a. auditul imobilizărilor corporale este specific fiecărui tip de organizație în funcție de ponderea capitalului fix în totalul activelor organizației. Mijloacele fixe productive au, de regulă, o importanță majoră în patrimoniu

niul unei organizații de tip industrial, însă dematerializarea proceselor de producție în economia bazată pe cunoaștere a dus la apariția unor organizații de tip nou, unde imobilizările imateriale ocupă locul central (ex. IBM). Pe de altă parte, într-o organizație comercială clădirile și dreptul de închiriere au o pondere mai mare.

Terenurile și construcțiile au o valoare proporțională cu suprafața lor, cu amenajările și poziția geografică. De aceea, este necesară verificarea exactității dimensiunilor acestora, care pot fi preluate din documentele organizației, vor fi verificate proprietatea asupra terenurilor, construcțiilor, utilajelor, mijloacelor de transport etc, ansamblul privilegiilor (ipoteci, alte tipuri de asigurări) care grevează patrimoniul.

Plecând de la conturi și documentele de înregistrare în contabilitate, este necesar să se procedeze la inventarierea faptică prin sondaj pe

baza calculelor de determinare a mărimii eșantionului reprezentativ și să se verifice starea lor de funcționare. În practică pot fi întâlnite următoarele situații:

- bunurile nu apar în conturi, dar sunt fizic prezente. Este cazul mijloacelor fizice amortizate în totalitate, dar menținute încă în exploatare;
- bunuri care apar în conturi, dar nu sunt fizic prezente. Aceste bunuri sunt cel mai adesea inventar de birou care se poate muta dintr-o încăpere în alta.

b. auditul imobilizărilor necorporale al brevetelor, licențelor și mărcilor. Brevetele, licențele și mărcile au o valoare în funcție de utilitatea și protecția acestora.

b. auditul imobilizărilor financiare presupune din partea auditorului o mare responsabilitate și experiență profesională pentru determinarea eventualelor cazuri de supraevaluare a acestora.

Câteva direcții importante de examinare în auditarea imobilizărilor financiare pot fi:

- titlurile de participare în cazul în care organizația le deține. Dacă titlurile sunt angajate la o societate care lucrează în pierdere, valoarea acestora este în principiu nulă;
- relațiile organizației cu filialele sale, pentru a cunoaște dacă este angajată în susținerea financiară a acestora, dacă imobilizează resurse în filiale deficitare. Concret, ne referim la împrumuturile pe termen lung acordate filialelor, cu menționarea lor în raportul de audit împreună cu aprecieri în legătură cu măsura în care filiala beneficiară poate să-l ramburseze.

Concluzii

Implementarea sistemelor integrate moderne conduce la creșterea eficienței, la simplificarea evidenței contabile, la îmbunătățirea strate-

Tabel 2 - Verificarea imobilizărilor necorporale de natura brevetelor, licențelor și mărcilor

Obiectul verificării	Date de obținut	Comparări și determinări	Observațiile auditorului
Brevetele, licențele și mărcile neutilizate sau fără valoare	Valoarea netă contabilă a imobilizării din situațiile financiare și evidențele analitice	Verificarea cu documentele de intrare	Solicitarea argumentării acestor valori și a situației lor de către managementul firmei
Valoarea și durata de viață rămasă a brevetelor	Valoarea neamortizată a brevetelor și durata de viață rămasă în ani	Verificarea cu valoarea determinată și gradul de utilizare	Verificarea elementelor pozitive și negative
Contractele de concesiune	Valoare și durată de exploatare	Utilizarea concesiunii	Existența fluxurilor de numerar către întreprindere prin utilizarea concesiunii
Programe informatice	Evaluarea prestației intelectuale necesare elaborării; cost de achiziție; valoarea de aport	Determinarea destinației: uz intern sau scopuri comerciale	Măsurarea fluxurilor de beneficii viitoare
Fondul comercial	Valoarea reziduală a elementelor fondului de comerț, înregistrată conform metodei achiziției	Depistarea unei eventuale depreciere în urma unor evenimente exterioare	Valori pozitive (goodwill) sau negative (badwill)

giei manageriale și la creșterea performanței economice a entității.

Totodată, utilizarea sistemelor integrate comportă și o serie de riscuri, cum ar fi: riscul declanșat de funcționarea independentă a sistemului pe baza unor algoritmi de calcul automat, ruperea unor legături tradiționale între departamente prin automatizarea fluxurilor de informații, posibilitatea denaturării informațiilor.

Efectuarea auditului capitalului imobilizat în cadrul sistemelor integrate, pe termen lung, presupune analize comparative de importanță majoră, precum: compararea soldurilor conturilor de imobilizări ale anului curent față de cele prevăzute în buget, precum și față de nivelurile înregistrate în anii precedenți; verificarea cuantumului cheltuielilor cu amortizarea, precum și a amortizării cumulate, comparativ cu exercițiile financiare precedente; compararea volumului și a valorii

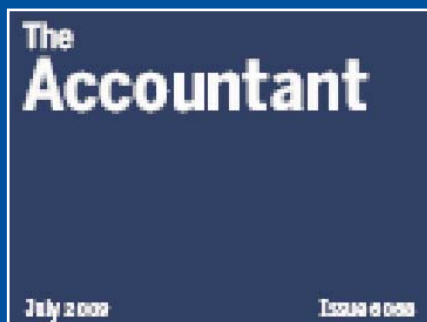
achizițiilor de imobilizări față de cele prevăzute în bugetul aprobat.

Procesul de auditare a activelor imobilizate vizează deci obținerea asigurării rezonabile că situațiile financiare nu conțin denaturări

semnificative prin reducerea riscului de audit la un nivel cât mai scăzut (aproape de zero) și, totodată, implică dificultăți corespunzătoare ca urmare a naturii, complexității și ponderii volumului acestora în total.

Bibliografie

- Angot, H., Fischer, C., Theunissen B, *Audit Comptable, Audit Informatique*, IIeme Editure Entreprise, Bruxelles, 2001
- Dobroțeanu, L., Dobroțeanu, C.L., *Audit, concepte și practici*, Editura Economică, 2005
- Fessi, M., *La pratique de l'audit interne*, Editions C.L.E, Tunis, 2004
- Fotache, D., Hurbean, L., *Soluții informatice integrate pentru gestiunea afacerilor – ERP*, Editura Economică, București, 2004.
- Rusovici, A., Ghizari, E.I., Cojoc, F., Rusu Gh., *Auditul situațiilor financiare în entitățile economice*, Editura „Monitorul Oficial”, 2006
- Stoian A., Turlea E., *Auditul financiar contabil*, Ed. Economică, București, 2001
- *** *Business Guide to Romania*, PricewaterhouseCoopers, 2007
- *** Handbook of International Auditing, Assurance and Ethics Pronouncements (2007)
- *** *Standardele Internaționale de Raportare Financiară - Ghid Practic*, The World Bank, 2007
- IFAC, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate*, Coeditare CAFR – Irecson, București, 2009

Prestigioasa revistă britanică de specialitate **"The Accountant"** a publicat în luna iulie a acestui an un articol despre Camera Auditorilor Financieri din România (CAFR), cu titlul: **Romanian Audit Institute celebrates 10th anniversary - Institutul de audit din România celebrează cea de-a 10-a aniversare.**

Textul, semnat de **Carolyn Canham**, subliniază implicarea

a publicat un articol despre CAFR

CAFR pe plan internațional pentru promovarea profesiei de auditor, amintind în acest sens două evenimente recente: admiterea Camerei ca membru cu drepturi depline în IFAC și semnarea unui Memorandum de înțelegere cu ICAS.

De asemenea, în articol se face o trecere în revistă a evoluției CAFR, pornind de la necesitatea înființării acesteia, în 1999 și până

la provocările actuale ale crizei economico-financiare, care sunt similare celor ale întregii lumi. **"Criza economică globală s-a răspândit și în România, iar acest fapt a adus în atenție importanța misiunilor de audit care oferă informații de calitate și de încredere"**, a declarat revistei britanice, printre altele, președinte CAFR, **Ion Mihăilescu**.

Autoarea amintește și implicarea Camerei în aplicarea standardelor internaționale și a Codului de etică ale IFAC, precum și preocupările acesteia pentru îmbunătățirea competenței profesionale a membrilor săi prin educație profesională continuă.

Precizări privind inventarierea elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii

Georgeta PETRE* & Alexandra LAZĂR**

Abstract

Provisions Regarding the Inventory of Assets, Liabilities and Equity Items

The Norms regarding the organization and carrying out of the inventory of assets, liabilities and equity have been approved by the Order of the minister of public finance no. 2861/9.10.2009. On the date of entering into force of this order were abrogated the Norms regarding the organization and carrying out of the inventory of assets and liabilities, approved by the Order of the minister of public finance no. 1753/2004.

The new norms regarding the organization and carrying out of the inventory represent the general framework for carrying out the inventory for legal persons provided for by the Accounting Law no. 82/1991, republished. The other institutions having regulating attributions in accounting field, respectively National Bank of Romania, Insurance Supervisory Commission, Private Pension System Supervisory Commission and National Securities Commission, may develop provisions specific to the institutions that they authorize, regulate and supervise, as a completion of the abovementioned norms.

The administrator or other person that has the obligation of managing the entity, is responsible for the good organization of inventory. In this regard, the entities must elaborate their own procedures related to inventory, on the base of the respective norms, approved by the administrator or other person that has the obligation of managing the entity.

Key words: annual inventory, financial year, responsibility, own procedures, measurement, inventory lists, inventory ledger

Cuvinte cheie:

inventariere anuală, exercițiu financiar, răspundere, proceduri proprii, evaluare, liste de inventariere, registrul-inventar

Reglementarea operațiunii de inventariere a elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii

Prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1753/2004 au fost aprobate *Normele privind organizarea și efectuarea inventarierii elementelor de activ și de pasiv*. Acestea au fost în vigoare până la elaborarea Ordinului ministrului finanțelor publice nr. 2861/9.10.2009 pentru aprobarea *Normelor privind organizarea și efectuarea inventarierii elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii* publicat în M.O. nr. 704/20.10.2009.

După cum se observă și din titlul Normelor, un prim element modificat se referă la titulatura elementelor inventariate. Astfel, vechile referințe la pasiv au fost înlocuite cu trimiteri la datorii și capitaluri proprii, în condițiile în care structurile majore ale bilanțului sunt active, datorii și capitaluri proprii. De asemenea, având în vedere aceleași structuri bilanțiere, în noile Norme nu se mai regăsesc trimiteri la „patrimoniu”.

* Dr., auditor financiar, membru al Consiliului CAFR, director Direcția de Legislație și Reglementări Contabile, MFP, e-mail: geta.petre@mfinante.ro.

** Dr., auditor financiar, director adjunct, Direcția de Legislație și Reglementări Contabile, MFP, e-mail: Alexandra.Lazar@mfinante.ro.

Normele privind organizarea și efectuarea inventarierii elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii constituie cadrul general pentru efectuarea inventarierii pentru persoanele juridice prevăzute de Legea contabilității nr. 82/1991, republicată. În aceste condiții, celelalte instituții cu atribuții de reglementare în domeniul contabilității, respectiv Banca Națională a României, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private și Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, pot elabora prevederi specifice instituțiilor pe care le autorizează, reglementează și supraveghează, în completarea normelor menționate.

Plecând de la răspunderea generală care revine administratorului, ordonatorului de credite sau altei persoane care are obligația gestionării entității, în baza legii contabilității, ordinul menționează în sarcina acestor persoane răspunderea pentru buna organizare a lucrărilor de inventariere.

În toate cazurile de aplicare a Normelor privind organizarea și efectuarea inventarierii, **entitățile trebuie să emită proceduri proprii privind inventarierea**, în baza normelor respective, aprobate de administratorul, ordonatorul de credite sau altă persoană care are obligația gestionării entității. De exemplu, entitatea stabilește proceduri pentru:

- inventarierea imobilizărilor corporale care în perioada inventarierii se află în afara entității;
- verificarea exactității informațiilor primite de societățile de leasing, de la locatari;
- inventarierea timbrilor filatelice.

Aceste proceduri, adaptate specificului activității, sunt transmise comisiilor de inventariere.

Elemente de noutate cuprinse în Norme

Unele elemente de noutate, cuprinse în Norme, se referă la următoarele aspecte:

- menționarea expresă a faptului că elementele de natura activelor trebuie date în răspundere gestionară sau în folosință salariaților sau administratorilor entității;
- din comisia de inventariere nu pot face parte gestionarii depozitelor supuse inventarierii, contabilitii care țin evidența gestiunii respective, dar nici auditorii interni sau externi;
- în cazul în care inventarierea se efectuează de către o singură persoană, răspunderea pentru corectitudinea inventarierii revine administratorului, ordonatorului de credite sau altei persoane care are obligația gestionării entității;
- în condițiile în care entitățile nu au niciun salariat care să poată efectua operațiunea de inventariere, aceasta se efectuează de către administratori;
- existența și apartenența la entitățile deținătoare a imobilizărilor necorporale se efectuează pe baza titlurilor de proprietate sau a altor documente juridice de atestare a unor drepturi legale. Similar, titlurile pe termen scurt și lung se inventariază pe baza documentelor care atestă deținerea acestora (registrarul acționarilor, documente care au stat la baza achiziției sau primirii cu titlu gratuit);

- prevederile referitoare la bunurile din domeniul public al statului și al unităților administrativ-teritoriale, date în administrare instituțiilor publice și regiilor autonome, au fost extinse și pentru cele concesionate sau închiriate acestor entități, inclusiv societăților/companiilor naționale;
- eliminarea prevederii referitoare la recunoașterea (tacită) a exactității datelor înscrise în listele de inventariere, de către proprietarul bunurilor cuprinse în listele de inventariere și care aparțin terților, aceste bunuri fiind inventariate și înscrise în liste distincte. Astfel, neprimirea confirmării privind bunurile existente la terți nu reprezintă confirmare tacită, indiferent că este vorba de bunuri care fac obiectul contractelor de leasing sau bunuri în concesiune, administrare, custodie, primite în vederea vânzării în regim de consignatie, spre prelucrare etc.;
- introducerea de prevederi referitoare la societățile de leasing. Acestea trebuie să solicite utilizatorilor furnizarea listelor de inventariere cu bunurile care fac obiectul contractelor de leasing. În baza datelor cuprinse în aceste liste, societatea de leasing poate calcula și înregistra ajustări pentru deprecierea imobilizărilor sau a creanțelor imobilizate, după caz;
- cuprinderea unor referințe aplicabile entităților care, potrivit legii contabilității, au optat pentru un exercițiu financiar diferit de anul calendaristic. Ca urmare, pentru aceste entități, trimerile la sfârșitul exercițiului financiar se referă la data la care

aceste entități întocmesc situațiile financiare anuale;

- modul de înscriere în listele de inventariere a tichetelor de masă, a tichetelor cadou, a tichetelor de creșă și a celor de vacanță;
- modul de editare a listelor de inventariere atunci când elementele de natura activelor sunt inventariate prin metode de identificare electronică, datele fiind transmise direct în sistemul informatic financiar-contabil;
- completarea Registrului-inventar, respectiv: numai cu ocazia inventarierii anuale, nu și la inventarierea parțială și la cele efectuate în cursul anului; în momentul în care se stabilesc soldurile aferente tuturor conturilor bilanțiere; adaptarea registrului în funcție de specificul și necesitățile entității, cu condiția respectării conținutului minim de informații prevăzut pentru acesta;
- aplicarea principiului prudenței la stabilirea valorii de inventar a bunurilor, acesta având semnificația prevăzută de reglementările contabile în vigoare;
- corelarea prevederilor din Norme cu reglementările contabile, în ceea ce privește evaluarea bunurilor constatate în plus la inventariere;
- eliminarea termenului prevăzut pentru soluționarea propunerilor cuprinse în procesul-verbal al comisiei de inventariere;
- eliminarea unor prevederi referitoare la ordonatorii de credite;
- corelarea terminologiei unor elemente cu cea folosită în alte prevederi legale (Ordinul ministrului economiei și finanțelor

nr. 3512/2008 privind documentele financiar-contabile sau Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare).

În afara acestor elemente, se cuvin amintite și alte aspecte referitoare la inventariere, chiar dacă prevederile respective nu au cunoscut modificări față de cele corespunzătoare din Normele aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1753/2004, cu modificările ulterioare. Prezentăm, în continuare, câteva din asemenea prevederi, pe care le considerăm importante, astfel:

❖ Scopul inventarierii anuale și data pentru care se efectuează inventarierea

Scopul inventarierii îl constituie stabilirea situației reale a tuturor elementelor deținute cu orice titlu, în vederea întocmirii situațiilor financiare anuale, care trebuie să ofere o imagine fidelă a poziției financiare și a performanței entității pentru respectivul exercițiu financiar.

Inventarierea se efectuează:

- la începutul activității. Scopul inventarierii la începutul activității îl reprezintă stabilirea și evaluarea elementelor de natura activelor ce constituie aport la capitalul entității;
- cel puțin o dată în cursul exercițiului financiar pe parcursul funcționării entității;
- în cazul fuziunii sau încetării activității;
- la cererea organelor de control, cu prilejul efectuării controlului,

sau la cererea altor organe prevăzute de lege;

- ori de câte ori sunt indicii că există lipsuri sau plusuri în gestiune, care nu pot fi stabilite cert decât prin inventariere;
- ori de câte ori intervine o pre-dare-primire de gestiune;
- cu prilejul reorganizării gestiunilor, ca urmare a calamităților naturale sau a unor cazuri de forță majoră;
- în alte cazuri prevăzute de lege.

❖ Răspunderea pentru organizarea inventarierii

Potrivit noului Ordin, răspunderea pentru organizarea inventarierii revine administratorului, ordonatorului de credite sau altei persoane care are obligația gestionării entității. Aceste persoane trebuie să aprobe proceduri proprii privind inventarierea și să procedeze la:

- numirea comisiei de inventariere, care se efectuează prin decizie scrisă, emisă de administratorul, ordonatorul de credite sau altă persoană care are obligația gestionării entității;
- stabilirea măsurilor organizatorice care trebuie luate pentru buna desfășurare a operațiunii de inventariere;
- stabilirea de reguli interne privind modul de efectuare a inventarierii unor elemente cum sunt:
  - imobilizările corporale care în perioada inventarierii de află în afara entității;
  - imobilizările necorporale și corporale aflate în curs de execuție;
  - investițiile puse în funcțiune total sau parțial, cărora nu li

- s-au întocmit formele de înregistrare ca imobilizări corporale;
- bunurile aflate asupra angajaților la data inventarierii;
- bunurile existente în entitate și aparținând terților;
- bunurile depreciate, inutilizabile sau deteriorate, fără mișcare ori greu vandabile, comenzi în curs, abandonate sau sistate, precum și pentru creanțele și obligațiile incerte ori în litigiu;
- bunurile aflate în expediție;
- stabilirea de reguli privind:
  - verificarea și confirmarea creanțelor și obligațiilor față de terți;
  - inventarierea disponibilităților în lei și în valută din casieria entității;
  - informațiile care trebuie cuprinse în listele de inventariere - după cum elementele cuprinse în acestea reprezintă sau nu bunuri;
  - modul de stabilire a rezultatelor inventarierii - prin compararea datelor constatate faptic și înscrise în listele de inventariere cu cele din evidența tehnico-operativă (fișele de magazie) și din contabilitate;
  - identificarea lipsurilor și depreciierilor constatate, respectiv a plusurilor, precum și evaluarea lor, și formularea de propuneri pentru regularizarea diferențelor dintre datele din contabilitate și cele factice, rezultate în urma inventarierii;
  - stabilirea valorii de imputare
- a lipsurilor constatate în gestiune - la nivelul valorii de înlocuire. Această valoare este aplicabilă inclusiv în cazul recuperării lipsurilor imputabile constatate la instituțiile publice;
- situațiile în care lipsurile în gestiune pot fi compensate cu eventualele plusuri constatate și modul de efectuare a acestei compensări;
- înregistrarea rezultatelor inventarierii și întocmirea bilanțului, pe baza registrului-inventar și a balanței de verificare întocmite la finele exercițiului financiar.

Bibliografie

Legea contabilității nr. 82/1991, republicată;

Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 2861/9.10.2009, publicat în M.O. nr. 704/20.10.2009 pentru aprobarea Normelor privind organizarea și efectuarea inventarierii elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii

Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare

Manifestări prilejuite de "Ziua Profesiilor Liberale din România"

La 5 noiembrie a.c., Uniunea Profesiilor Liberale din România a organizat la București, cea de a doua ediție a "Zilei Profesiilor Liberale din România", eveniment marcat printr-o sesiune de prezentare a asociațiilor de profesii liberale din România și printr-o conferință cu tema "Relațiile dintre profesiile liberale și autorități publice, instituții și organizații relevante din România și străinătate".

La manifestare **Eugen Nicolăescu**, prim-vicepreședinte al CAFR, a transmis Mesajul Consiliului Ca-

meri Auditorilor Financiari din România, în care se arată, printre altele, *"De la bun început, doresc să reafirmăm aderența deplină a organizației profesionale pe care o reprezintă la cele șapte obiective - de sorginte modernă, europeană - pe care Uniunea Profesiilor Liberale din România le promovează constant și eficient.*

Sunt mandatat de Consiliul CAFR să vă încredințez de faptul că vom avea, ca și până acum, o atitudine deschisă spre o colaborare deschisă, sinceră, pentru rezolvarea în comun, pe față, a tuturor problemelor prezente și viitoare ale profesiilor liberale. În ceea ce o privește, Camera Auditorilor Financiari din România este hotărâtă să demonstreze practic faptul că auditorii români se ridică la cerințele exercitării profesiei liberale la nivel internațional atât din punct de vedere profesional, cât și din cel al eticii și independenței."

Contabilitatea poate și trebuie să fie implicată în protecția mediului

Dimiter JELIAZKOV*

Abstract

The Accounting Has and Needs to be Involved in Protecting the Environment

Starting from the need to make significant efforts for the sake of protecting the environment, the author proposes certain practical solutions for managing these actions at the level of every economic entity.

Thus, arguments are being put forward in favor of the organization and functioning of an information system, based on standards issued at international level and introduced in the local applications, that can support the companies' management in preventing the pollution and, subsequently, in regenerating the environment. In the same time, the author pleads so that the management of the information related to the environment to be accomplished within the accounting department, having in mind that the accounting methodology and technology should allow to generate regular information, in order to make possible the effective use of the financial resources allocated in this process. Certain ideas are launched by means of this article, regarding the organization and management of the accounting, in this field.

Key words: pollution, information standardization, accounting methodology, financial resources, report on the environment equilibrium, international accounting standard for the environment

Cuvinte cheie:

poluare, standardizarea informațiilor, metodologie contabilă, resurse financiare, raport asupra echilibrului mediului, standard internațional contabil pentru mediu

Introducere

În ultimii 10 ani au avut loc nenumărate discuții și s-au editat materiale numeroase despre distrugerea echilibrului mediului înconjurător la nivel mondial, care a dus la încălzirea globală.

Au fost propuse o serie de măsuri pentru restabilirea echilibrului mediului ambiant. Principalele distrugerii sunt legate de poluarea aerului, a solului și punerea în pericol a biodiversității.

În practică, o astfel de poluare este tipică pentru țările al căror sistem social și economic nu este foarte bine dezvoltat, dar această problemă există și în țări cu o economie de piață foarte dezvoltată. Să ne amintim criza permanentă a gunoierului din Napoli, Italia și recent și de la Roma, capitala Italiei. În Statele Unite există de ani buni așa numitul comerț cu dreptul de a polua mediul. Acest comerț rezultă din circumstanțele în care companiile care reduc poluarea mediului își pot vinde dreptul de a polua în limitele cotei pe care o au alocată către alte companii care nu pot avea aceleași rezultate.

Se fac eforturi substanțiale pentru a rezolva această problemă, căci altfel omenirea ar evolua conștient către autodistrugere. Au avut loc o serie de încercări și experimente pentru a reduce poluarea prin implementarea în practică a noi materiale, utilizarea unor noi surse de energie, limitarea emisiilor toxice ale motoarelor cu ardere internă, dezvoltarea lor continuă prin posibila utilizare a sistemelor hibride.

Este evident că omenirea își dă silința să găsească o soluție la criza creată de ea însăși. Excepționând posibilele soluții tehnice sau tehnologice și inovațiile pentru rezolvarea cu succes a acestei probleme, este necesar să se organizeze și să se lanseze un sistem infor-

* Contabil public autorizat - Bulgaria

mațional funcțional, care să indice permanent condiția mediului pe durata anumitor perioade de timp și să ofere informația necesară pentru realizarea regenerării mediului înconjurător.

Standardizarea informațiilor – o necesitate

Informația obținută dintr-un astfel de sistem ar trebui să fie creată la un nivel micro-economic în companiile care poluează mediul și ar trebui să fie folosită pentru gestionarea acestui proces la nivel micro și macro, de exemplu de către conducerea companiilor autorizate să exercite funcții manageriale cu privire la protecția și regenerarea mediului ambiant.

Pentru a obține comparabilitatea informațiilor la nivel mondial, ar trebui ca acestea să fie standardizate în privința metodologiei și metodelor.

În practică, aceasta înseamnă că anumite legi, norme și standarde ar trebui să asigure o abordare uniformă în ceea ce privește organizarea și funcționarea unui asemenea sistem informațional, metodologia și metodele de stabilire a informațiilor pe care le va produce. Un astfel de sistem ar trebui să funcționeze într-un mod care să asigure atingerea scopului principal, adică reducerea poluării mediului, regenerarea echilibrului necesar al mediului și păstrarea lui. Acest sistem ar trebui să fie un atribut al sistemului micro-economic, de exemplu, un element al sistemelor de management ale companiilor care poluează mediul ca rezultat al activității lor. În acest sens, am putea să motivăm locul unui asemenea sistem în procesul de regenerare a mediului.

Departamentul contabil – cel mai potrivit pentru gestiunea informațiilor privind mediul

Logic, întrebarea care apare este: *Care subdiviziune a sistemului de management al companiei poate încadra un astfel de sistem de informație?*

Dată fiind structura managementului modern și sistemul informațional de raportare care motivează sau determină o decizie managerială sau alta, credem că departamentul contabil, cu metodologia și tehnologia sa, este unica subdiviziune care ar putea face față acestei provocări, așa cum reflectă condiția financiară și economică a companiei și schimbările acestei condiții în **modul cel mai complet și multilateral**.

Metodologia și tehnologia contabilă permit în mod regulat generarea de informații cu privire la starea mediului încadrat în anumite granițe spațiale în jurul companiei, având în prim-plan activitatea sa și impactul asupra mediului ca rezultat al funcționării sale.

Este bine cunoscut că poluarea apare la nivelul elementelor mediului, cum ar fi apa, aerul și solul și distruge biodiversitatea lor. Scopul care ar trebui fixat pentru regenerarea mediului este nu numai să permită poluarea aerului, apei și a solului, ci și să implementeze regenerarea lor.

De exemplu, dacă am deschis o mină de cărbune, pe lângă necesitatea de ne-poluare a zonei ca rezultat al funcționării minei, ar trebui să se urmărească recultivarea și de regenerarea fertilității solului după extragerea cărbunelui, sau crearea unui baraj, dacă există condițiile necesare, de exemplu prin regenerarea resurselor naturale într-un anumit grad, prevăzut în urma activității companiei.

Devine clar că în practică este necesară o estimare *grosso modo* pentru viața productivă a companiei ca un întreg, a resurselor financiare necesare pentru prevenirea poluării mediului și pentru regenerarea lui după finalizarea activității companiei, inclusiv demolarea și regenerarea zonei sau restructurarea ei pentru un alt tip de activitate. Resursele financiare calculate în acest mod ar trebui distribuite pe durata vieții productive a companiei și incluse în cheltuieli pe baza metodei lineare. În general, ele ar trebui tratate drept cheltuieli contingente permanente. Ar trebui constituite provizioane conform IAS 37 „*Provizioane, Datorii contingente și Active contingente*”.

Resursele financiare necesare ar trebui să provină din veniturile nete până la distribuirea lor în procesul de regenerare a mediului.

O întrebare apare cu privire la abordarea contabilă în organizație și la funcționarea subsistemului în contabilitatea financiară a „*Raportării Regenerării Mediului*”, date fiind scopul și conținutul metodologiei contabile și standardele contabile aplicabile. După cum s-a subliniat deja, informația contabilă ar trebui să fie furnizată la nivel micro și macro.

În practică, la nivel macroeconomic, se pot aplica următoarele: sumarul bilanțului, evaluarea și calculul, conturile și intrarea dublă. Pentru a monitoriza situația mediului în anumite granițe în jurul companiei, este posibilă folosirea periodică de echipamente tehnice în vederea determinării parametrilor actuali ai elementelor din apă, sol și aer și biodiversitatea lor.

Parametrii actuali determinați prin evaluarea echilibrului ar putea fi comparați cu parametrii ideali pentru a determina nivelul devierii; de exemplu, gradul în care parametrii actuali diferă de cei ideali. Astfel, obiectivul managementului regenerării mediului este de a obține echilibru ecologic.

Raportarea asupra echilibrului mediului în acest caz poate fi ilustrată ca în tabelul de mai jos.

Pentru a elimina deviațiile, după analiza lor se justifică aplicarea unei evaluări bazate pe soluțiile tehnologice și tehnice posibile și pe cheltuielile pentru recuperarea echilibrului mediului.

Următoarele acțiuni sunt necesare pentru recuperarea echilibrului mediului:

- Disponibilitatea unor active corporale imobilizate și necorporale cu scopuri precise;
- Cheltuieli curente și periodice pentru obținerea echilibrului mediului;
- Personal calificat pentru implementarea procesului;
- Disponibilitatea unui control guvernamental pentru protecția mediului;
- O bază legislativă pentru reglementări la nivel de companie și management, inclusiv un standard contabil aplicabil.

Date fiind elementele de mai sus, este clar că planul de conturi individual al întreprinderii ar trebui suplimentat cu următoarele conturi și subdiviziuni:

- Contul pentru raportarea activelor corporale imobilizate;
- Contul pentru raportarea activelor necorporale imobilizate;
- Contul pentru raportarea deprecierii activelor speciale amortizabile;
- Contul pentru raportarea materialelor specializate;

- Contul pentru raportarea cheltuielilor curente;
- Contul pentru raportarea achiziției de active specializate necorporale și imobilizate;
- Contul pentru raportarea sancțiunilor;
- Contul pentru raportarea plăților către personalul specializat;
- Contul pentru raportarea plăților către NSSI, NHIF și bugetul pentru relațiile cu personalul specializat;
- Contul pentru raportarea provizioanelor;
- Alte conturi pentru plăți determinate de managementul acestui proces.

În această ordine de idei, ar trebui să fie organizată o raportare analitică adaptată fiecărei situații concrete. În general, metodologia pentru raportarea protecției mediului ar trebui să aibă în vedere următoarele elemente:

- Evaluarea inițială a uneltelor necesare și a personalului aferent înainte de începerea activității companiei care poluează. Astfel, legislația ar trebui să împiedice ca o întreprindere care nu are un plan împotriva poluării și un sistem relevant pentru a împiedica acest lucru și pentru regenerarea naturii, dar care urmează să polueze mediul, să își poată începe activitatea.
- Determinarea valorii resurselor și a eforturilor necesare, ca și a prețului forței de muncă specializate;
- Determinarea valorii cheltuielilor curente necesare;
- Determinarea vieții productive a companiei ca un întreg;
- Determinarea provizioanelor necesare pentru regenerarea mediului după durata de viață productivă a companiei;
- Raportare curentă, periodică și ajustarea estimărilor.

Nr.	Nume	Parametru standard ideal	Parametru actual	Deviație (IV-III)
I	II	III	IV	V
1.	Aer			
1n	Elementele din aer			
2.	Sol			
2n	Elementele din sol			
3.	Apă			
3n	Elementele din apă			
4.	Deșeuri			
4n	Elementele din deșeuri			
5.	Factori actuali de mediu			
5n	Elemente ale factorilor fizici			
6.	Biodiversitate			
6n	Elemente ale biodiversității			

Raportarea periodică va ajuta la implementarea raportului de echilibru prezentat în tabelul. Întrebarea care apare este în legătură cu participarea organelor specializate guvernamentale în acest proces. Nu este potrivit pentru o companie să achiziționeze echipament care va fi folosit de câteva ori pe an pentru stabilirea parametrilor exacti ai mediului din zona de activitate a companiei. Este rezonabil ca guvernul să organizeze astfel de măsurători cu respectivul echipament și laborator și să exercite controale asupra protecției mediului. În acest sens, compania care poluează ar trebui să plătească o taxă pentru serviciile oferite de organismele guvernamentale. În practică acest lucru necesită stabilirea de conturi naționale la nivel macroeconomic, ca elemente ale structurii la nivel național, prin care să se constituie informația cu privire la veniturile și cheltuielile legate de protecția mediului.

În relație cu legislația, în opinia noastră, ar trebui elaborată o Lege de Protecție a Mediului care să reglementeze implementarea acestui proces și controlul asupra acestei implementări.

O propunere: elaborarea unui standard internațional privind contabilitatea mediului

În legătură cu organizarea și implementarea contabilității este necesar să se dezvolte un standard contabil aplicabil. Este potrivit ca acest standard să fie internațional și este necesar să se implementeze o soluție uniformă la această problemă pe tot globul.

Structura generală a unui asemenea standard, cu titlul propus de: „Raportare asupra regenerării mediului”, ar putea fi următoarea:

- **Obiectiv:** Standardul are ca scop determinarea organizării și implementarea raportării asupra regenerării mediului în cadrul companiei care poluează.
- **Scop:** Standardul este implementat de către toate companiile care poluează și de cele care consumă resurse naturale.
- **Definiții:**
  - *Cheltuielile pentru regenerarea mediului* sunt acele cheltuieli angajate de companie pentru a evita violarea echilibrului mediului înconjurător ca rezultat al funcționării, pentru eliminarea poluării elementelor mediului cauzate de activitate și pentru regenerarea resurselor naturale utilizate de companie.

- *Elementele mediului* sunt aerul, solul, apa, cu factorii lor fizici și biodiversitatea.
- *Regenerarea mediului* reprezintă întreținerea echilibrului ecologic prin resurse și unelte specializate, de către personal specializat și regenerarea resurselor materiale după expirarea duratei de viață productive a companiei.
- *Viața productivă a întreprinderii* reprezintă continuitatea funcționarea sa, determinată de evaluarea expertului.
- *Întreprinderea poluatoare* este întreprinderea care poluează elementele mediului ca rezultat al funcționării sale.
- Reglementări pentru evaluarea inițială a imobilizărilor corporale și necorporale, deprecierea și evaluarea rezultatelor.
- Reglementări pentru raportarea cheltuielilor curente legate de protecția mediului, spre exemplu cheltuielile cu materiale, cu munca și cu resursele externe. Raportarea periodică și stabilirea deviațiilor în parametrii elementelor mediului ca rezultat al funcționării întreprinderii.
- Reglementări pentru asigurarea cheltuielilor pentru restabilirea condițiilor normale ale mediului după expirarea vieții productive a firmei și raportarea acestora.
- Reglementări pentru raportarea taxelor și sancțiunilor aferente poluării mediului.
- Furnizarea de informații în cadrul situațiilor financiare ale întreprinderii care poluează.

Concluzie

În încheiere, ar trebui să menționez că noi deținem un astfel de standard și linii de coordonare pentru a fi aplicate, dar încă nu au devenit funcționale din cauza lipsei de interes atât din partea firmei care are potențial de poluare, cât și din partea organismelor guvernamentale competente. Subestimarea acestei probleme ne condamnă la autodistrugere; prin urmare, ar trebui luate măsurile necesare pentru reglementarea acestui proces.

Această problemă impune necesitatea constituirii unei **Legi a Protecției Mediului** moderne și a unui standard contabil care să aibă fundamentul în aspectele indicate mai sus. Această problemă ar trebui să fie tratată la nivel internațional. Aplicarea de măsuri urgente cu privire la aspectele tratate mai sus ar asigura rectificarea graduală a situației de criză și restabilirea echilibrului mediului înconjurător, care constituie un factor primar pentru continuitatea existenței umane.

Numirea doamnei Carmen Mataragiu - membru al Consiliului Camerei, în Comitetul pentru Națiuni în Curs de Dezvoltare al IFAC

În calitatea sa de membru cu drepturi depline al Federației Internaționale a Contabililor, în luna aprilie 2009, Camera Auditorilor Financieri din România a înaintat propunerile sale de nominalizări în comitetele și consiliile IFAC.

Procesul de numire a membrilor individuali în consilii și comitete este un proces complex, gestionat de Comitetul pentru Nominalizări din cadrul IFAC.

În urma analizării fiecărei candidaturi, a solicitării de informații suplimentare și a organizării de interviuri cu diferiți candidați, după caz, acest comitet transmite recomandările sale, spre aprobare, Board-ului IFAC.

Și în anul 2009, Comitetul pentru Nominalizări a primit un număr foarte mare de candidaturi din partea unor persoane cu experiență și calificări impresionante.

Cu toate acestea, în recomandările sale, Comitetul pentru Nominalizări a fost atent atât la criteriile cantitative, cât și la cele calitative: asigurarea unui echilibru al reprezentării regionale, precum și în ceea ce privește numirea de practicieni și nepracticieni în fiecare consiliu sau comitet, importanța experienței profesionale și a experienței în activitatea comitetului pentru care a fost înaintată nominalizarea, calificările și participarea la activitatea derulată de IFAC.

Printr-o scrisoare semnată de directorul executiv al IFAC, **Ian Ball**, Camera a fost anunțată că, în urma analizei sale, Comitetul pentru Nominalizări a recomandat, în mod oficial, numirea doamnei **Carmen Mataragiu** – membru în Consiliul CAFR, pentru a se alătura Comitetului pentru Națiuni în Curs de Dezvoltare din cadrul IFAC. Această recomandare a fost deja aprobată de Board-ul IFAC.

Astfel, mandatul doamnei Carmen Mataragiu în cadrul IFAC se va derula în perioada 1 ianuarie 2010 – 31 decembrie 2012.

În scrisoarea sa, Ian Ball apreciază că „**succesul permanent al IFAC este posibil doar datorită angajamentului puternic manifestat de toate organismele sale membre**”, adresând totodată mulțumiri Camerei

Auditorilor Financieri din România pentru nominalizarea trimisă și pentru sprijinul pe care îl acordă Federației Internaționale a Contabililor.

*

* *

Comitetul pentru Națiuni în Curs de Dezvoltare din cadrul IFAC sprijină dezvoltarea profesiei contabile în toate regiunile lumii.

Acest Comitet reprezintă interesele aferente dezvoltării profesiei, furnizează îndrumări și alte resurse în vederea îndeplinirii obiectivelor și caută asistență în vederea dezvoltării din partea donatorilor și sponsorilor în vederea întăririi profesiei contabile în țările în curs de dezvoltare. [**Adriana Coșa**, expert relații internaționale]

CAFR a participat la ECONOMICFEST 2009

Camera Auditorilor Financieri din România a participat la Târgul Economico-Juridic ECONOMICFEST 2009, care a avut loc, în perioada 15-18 octombrie 2009, la World Trade Center București.

Cu acest prilej, Camera Auditorilor Financieri din România a organizat un Seminar pe tema „**Raportarea financiară, Auditul statutar și Guvernanța Corporativă**”, care a avut un caracter interactiv, atât pentru profesioniști, cât și pentru reprezentanții companiilor interesate de servicii de audit financiar.

Au susținut comunicări: prof.univ .dr. **Maria Manolescu**, vicepreședinte CAFR - „**Necesitatea culturii privind guvernanța corporativă pentru entitățile din România**”; prof.univ.dr. **Ali Eden**, vicepreședinte CAFR – „**Guvernanța corporativă și auditul intern**”; prof.univ. dr. **Ana Morariu**, vicepreședinte CAFR – „**Probele de audit, argument forte în finalizarea concluziilor privind opinia de audit**”; **Adrian Popescu**, inspector principal în Departamentul de monitorizare și competență profesională – „**Asigurarea calității activității de audit financiar în România**”.

CAFR a avut un stand expozițional propriu cuprinzând lucrări – cărți, reviste, pliante – din activitatea editorială și s-au oferit explicații și consultații vizitatorilor interesați de activitatea de audit financiar.

Seminar profesional cu tema

„Rolul auditorului financiar din România – prezent și viitor”

La 24 octombrie a.c., în Aula Magna a Universității de Vest din Timișoara s-a desfășurat primul seminar profesional pe regiuni de dezvoltare pentru perioada 2009-2010 cu tema „**Rolul auditorului financiar din România – prezent și viitor**”. Manifestarea, care a marcat și Ziua Națională a Auditorului Financiar din România – sărbătorită an de an la 26 octombrie, a prilejuit întâlnirea auditorilor financiari din regiunile de dezvoltare Nord și Nord Vest cu membri ai Consiliului CAFR, cu specialiști din profesie, cu reprezentanți ai unor organizații profesionale din țară și străinătate. Au participat și studenți aflați în formele de pregătire ale Universității de Vest și ale ACCA.

În deschiderea lucrărilor, prof. univ. dr. **Ion Mihăilescu**, președintele Camerei Auditorilor Financiari din România, s-a referit la semnificația „**Zilei Auditorului Financiar din România**”, amintind faptul că, în acest an, CAFR împlinește 10 ani de la înființarea organismului profesional, răstimp în care activitatea de audit financiar s-a format, s-a consolidat și s-a afirmat pe plan intern și internațional, potrivit cerințelor calitative și profesionale ale perioadei pe care o parcurgem.

Președintele Ion Mihăilescu a mulțumit gazdelor – Universitatea de

Vest din Timișoara -, rectorului acestui important locaș de învățământ și cultură, prof. univ. dr. **Ioan Talpoș**, pentru excelentele condiții asigurate acestei manifestări, precum și doamnei **Carmen Mataragiu**, membru al Consiliului CAFR, pentru implicarea în organizare. Totodată, a salutat prezența la eveniment a unor importanți oaspeți de peste hotare, dr. **Eperjesi Ferenc** – vicepreședinte internațional la Camera Auditorilor Financiari din Ungaria și **Mikhail Krapivko** – vicepreședinte al Uniunii Auditorilor din Ucraina, precum și a unor personalități din țară: **Adrian Vascu** – președintele Asociației Naționale a Evaluatorilor din România, prof. univ. dr. **Ion Anghel** – președintele Uniunii Profesiiilor Liberale din România, **Alic Deli Maria** – membru în Consiliul național de conducere al Uniunii Naționale a Practicienilor în Insolvență din România, **Constantin Văduva** – prim-vicepreședinte al Camerei Consultanților Fiscali, **Horia Epureanu** – director economic al Asociației Naționale a Exportatorilor și Importatorilor din România, **Mircea Bozga** – director în cadrul PricewaterhouseCoopers, **Daniela Ciocan** – manager Ernst&Young Assurance Services, **Daniela Strusevici** – director și **Adriana Lobdă** – director în cadrul KPMG, **Andreia Manea** – director Europa

de Sud-Est ACCA România, **Smaranda Ștreangă** – director pregătire profesională în cadrul ACCA România, Training Services Director BDO Conti Audit SRL și **Mariana Ciurel** – expert strategii și dezvoltare la Institutul de Guvernanță Corporativă al Bursei de Valori București, **Elena Georgescu** – șef serviciu la Banca Națională a României.

Au urmat două momente semnificative pentru activitatea în plan extern a organismului profesional român:

- Semnarea acordului de cooperare dintre Camera Auditorilor Financiari din România și Camera Auditorilor Financiari din Ungaria, de către prof. univ. dr. **Ion Mihăilescu** – președinte și dr. **Eperjesi Ferenc** – vicepreședinte internațional.
- Semnarea acordului de cooperare dintre Camera Auditorilor Financiari din România și Camera Auditorilor din Ucraina, de către prof. univ. dr. **Ion Mihăilescu** – președinte și **Mikhail Krapivko** – vicepreședinte.

După semnarea documentelor, prof. univ. dr. Ion Mihăilescu, președintele CAFR, dr. Eperjesi Ferenc, vicepreședinte internațional al Camerei Auditorilor Finan-

ciari din Ungaria și Mikhail Krapivko, vicepreședinte al Camerei Auditorilor din Ucraina au rostit scurte alocuțiuni în care a fost exprimată încrederea că aceste momente vor fi urmate de acțiuni concrete, în spiritul măsurilor convenite, în interesul dezvoltării profesiei în țările respective și al afirmării lor pe plan internațional.

Un alt moment l-a constituit semnarea de către prof. univ. dr. **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, și de **Adrian Vascu**, președintele ANEVAR, a protocolului privind cooperarea în domeniul recunoașterii cursurilor de pregătire profesională. Obiectul acestui protocol îl reprezintă recunoașterea reciprocă a programelor de pregătire profesională continuă, având în vedere – după cum preciza președintele Adrian Vascu – faptul că există numeroase zone de confluență în activitatea membrilor, care adeseori sunt simultan membri ai celor două organizații profesionale.

Prof. univ. dr. **Ioan Talpoș** a rostit un cuvânt de salut din partea conducerii Universității de Vest din Timișoara, a felicitat Camera Auditorilor Financieri din România pentru împlinirea unui deceniu de activitate și i-a asigurat pe cei prezenți de buna colaborare cu instituția de învățământ superior pe care o reprezintă.

Un mesaj de prietenie și bună colaborare a transmis Alic Deli Maria, din partea Uniunii Naționale a Practicienilor în Insolvență din România.

În continuare, **Eugen Nicolăescu**, prim-vicepreședinte al Camerei, a citit asistenței Mesajul Consiliului Camerei Auditorilor Financieri din România adresat membrilor cu prilejul Zilei Naționale a Auditorilor

Financieri din România (n.red: mesajul a fost publicat în nr. 11/2009 al revistei **Audit Financiar**, precum și pe site-ul: www.cafr.ro).

Seminarul profesional propriu-zis a cuprins patru teme de mare actualitate:

- **Rolul Consiliului pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar** – prof. univ. dr. Ioan Talpoș, rector al Universității de Vest -Timișoara
- **Fuziuni și achiziții** - oportunitate, riscuri și implicații ulterioare – Carmen Mataragiu, membru al Consiliului CAFR
- **Viitorul auditului financiar după criză** – Smaranda Ștreangă, director pregătire profesională în cadrul ACCA România, Training Services Director BDO Conti Audit SRL
- **Guvernanța corporativă în România. Importanța practicilor de guvernanță corporativă pentru auditorii financieri** – Mariana Ciurel, expert strategii și dezvoltare la Institutul de Guvernanță Corporativă al Bursei de Valori București.

Evenimentul de la Timișoara a prezentat un interes deosebit pentru mass-media, posturi de televiziune cum sunt Money Channel, TVT 89, Europa Nova, precum și publicații locale au realizat reportaje și interviuri cu personalitățile prezente la seminar.

În cea de-a doua parte a lucrărilor a avut loc alegerea prin vot a reprezentanților auditorilor financieri – pe județele din care provin auditorii financieri prezenți – pentru a participa la lucrările Conferinței anuale a CAFR din anul 2010.

Participarea CAFR la Adunarea Generală FIDEF și la Congresul Ordinului Experților Contabili din Franța

În calitate de membru cu drepturi depline al FIDEF, la 14 octombrie 2009, Camera Auditorilor Financieri din România, reprezentată de **Ion Mihăilescu**, președinte și de **Adriana Coșa**, expert relații internaționale, a participat la Adunarea Generală a Federației Internaționale a Experților Contabili Francofoni.

În cea de-a doua parte a zilei, delegația Camerei a luat parte la două ateliere organizate de FIDEF: „*Auditul extern al riscului de credit aplicat sectorului micro-finanțelor în țările în curs de dezvoltare*” și „*Prezentarea instrumentelor dedicate auditului*”.

În perioada 15-16 octombrie 2009, **Ion Mihăilescu**, președintele CAFR, **Emil Cuda**, vicepreședinte și **Adriana Coșa**, expert relații internaționale, au participat la cel de-al 64-lea Congres al Ordinului Experților Contabili din Franța, cu tema „*De la contabilitate la finanțe. Restabilirea încrederii*”. Și în acest an, lucrările Congresului au reunit reprezentanți ai organismelor profesionale franceze, ai instituțiilor statului, ai mediului academic și de afaceri din Franța, alături de membri ai profesiei franceze și numeroși invitați internaționali.

La 16 octombrie a avut loc un atelier organizat de Direcția de Dezvoltare și Parteneriate Internaționale OEC/CNCC: „*Codul etic revizuit al IFAC*”. În cadrul atelierului a susținut o comunicare Isabelle SAPET, reprezentanta profesiei franceze în Comitetul de Etică al IFAC. [**Adriana Coșa**, expert relații internaționale]

Participarea delegației CAFR la cea de-a 10-a Conferință Internațională organizată de Camera Națională a Auditorilor Statutari din Polonia

În perioada 4-5 noiembrie 2009 a avut loc, la Jachranka, în Polonia, a 10-a Conferință Internațională de Audit organizată de Camera Națională a Auditorilor Statutari din Polonia, KIBR, cu tema „**Rolul auditului în economie**”.

Camera Auditorilor Financieri din România a fost reprezentată la acest eveniment de **Ion Mihăilescu** - președinte și **Adriana Coșa** - expert relații internaționale.

La această manifestare au participat o serie de invitați internaționali de marcă, precum: **Arnold Shilder** - președinte al Consiliului pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB) din cadrul IFAC, **Hans van Damme** - președinte FEE, **Jacques Potdevin** - fost președinte FEE, **Philip Johnson** - președinte adjunct FEE, **Martin Hagen** - președinte ICAEW, **David Cairns** - Banca Mondială, **Xavier Aubry** - DIPAC, **Brigitte Guillebert** - CNCC, **Martin Manuzi** - ICAEW, **Roger Action** - director ACCA Europa de Sud-Est, **Viktoriya Lisina** - vicepreședinte AUU Ucraina.

Președintele CAFR, **Ion Mihăilescu**, a luat cuvântul în prima zi a conferinței, transmițând audienței un mesaj de salut din partea auditorilor financieri din România, în care a insistat asupra necesității întăririi relațiilor de cooperare între cele două organisme profesionale din domeniul auditului din România și Polonia. [*Adriana Coșa, expert relații internaționale*]

● Important pentru autori! - Important for the Authors!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din **Consiliul Științific** al revistei, în modalitatea *double-blind-review*, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: noutatea, actualitatea și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și pertinenta prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific.

Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic .doc, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului română sau engleză; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagina; în articol se precizează metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor, referințele și se prezintă bibliografia selectivă; un rezumat în limbile engleză și română de circa 1 pagină, în care se prezintă obiectivul cercetării și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză.

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the **Scientific Council** of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers. Assessment criteria for articles: innovative input, actuality and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published.

The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the articles is drafted Romanian or English; the text in Romanian is drafted with specific characters in accordance with the rules issued by the Romanian Academy; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, references and also the selective bibliography; an abstract in both English and Romanian presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, both in English and Romanian.

UN PAS MARE ÎNAINTE PENTRU CIEL AUDIT ȘI REVIZUIRE !

În versiunea 1.4, CIEL Audit și Revizuire introduce îmbunătățiri majore:

- ➔ Noi probe de lucru pe toate secțiunile de Audit
- ➔ Funcția Import Rapid de Date pentru preluarea datelor clientului oferă noi opțiuni
- ➔ Un nou raport - Verificarea Depășirilor Plafonului de Casă
- ➔ Situațiilor Financiare li s-a adăugat un nou raport în capitolul ACTIVE, AMORTIZĂRI ȘI PROVIZIOANE

La achiziția CIEL Audit și Revizuire beneficiați de 1 an de asistență tehnică telefonică și actualizări gratuite, avantaj important deoarece vom continua să introducem îmbunătățiri importante într-un ritm ridicat !

CIEL Audit și Revizuire:

- ☑ o aplicație specifică, construită conform Standardelor Internaționale de Audit, dar în același timp adaptabilă nevoilor tale;
- ☑ permite preluarea datelor de la clienți în formatele: EXCEL, TEXT, SQL, dBASE;
- ☑ calcularea automată a pragului de semnificație și a riscului de audit; propunerea unui mod de a realiza eșantionarea;
- ☑ completarea și listarea Procedurilor și a Caietului de Audit, cu atașarea de probe de lucru;
- ☑ Și multe altele !

Varianta monopost	2220 RON
Varianta rețea (număr nelimitat de stații de lucru)	3940 RON

URMĂREȘTE-NE !

ciel.ro